

MATTHEW
TE LONO TAUKAREKA
I NAA TARATARA MATTHEW
TE HAKATAAKOTO
TE LAUPEPA NEI

Te Lono Taukareka inaa taratara Matthew e taratara maa naa purepure TeAtua ni tuku ma ana tama imua raa, teenei e hakattino i Jesus, teenaa maa Jesus raa ko te tama ma ki hakasao naa tama te maarama nei i naa haisara laatou. Te lono taukareka nei see mee maa e taratara koi ki naa Jew, te kanohenua ni haanau mai ai Jesus no tipu ake Ia, teenei se taratara e hano ki naa tama hakkaatoa i te maarama nei.

Matthew e hakamoe hakaraaaoi iloo ana taratara nei ki hainauhie taatou te paupau. Te laupepa nei e kaamata ki te saaita Jesus ni haanau, aa ki oti raa ku taratara i tana saaita ni hakaukau tapuria John aa i tana saaita ni usuusuhia Satan. Teenaa ku taratara hoki i tana saaita ni kaamata i ana heuna no hakahea ka akonaki te henua i naa taratara TeAtua, aa i ana hakamasike naa tama e mmaki i Galilee. Imuri naa taratara nei raa, Matthew ku hakatuu hoki i te masike ana Jesus i Galilee no hano ki Jerusalem, teenaa ku taratara i naa vana ni ssura i te wiki hakaoti Jesus, no tae ki tana saaita ni tuukia ki te kros no mate aa i tana saaita ni masike i te mate no ora hoki.

Te Lono Taukareka i naa taratara Matthew nei e taratara maa Jesus kote Tisa hakamaatua teelaa e iloa te tarataraina a Ia te hakataakoto naa Loo TeAtua, aa e akonaki te henua

i naa tiputipu te Nohorana TeAtua. Te mahi ana ana akonaki nei e vvae no hakatuu ki laro naa tahito taratara e rima: (1) Naa akonaki i aruna te Mouna, teenaa e taratara i naa sosorina ma naa heuna naa tama te Nohorana te Lani, aa e taratara hoki i naa vana naa tama naa e lavaa te mee aa ma naa vana ma ki ssura ilaotou imuri (sapta 5-7); (2) Naa taratara Jesus ni kauake ki tana taka sinahuru maa te takarua disaipol i te saaita naa tama naa ni heunatia a Ia ki oo no mee ana heuna (sapta 10); (3) Naa parapol i te Nohorana te Lani (sapta 13); (4) Naa tiputipu te disaipol maaoni (18); aa (5) Naa taratara i te hakaoti te maarama nei aa te sura iho te Nohorana te Lani (sapta 25-25).

Naa takkoto naa taratara iloto te laupepa nei

Naa tippuna Jesus aa te haanau mai ana Jesus
1—2.23

Naa heuna John te Baptis 3.1-12

Jesus e too te hakaukau tapu aa e usuusuhia
Satan 3.13—4.11

Jesus e mee ana heuna i Galilee 4.12—18.35

Te wiki hakaoti Jesus i Jerusalem aa i naa kina
tauppiri ki Jerusalem 21.1—27.66

TeAriki ku masike i te mate no hakasura
ki ana disaipol 28.1-20

*Te manava Abraham e au no tae ki Jesus
(Lk 3.23-38)*

¹ Teenei ko naa hano iho te manava
i naa tippuna Jesus Christ: Jesus e au i te manava
David, aa David e au i te manava Abraham.

² Abraham ni sura tana tama ma ko Isaac,
Isaac ni sura tana tama ma ko Jacob,

Jacob ni sura tana tama ma ko Judah
ma ana taaina.

³ Judah ni ssura ana tama ma ko Peres laaua
ma Sera (te tinna laaua raa ko Tamar).

Peres ni sura tana tama ma ko Hezron,
Hezron ni sura tana tama ma ko Ram,

⁴ Ram ni sura tana tama ma ko Aminadab,
Aminadab ni sura tana tama ma ko Naason,
Naason ni sura tana tama ma ko Salmon,

⁵ Salmon ni sura tana tama ma ko Boaz
(tana tinna raa ko Rahab),

Boaz ni sura tana tama ma ko Obed
(tana tinna raa ko Ruth),

Obed ni sura tana tama ma ko Jesi,

⁶ Jesi ni sura tana tama ma ko David, te Tuku,
David ni sura tana tama ma ko Solomon
(tana tinna raa ko te aavana Uriah imua),

⁷ Solomon ni sura tana tama ma ko Rehoboam,
Rehoboam ni sura tana tama ma ko Abaisa,
Abaisa ni sura tana tama ma ko Asa,

⁸ Asa ni sura tana tama ma ko Jehosafat,
Jehosafat ni sura tana tama ma ko Jehoram,
Jehoram ni sura tana tama ma ko Usaia,

⁹ Usaia ni sura tana tama ma ko Jotam,
Jotam ni sura tana tama ma ko Ahas,

Ahas ni sura tana tama ma ko Hesekaia,
¹⁰ Hesekaia ni sura tana tama ma ko Manasseh,
Manasseh ni sura tana tama ma ko Amon,

Amon ni sura tana tama ma ko Josia,
¹¹ Josia ni sura tana tama ma ko Jehoiakin aa ma
ana taaina, teenaa ko te ssao te kanohenua
Israel raa ni toa no karapusina ki Babilon.*

* **1.11** 2 Kgs 24.14-15; 2 Chr 36.10; Jer 27.20

¹² Kaamata i te ssao te kanohenua Israel ni toa ki Babilon no tae ki te haanau ana Jesus raa, te manava naa ni hano iho peenei:

Jehoiakin ni sura tana tama ma ko Shealtiel,
Shealtiel ni sura tana tama ma ko Serubabel,

¹³ Serubabel ni sura tana tama ma ko Abiud,
Abiud ni sura tana tama ma ko Eliakim,

Eliakim ni sura tana tama ma ko Asor,

¹⁴ Asor ni sura tana tama ma ko Sadok,

Sadok ni sura tana tama ma ko Akim,

Akim ni sura tana tama ma ko Eliud,

¹⁵ Eliud ni sura tana tama ma ko Eliasar,

Eliasar ni sura tana tama ma ko Mattan,

Mattan ni sura tana tama ma ko Jacob,

¹⁶ teena Jacob ni sura tana tama ma ko Joseph, aa Joseph ko te aavana Mary, te tinna Jesus, ttama e taapaa ma ko te Mesaea.

¹⁷ Teelaa ni haanauna kato e sinahuru maa haa, e kaamata iho i Abraham no tae ki David, aa e kaamata i David no tae ki te ssao te kanohenua Israel ni toa ki Babilon raa, teelaa ni haanauna e sinahuru maa haa. Aa e kaamata i te ssao naa no tae ki te haanau ana te Mesaea raa, teelaa ni haanauna hoki e sinahuru maa haa.

Te haanau iho ana Jesus Christ

(Lk 2.1-7)

¹⁸ Te taratara i te haanau mai ana Jesus Christ raa e hano peenei: Te tinna Jesus, Mary, ni tarikai ki Joseph, aa i te saaita te takarua raa seki aavana raa, Mary ku iloa maa ia ku haitama inaa mahi TeAitu Tapu.✧

¹⁹ Joseph se tama e hiihai ki te tiputipu e tonu

✧ 1.18 Lk 1.27

lokoi, teenaa a ia ni see hiihai maa Mary ki hakanaparia a ia imua te henua. Teenaa mee iloo tana maanatu ki tiiake seemu te tarikai laaua naa. ²⁰ I te saaita Joseph koi taka no maanatu i tana vana ki mee raa, a ia ni miti i naa tuu ake te ensol TeAtua raa no mee ake kiaa ia, "Joseph te mokopuna David nei, koe see mataku te toa a koe Mary ma se aavana aau; te ffine naa e haitama i naa mahi TeAitu Tapu. ²¹ A ia ma ki haanau mai tana tamariki tanata, aa koe ku taapaa koe te tamariki naa ki Jesus, i aa Ia ma ki hakasao tana kanohenua i naa haisara laatou."✧

²² Naa vana nei ni ssura ki ttino naa taratara TeAtua teelaa ni tarataraina tana pure: ²³ "Te taupu raa ma ki hai tama, no haanau mai tana tamariki tanata, aa te tamariki naa ma ki taapaa te henua ma ko Immanuel." (Teenaa ko te taratara e mee maa, "TeAtua e noho ma taatou.")✧

²⁴ Teenaa i te saaita Joseph ni maahuru raa, a ia ni hakannoo ki naa taratara e kauake te ensol TeAtua no aavanatia a ia Mary. ²⁵ Tevana iaa te hai aavana naa ni see moemmoe ma see hai aavana no tae iloo ki te saaita Mary ni haanau, teenaa Joseph ni taapaa a ia te tamariki raa ki Jesus.✧

2

Naa horau e oo ake i te anake no mmata i Jesus

¹ Jesus ni haanau i te taon Bethlehem i Judea, i te saaita Herod ni tuku. I te saaita naa raa,

✧ **1.21** Lk 1.31 ✧ **1.23** Is 7.14 (LXX) ✧ **1.25** Lk 2.21

e mee naa tama e llau te tokatoka i naa hetuu ni oo ake i naa matakaaina e ttuu i te anake ki Jerusalem. Naa tama naa ni oo ake no vasirisiri peelaa, ² “Teehea te tamariki e haanauria iho ma se tuku naa Jew? Maatou ni kkite i te masike mai ana tana hetuu raa i te anake, aa teenei maatou ku oomai no lotu kiaa Ia.”

³ Te saaita Herod ni lono i naa taratara nei raa, tana manava ni hakallika iloo, aa naa tama hoki i Jerusalem raa ni llono i te taratara nei.

⁴ Herod ni aru ake naa maatua hakamaatua raa hakkaatoa ma naa tisa naa Loo raa no vasiria, “Te Mesaea raa ma ki haanauria mai i hea?”

⁵ Naa tama naa ki mee ake, “Te Mesaea raa ma ki haanau mai i Bethlehem iloto Judea. Naa taratara te pure TeAtua ni sissii raa e taratara peenei:

⁶ ‘Bethlehem, koe see mee ma se tamaa henua vare koi e tuu iloto Judea.

E mee te tuku ma ki haanau mai i te taon naa, teenaa ko te tama ma ki roorosi i taku kanohenua Israel.’”[☆]

⁷ Teenaa kkave iloo te taratara Herod ki naa horau ni oo ake i te anake raa no vasiri seemuu ki naa tama naa ki ilotia a ia te ssao te hetuu raa ni sopo ake. ⁸ Araa teenaa,

heunatia iloo ia naa tama naa ki oo ki Bethlehem, ka taratara ake peelaa ki naa tama naa, “Kootou oo atu no ssee hakaraaoi iloo ki laavea kootou te tamariki naa, aa te saaita te tamariki naa e laavea kootou raa, kootou ku hakaari mai ki iloa nau, ki hanatu hoki nau no lotu iaa ia.”

⁹⁻¹⁰ Te saaita Herod ni oti te kauake ana taratara naa raa, massike iloo naa tama naa

[☆] 2.6 Mic 5.2

ka oo. I loto te ara raa naa tama naa ni kkite hoki i te hetuu teelaa ni kkite laatou e hanake i te anake. Naa tama naa ni fiafia iloo i te saaita laatou ni kkite i te hetuu naa. Te hetuu naa ni hano vaamua laatou no takoto iloo i aruna te kina te tamariki raa e noho ai. ¹¹ Naa tama naa ni oo atu no uru atu iloo ki loto te hare, aa i te saaita laatou ni kkite i te tamariki naa e noho mai ma Mary, tana tinna raa, naa tama naa ni ttuu katoo ki naa turi laatou no lotu kiaa ia. Teenaa ffana ake iloo naa kol, naa 'frankincense', aa ma naa 'myrrh' no tuku atu kimua te tamariki.

¹² Teenaa ahe iloo naa tama naa ki te henua laatou i telaa ara, i te aa, i laatou ni mmiti i naa taratara ake TeAtua ki see ahe laatou ki Herod.

Te haimaatua raa ku ffuro ki Egypt

¹³ I te saaita naa horau naa ku oti te ahe raa, te ensol TeAtua raa ni hakasura ake ki Joseph iloto tana miti no mee ake, "Herod ma ki seeia a ia te tamariki naa ki taia. Masike, koe ku too te tamariki naa ma tana tinna raa, kootou ku ffuro ki Egypt no nnoho ki tae iloo ki taku saaita ma ki vanaatu ki hakattaha kootou."

¹⁴ Teenaa masike lokoi Joseph no too te hai tinna raa no ffuro laatou i te poo ki Egypt.

¹⁵ Laatou ni nnoho i te kina naa no tae iloo ki te saaita Herod ku mate. Naa vana nei ni ssura ki ttino naa taratara TeAtua ni tarataraina tana pure, teenaa ko te taratara e mee peelaa, "Nau ni kannaa ki taku Tama raa ki hakataha i Egypt."☆

Naa tamalliki raa ku taايا Herod

¹⁶ Saaita Herod ni iloa maa ia ni hakarereesia naa horau ni oo ake i te anake raa, a ia ni loto hakallika iloo. Teenaa heuna iloo ana soldia raa ki oo no taايا katoo naa tamalliki koi punaammea no tae iloo ki naa tamalliki ku ttae ki naa setau e lua i Bethlehem ma naa matakaaina ettuu tauppiri atu. I te aa, i naa horau raa ni taratara maa te hetuu raa ni kiitea mua lokoi laatou i naa setau e lua ku oti te llaka raa.

¹⁷ Teenei naa taratara Jeremiah, te pure TeAtua, kuttino maaoni; teenaa ko ana taratara ni sissii peelaa:

¹⁸ “Teelaa se tama ku mate hakaoti i ana tanitani mai i Ramah.* Rachel e tanitani i tana aroha i ana tamalliki; A ia see hiihai maa ia e haka aneaneria, i ana tamalliki raa ku mmate.”[☆]

Te haimaatua Joseph ma Mary aa ko Jesus ku ahe ki Nazareth

¹⁹ I te saaita Herod ku oti te mate raa, te ensol TeAtua raa ni hakasura ake ki Joseph iloto tana miti i Egypt, ²⁰ no vanaake kiaa ia, “Masike no too te hai tinna naa aa kootou ku ahe ki Israel, i naa tama ni haia laatou te tamariki naa ki taia ki mate raa ku oti te mmate.” ²¹ Teenaa masike iloo Joseph no too te hai tinna raa no ahe laatou ki Israel.

²² Tevana iaa i te saaita Joseph ni lono maa Arkelaus ku sui tana tamana, Herod, no tuku i Judea raa, a ia ni matakua te hanatu ki te kina naa. Teenaa TeAtua ni hakasura atu

* **2.18** Ramah raa ko te kina Rachel, te aavana Jacob, ni tanumia

☆ **2.18** Gen 35.16-19; Jer 31.15

hoki kiaa ia iloto tana miti no vanaake ki hano ia ki Galilee.²³ Aia ni hano no hakatuu iloo tana hare i te matakaaina e ttpa ma ko Nazareth. Teenaa naa taratara naa pure TeAtua raa ni ttino maaoni: "A Ia ma ki taapaa ma se tama haka Nazareth."☆

3

John te Baptis e hakaea naa taratara TeAtua (Mk 1.1-8; Lk 3.1-18; Jn 1.19-28)

¹ I te saaita naa raa, John te Baptis raa ni kaamata te hakaea naa taratara TeAtua raa iloto mouku, teenaa aia ni hakaea peela,
² "Tiiake naa haisara kootou naa, i te Nohorana te Lani raa ku saaita mai koi!"☆ ³ John raa ko te tama teelaa e tarataraina Isaiah, te pure TeAtua, i ana taratara ni sissii peela:

"Te tama raa e tanitani varo mai i mouku peela: 'Penapenaa mai hakaoti te ara TeAriki, hakatonu tana saarena raa ki tonu!' "☆

⁴ John e hakao ki naa hekau e llana ki naa huru te kamol; a ia e tuu ki te ttuu e pena ki te kiri te manu, aa ekai naa manu e mee pee ko naa tama te laanui ma naa hani.☆ ⁵ E tammaki naa tama i Jerusalem, naa matakaaina katoo iloto Judea aa ma naa taon e ttuu i naa vasi te Riva Jordan ni oo ake no hakannoo ki naa taratara John.

⁶ Naa tama naa ni hakaari ake naa haisara laatou ki John, teenaa John ki hakaukau tapu naa tama naa iloto te Riva Jordan.

☆ **2.23** Mk 1.24; Lk 2.39; Jn 1.45 ☆ **3.2** Mt 4.17; Mk 1.15 ☆ **3.3** Is 40.3 (LXX) ☆ **3.4** 2 Kgs 1.8

7 I te saaita John ni kite i naa oo ake te lopo Faarisi ma naa Sadiusi ma ki hakaukauria laa tou raa, John ki mee ake ki laa tou, “Naa kata! Ko ai te tama e vanaatu maa kootou ma ki lavaa te ffuro no mmuni i naa haaeo TeAtua ma ki ppesi mai?☆ 8 Kootou ffuri naa manava kootou no hakassura te tiputipu e taukareka, ki maatino maa kootou ku oti te tiiake naa haisara kootou. 9 Kootou ki see mannatu maa kootou ma ki see lavaa te laavea naa haaeo naa ma i kootou ni tama i te manava Abraham. Nau e vanaatu ki kootou: TeAtua e lavaa te huria a Ia naa tamaa hatu nei ki mee ma ni mokopuna Abraham!☆ 10 Te takuu raa e takkoto mai ki tuutia te laakau raa i ana patiaka. Naa laakau see ffua taukalleka raa ma ki tuutia ki laro no peesia ki te ahi.☆

11 “Kootou e hakaukau tapuria a nau ki te vai, ki maatino maa kootou ku oti te tiiake naa haisara kootou. Tevana iaa te tama ma ki au imuri aku raa ma ki hakaukau tapu kootou ki TeAitu Tapu aa ki te ahi. Te tama naa se tama e hakamaatua are iaa nau; aa taku tino iloo see tau te sausau ana taka. 12 A Ia e taaohi tana reik raa ki ttahi tana kina e hakakkutu naa hua wit ki vaaea naa hua wit i naa penu. Teenaa ki toa a ia naa kaikai wit raa no tuku ki loto tana hare e tukutuku ana kaikai. Naa penu raa iaa ma ki peesia ki loto te ahi e ura see mate.”

*John e hakaukau tapuria a ia Jesus
(Mk 1.9-11; Lk 3.21-22)*

☆ 3.7 Mt 12.34; 23.33 ☆ 3.9 Jn 8.33 ☆ 3.10 Mt 7.19

13 I te saaita naa raa, Jesus ku tae ake ki Galilee no hanake ki John ki hakaukau tapuria a Ia.

14 Tevana iaa John ni mee ma ki huria a ia te maanatu Jesus, teenaa a ia ki mee ake, "Ai koe ku au ai kiaa nau ki hakaukauria a koe? A koe are raa ki hakaukau iaa nau!"

15 Jesus ki mee ake, "Kau koi no hakaukau tapuria a nau. Teenei te ara taaua ki hakassura naa vana katoo TeAtua e fiffai." Teenaa hanatu iloo John no hakaukau i Jesus.

16 Saaita Jesus ni marana ake i te vai raa, te lani raa ni taaraki. Teenaa kite iloo Ia i naa hano iho TeAitu TeAtua ma se rupe no takoto iaa Ia. 17 Araa taratara iho iloo te reo raa i te lani, "Teenei ko taku tino tama e llee ai taku manava; aa nau e hiihai kiaa ia." ☆

4

Jesus e haaiteria Satan

(Mk 1.12-13; Lk 4.1-13)

1 Ki oti raa Jesus ku taakina TeAitu Tapu raa ki loto mouku ki hanake Satan no haaiteria. ☆

2 Jesus ni hakaapakuu ana aso ma naa poo e matahaa, teenaa lono iloo Ia i tana hiikai.

3 Satan ni hanatu kiaa Ia no vanaake peela, "Ki mee maa koe naa ko te Tama maaoni TeAtua, taratara ake ki naa tamaa hatu nei ki ffuri no mee ma ni haraoa."

4 Jesus ki mee ake, "Te Laupepa Tapu raa e taratara peenei, 'Te tama see lavaa te ora i te haraoa koi, sei. Te tama e ora i naa taratara katoo e tarataraina TeAtua.' " ☆

☆ 3.17 Gen 22.2; Ps 2.7; Is 42.1; Mt 12.18; 17.5; Mk 1.11; Lk 9.35

☆ 4.1 Heb 2.18; 4.15 ☆ 4.4 Deut 8.3

⁵ Teenaa Satan ki toa a ia Jesus ki Jerusalem, te matakaaina e tapu, no hakatuuria i aruna te taffuu te Hare Tapu raa ⁶ no vanaake kiaa Ia, “Ki mee maa koe ko te Tama maaoni TeAtua, koe ku sopo ki laro. I te Laupepa Tapu raa e mee maa, ‘TeAtua ma ki mee ake ki ana ensol raa ki saapai atu kiaa koe; koe ma ki tauhia naa ensol raa ki see pakuu oo vae i naa hatu i laro.’” ✧

⁷ Jesus ki mee ake, “Te Laupepa Tapu raa e taratara hoki peela, ‘Au see haaiteria a koe TeAriki, too Atua.’” ✧

⁸ Ki oti raa Jesus ku taakina Satan ki aruna te mouna e lasi no hakaari ake naa nohorana hakamaatua kato o i te maarama nei, ⁹ teenaa a ia ki mee ake ki Jesus, “Ki mee maa koe e ttuu ki oo turi no lotu mai kiaa nau, teenaa nau ma ki kauatu naa mee naa hakkaatoa kiaa koe.”

¹⁰ Araa mee ake iloo Jesus, “Satan, hakataha iaa nau! Te Laupepa Tapu raa e taratara peela, ‘Koe ki lotu ka heheuna koi i TeAtua too Ariki.’” ✧

¹¹ Araa Satan ku tiiake ia Jesus, teenaa oo ake iloo naa ensol raa no tokonaki ake ki Jesus.

Jesus ku kaamata ana heuna i Galilee

(Mk 1.14-15; Lk 4.14-15)

¹² Te saaita Jesus ni lono maa John ku ponotia ki loto te hare karapusi raa, ahe iloo Ia ki Galilee. ✧ ¹³ A Ia ni see noho i Nazareth; a Ia ni hano are no noho i Capernaum, te matakaaina i te vasi te Namu Galilee. Te matakaaina naa e tuu iloto naa matakaaina Zebulun ma Naftali. ✧

✧ **4.6** Ps 91.11-12 ✧ **4.7** Deut 6.16 ✧ **4.10** Deut 6.13 ✧ **4.12** Mt 14.3; Mk 6.17; Lk 3.19-20 ✧ **4.13** Jn 2.12

14 Jesus ni hano no noho i te kina naa kitino naa taratara Isaiah, te pure TeAtua, ni mee imua:

15 “Te henua Zebulun ma Naftali, e tuu ki te ara e tere ki tai, i telaa vasi te Riva Jordan, iloto Galilee, teenaa ko te matakaaina naa tama i naa henua sara!

16 Naa tama e nnoho i te poouri raa ma ki kkite te maasina e lasi. Naa tama e takkoto i laro te maru te mate raa, te maasina naa ma ki too i laatou.”[☆]

17 E kaamata i te saaita naa raa, Jesus ku kaamata te hakaea i te Nohorana te Lani: “Tiiake naa haisara kootou naa, i te Nohorana te Lani ku saaita mai!”[☆]

Jesus e aru ana disaipol mua
(Mk 1.16-20; Lk 5.1-11)

18 I te aso tokotasi Jesus e sasare vaatai i te Namu Galilee raa, a Ia ni lave i te haanau Simon (e ttapa ma ko Peter) laaua ma Andrew, e haanota kilaaua kupena itai.

19 Jesus ki mee ake, “Koorua oomai no tautari kiaa nau, aa nau ku ako atu ki illoa koorua te haanota tama.”²⁰ Takarua naa ni tiiake koi naa kupena laaua naa no tautari iloo ki Jesus.

21 Jesus ni sare atu hakamaarie no kite hoki i telaa haanau, James ma John, naa tama Sebedii. Te takarua naa e nnoho ma laaua tamana iloto te poti laatou raa ka onoono naa kupena laatou. Teenaa Jesus ni kannaaake hoki ki laaua ki tautari kiaa Ia.²² Te haanau naa ni massike koi i te poti laatou naa, ka tiiake laaua tamana raa, no tautari ki Jesus.

[☆] 4.16 Is 9.1-2 [☆] 4.17 Mt 3.2

*Jesus e haia a Ia naa tama e maki raa
no taukalleka
(Lk 6.17-19)*

²³ Jesus ni hano ki naa matakaaina hakkaatoa i Galilee raa no akonaki te henua iloto naa hare lotu naa Jew ka hakaea te Lono Taukareka i te Nohorana te Lani, teenaa naa tama e laavea te kau maki raa ni haia a Ia no taukalleka.✧ ²⁴ Telono i naa vana Jesus ni mee naa ni tere vaaroto Syria hakkaatoa. Teenaa ki too ake naa tama raa naa tama e mmaki raa ki Jesus. Naa tama naa ni tama e laavea te lopo maki; naa tama e tauria naa tipua hakallika, naa tama e laavea te maki tekiteki, aa naa tama see lavaa te sassare. Jesus ni haia a Ia naa tama naa hakkaatoa no taukalleka.

²⁵ E tammaki iloo naa tama i Galilee, Dekapolis, Jerusalem, Judea, aa ma naa matakaaina i telaa vasi Jordan ni tautari atu vaamuri Jesus.

5

*Naa akonaki Jesus i aruna te mouna
(Lk 6.20-23)*

¹ I te saaita Jesus ni kite i naa kuturana tama raa, a Ia ni hano no noho i aruna te tamaa mouna ma ana disaipol. ² Teenaa kaamata iloo Ia te taratara:

³ “Naa tama teelaa e illoa maa laatou ni tama e nnoho hakaaroha raa i te vasi TeAitu Tapu, naa tama naa ma ki hakahiahiaria TeAtua;

✧ 4.23 Mt 9.35; Mk 1.39

- i te aa te Nohorana te Lani raa se kina naa tama peenaa!
- 4 Naa tama e ppari raa ma ki hakahiahiaria TeAtua;✧
- i te aa TeAtua ma ki hakaaneane laatou!
- 5 Naa tama e meeme seemuu raa ma ki hakahiahiaria TeAtua;✧
- i te aa naa tama naa ma ki too naa mee TeAtua ni purepure ake ki laatou!
- 6 Naa tama e oti manava ki haia laatou naa heuna TeAtua e fiffai raa ma ki hakahiahiaria TeAtua;✧
- i te aa TeAtua ma ki kauake naa mee katoo laatou e ssee!
- 7 Naa tama e manava aroha i aaraa tama raa ma ki hakahiahiaria TeAtua;
- i te aa TeAtua ma ki manava aroha i laatou!
- 8 Naa tama e mataffua naa hatumanava laa-tou raa ma ki hakahiahiaria TeAtua;✧
- i te aa naa tama naa ma ki kkite i TeAtua.
- 9 Naa tama e penapena ki sura te taukareka raa ma ki hakahiahiaria TeAtua;
- i te aa naa tama naa ma ki taapaa TeAtua ma ni tamalliki aana.
- 10 Naa tama e taaiia te henua i laatou e heheuna naa vana e fiffai ai TeAtua raa, naa tama naa ma ki hakahiahiaria TeAtua;✧
- i te aa te Nohorana te Lani raa se kina naa tama naa.
- 11 “Te saaita kootou e sasaakiria te henua ka ffuriatu no taaiia kootou aa ka taratara hakallika i kootou, i kootou ni tama e tautari kiaa nau raa, kootou ma ki hakahiahiaria

✧ 5.4 Is 61.2 ✧ 5.5 Ps 37.11 ✧ 5.6 Is 55.1-2 ✧ 5.8 Ps 24.3-4 ✧ 5.10 1 Pet 3.14

TeAtua.✧ 12 Kootou ki fiafia no mannava, i naa tuuhana e llasi kootou raa e takkoto mai i te lani. Naa pure TeAtua imua raa ni mee pakavaina peenei hoki.✧

Te parapol te sol raa aa ma te maasina

(Mk 9.50; Lk 14.34-35)

13 “Kootou e mee pee ko te sol te maarama nei. Aa ki mee te sol raa ku see sol taukareka, te sol naa ma ki haia peehea ki taukareka hoki? Te sol naa ku hakallika, teenaa ku tau koi te peesia ki takatakamia te henua.

14 “Kootou e mee pee ko te maasina e too i te maarama nei. Te matakaaina e tuu ki aruna te mouna raa see layaa te lluu i naa karamata te henua.✧ 15 See hai tama e hakaura tana lamu no uhi ki te kamete; te lamu raa e hakapiria a ia ki aruna se mee, teenaa ki maarama te hare raa hakkaatoa.✧ 16 Peelaa hoki, naa ora kootou ki maasina imua te henua, ki kkite naa tama naa i naa sosorina taukalleka kootou aa laatou ku hakanau i kootou Tamana i te lani.✧

Jesus e akonaki naa Loo Moses

17 “Kootou ki see mannatu maa nau ni au ki seua naa Loo Moses aa ma naa akonaki naa pure TeAtua imua. Seai. Nau ni au ki haia naa akonaki naa tama naa ki ttino maaoni. 18 Nau e kauatu te taratara maaoni nei: E tae iloo ki te saaita te lani ma te kerekere ma ki hakaoti mai raa, see hai tamaa taratara i naa Loo Moses raa ma ki seua. Naa tamaa taratara katoo iloto naa Loo naa ma ki takkoto peenaa ki tae iloo ki te saaita

✧ 5.11 1 Pet 4.14 ✧ 5.12 2 Chr 36.16; Acts 7.52 ✧ 5.14 Jn 8.12; 9.5 ✧ 5.15 Mk 4.21; Lk 8.16; 11.33 ✧ 5.16 1 Pet 2.12

naa mee hakkaatoa e ttino maaoni. ✧ 19 Aa teenaa, ki mee se tama see hakannoo ki se loo tokotasi, teelaa e maanatu ia maa seai se loo maaoni, aa e akonaki aaraa tama ki mee ma ko ia raa, TeAtua ma ki ttoka maa teenaa se tama e taka i laro hakaoti iloo i te Nohorana te Lani. Aa te tama e tautari ki naa Loo naa ka akonaki aaraa tama ki mee peenaa raa, TeAtua ma ki ttoka maa teenaa se tama hakamaatua iloo i te Nohorana te Lani. 20 Nau e vanaatu ki kootou: Ki mee maa naa tiputtipu kootou e mee koi pee ko naa tiputtipu naa tisa naa Loo aa ma naa Faarisi raa, kootou ma ki see ttae ki te Nohorana te Lani; kootou ki hakannoo ki naa taratara TeAtua no haia kootou ana vana e fiffai.

Te akonaki ki se taa tama

21 “Kootou nilono maa te taratara raa ni kauake ki naa tama imua raa peelaa, ‘Kootou see taa tama. Ki mee maa se tama e taa tana tama no mate, ttama naa ma ki toa ki te koti.’ ✧ 22 Iaa nau e vanaatu ki kootou: ki mee maa se tama e loto i tana taina, ttama naa ma ki toa ki te koti. Aa ki mee maa se tama e kannaa i tana taina ma se inapuu raa, ttama naa ma ki taakina ki te Kansol. Aa te tama e huri no kannaa i tana taina ma se panimu raa, ttama naa ma ki kaavea ki te ahi e ura see mate.

23 “Aa teenaa, ki mee maa koe e tuu ki hakaara ni mee maau ki TeAtua i te olta, araa nei koe ku maanatu ake i too taina raa e takoto tana roto iaa koe, 24 tiiake oo mee naa ki mmoe imua te olta, aa koe ku hano i te saaita naa lokoi no taratara hakaraaoi koorua ma too taina,

aa ki oti are raa koe ku ahemai no hakaara oo mee naa ki TeAtua.

²⁵ “Ki mee maa koe e huutia se tama ki te koti i aa ia e mee tana roto iaa koe, koe ki mmata ki taratara hakaraaoi koorua imua, i koorua seki ttae are ki te hare koti. I te aa, i te saaita koi koorua ma ki ttae atu ki te hare koti raa, koe ma ki kauake te tama naa ki te hakamau e hakannoo ki naa koti. Teenaa te hakamau naa ma ki vanaake ki ana polis raa ki ponotia koe ki loto te hare karapusi. ²⁶ Nau e kauatu te taratara maaoni nei: Koe ma ki tiiake ki moe koe peenaa iloto te hare karapusi raa ki suia iloo koe te kooina te koti raa e tuku ma koe ki pesi.

Jesus e akonaki naa tiputipu te hai huri

²⁷ “Kootou nillono i te loo e mee peela, ‘Koe see hai huri ma te aavana telaa tanata.’[☆]

²⁸ Aa teenei nau ku vanaatu ki kootou: te tama e ttoka koi ki te ffine no kaimanako ia ki mmoe laua raa, te tama naa kunaa mee are tana sara, i te maanatu kailaarao naa ku takoto iloto tana hatumanava. ²⁹ Aa teenaa, ki mee maa koe e usuhia too karamata tokotasi no ppena too sara, nnape te karamata naa no peesia!

Ki mee maa se kina tokotasi i too haitino e seai raa, te mee naa e taukareka iaa maa too haitino katoo e peesia ki te ahi e ura see mate.[☆] ³⁰ Aa ki mee koe e usuhia too rima hakamaatau raa ki ppena too sara, tuutia no peesia! Ki mee maa too rima tokotasi e seai raa, te mee naa e taukareka iaa maa too haitino katoo e peesia ki te ahi e ura see mate.[☆]

[☆] 5.27 Ex 20.14; Deut 5.18 [☆] 5.29 Mt 18.9; Mk 9.47 [☆] 5.30 Mt 18.8; Mk 9.43

Jesus e akonaki i naa tiputipu te tama e tiiake tana aavana

(Mt 19.9; Mk 10.11-12; Lk 16.18)

³¹ “E mee hoki te taratara ni tarataraina imua e mee peelaa, ‘Te tanata e mee ki tiiake tana aavana raa ki ssii se pas maana ki te ffine raa imua no hakaari ake i laaua ku mee ki mavvae.’[✠] ³² Aa teenei nau ku vanaatu ki kootou: ki mee se tanata e huri no tiiake tana aavana, aa tana aavana naa ni see hai huri ma telaa tanata, te tanata raa e ppena tana sara i tana aavana naa ku haia a ia ki mee ma se ffine hai huri, teenaa ki mee maa te ffine naa e aavana hoki. Te tanata hoki ma ki aavana i te ffine naa ma ki sara i te aavana huri.[✠]

Te akonaki i naa taratara e tuku

³³ “Kootou ellono hoki i naa kauake te taratara raa ki naa tama imua, ‘Taaohi ki oo taratara ni tuku imua TeAtua.’[✠] ³⁴ Aa teenei nau ku vanaatu ki kootou: kootou see taratara hakamaumau ki naa taratara hakamaatua i naa saaita kootou e tuku taratara. Kootou see taratara hakamaumau ki te lani, i te aa, i teenaa ko te nohorana TeAtua;[✠] ³⁵ kootou see taratara hakamaumau hoki ki te kerekere nei, i te aa, i teenei ko te kina e hakanoho naa tapuvae TeAtua; aa kootou see taratara hakamaumau hoki ki te inoa Jerusalem, i te aa, i teenaa ko te matakaaina te Tuku Hakamau.[✠] ³⁶ Kootou hoki see taratara hakamaumau ka ttapa i naa pisouru kootou, i te aa, i kootou see lavaa te mee naa lauru

✠ **5.31** Deut 24.1-4; Mt 19.7; Mk 10.4 ✠ **5.32** Mt 19.9; Mk 10.11-12; Lk 16.18; 1 Cor 7.10-11 ✠ **5.33** Lev 19.12; Num 30.2; Deut 23.21 ✠ **5.34** Jas 5.12; Is 66.1; Mt 23.22 ✠ **5.35** Is 66.1; Ps 48.2

kootou ki makkini aa ma ki uri pallaa. ³⁷ Koe ki taratara koi peelaa, 'Uee', aa ki mee seai, koe ku mee peelaa, 'Seai'. Aaraa taratara aau e mee raa, teenaa ni taratara te tipua e hakallika.

Au see mee hakallika ki te tama e mee hakallika kiaa koe
(Lk 6.29-30)

³⁸ "Kootou ni llono naa tama imua e taratara peelaa, 'Ki mee maa setama e patua a ia too karamata no hakallika, teenaa te karamata te tama naa ki patua hoki ki hakallika. Aa ki mee maa setama e patua a ia too niho no mahana, teenaa te niho te tama naa hoki ki patua ki mahana.' ³⁹ Teenei nau ku vanaatu ki kootou: kootou see huri no mee hakallika ki te tama ni mee hakallika ki kootou. Ki mee maa se tama e paakia a ia too vasi kauae, huri ake telaa kauae hoki ki paakia. ⁴⁰ Ki mee maa koe e huutia se tama ki te koti ma ki toa a ia too kkahu, hookii ake too kkahu matoru raa hoki kiaa ia. ⁴¹ Ki mee maa se soldia e kauatu tana paeke raa ki aamo ake koe no sare se mael tokotasi, amo te paeke naa no sare ni mael e lua. ⁴² Hookii ki te tama e kainnoo atu kiaa koe, aa ki mee se tama e hiihai ma ki too se mee iaa koe, aa ma ki oti a ia ku sui atu, kauatu te mee naa kiaa ia.

Manava laaoi i naa tama e tautau haaeo kootou
(Lk 6.27-28,32-36)

⁴³ "Kootou ni llono i naa tama imua e taratara peelaa, 'Manava laaoi i naa soa kootou, aa kootou ki lotoffaaeo i naa tama e tautau haaeo

☆ 5.38 Ex 21.24; Lev 24.20; Deut 19.21

kootou.'☆ 44 Tevana iaa nau e vanaatu ki kootou: kootou ki manava laaoi i naa tama e tautau haao kootou, aa kootou ku taku ki TeAtua ki tokonaki ki naa tama e ppena te hakallika ki kootou, 45 teenaa ki mee kootou ma ni tamalliki te Tamana kootou i te lani. I te aa i te laa raa e haia a Ia ki tii ki naa tama e sosorina taukalleka hakapaa ma naa tama e sosorina hakallika, aa te ua raa e haia a Ia ki too ki naa tama e sosorina taukalleka hakapaa ma naa tama e sosorina hakallika. 46 Ki mee maa kootou e manava laaoi koi i naa tama e manava laaoi i kootou, TeAtua ma ki kauatu peehea ni tuuhana ma kootou? Naa tama e ao naa takis raa e sosorina hoki peenaa! 47 Ki mee maa kootou e taratara koi ki naa soa kootou raa, kootou e mee koi ma ko naa tama hakkaatoa. Naa tama see lotu i TeAtua raa hoki e sosorina peenaa. 48 Naa tiputtipu kootou ki ttonu, e mee pee ko kootou Tamana i te lani e tonu!☆

6

Te akonaki ki hookii oo mee ki aaraa tama

1 "I te saaita kootou e mee naa heuna kootou i te lotu raa, kootou see mee ma ki ttoka atu te henua maa kootou ni tama e ttonu, aa ma laatou ku hakannau i kootou. Ki mee maa kootou e mee naa vana kootou naa imua te henua, kootou ma ki see hai tuuhana e kauatu kootou Tamana i te lani.☆

2 "Teenaa too saaita e hookii ake ni mee ki naa tama e nnoho hakaaroa raa, koe see sosorina hakatanata pee ko naa tama e kaikailua teelaa e ttuu no hai iloto

naa hare lotu raa ma vaaroto te ara. Naa tama naa e sosorina peenaa ma ki hakannau te henua ilaatou. Nau e vanaatu ki kootou: naa tama naa kunaa kauake are naa tuuhana laatou. ³ Teenaa i too saaita e tokonaki ki te tama see hai mee raa, too soa e noho taupiri atu iloo kiaa koe raa ki see iloa i too vana e mee naa. ⁴ Teenaa se vana koi koorua soko koorua, aa too Tamana, teelaa e iloa i too vana e mee seemuu naa, ma ki kauatu too tuuhana.

*Jesus e akonaki naa tama raa ki taku
(Lk 11.2-4)*

⁵ “Te saaita kootou e taku raa, kootou ki see mee pee ko naa tama e kaikailua! Naa tama naa e fiffai ki ttuu laatou iloto naa hare lotu ma naa kina e kkapu te tama raa no taku, teenaa ma ki kkite te henua katoou ilaatou. Nau ku kauatu te taratara maaoni nei: Naa tama naa kunaa too are naa tuuhana laatou.✧ ⁶ I too saaita e taku raa, koe ku hano ki too hare no ppui too tootoka, aa koe ku taku ki taatou Tamana, teelaa see kiitea. Teenaa taatou Tamana, teelaa e kite i oo vana e meeme seemuu naa, ma ki kauatu too tuuhana.

⁷ “I te saaita kootou e taku raa, kootou ki see mee pee ko naa tama see lotu, e hakahekahe peenaa naa taratara laatou, ilaatou emannatu maa naa atua laatou raa ma ki hakannoo ake ki laatou, i naa taku laatou raa e hualolloa. ⁸ Kootou ki see tautari naa sosorina naa tama naa. I te saaita kootou seki kainnoo are ki TeAtua raa, a la kunaa iloa are maa ni aa kootou e fiffai. ⁹ Teenaa kootou ki taku peenei:

✧ 6.5 Lk 18.10-14

'Tamana maatou i te lani; too inoa e tapu naa
ki hakanauria;

¹⁰ kau no noho ma se tuku i maatou;
too hiihai raa ki hakasuratia i te kerekere nei,
e mee pee ko i-ana takoto i te lani.

¹¹ Kaumai ni kaikai maa maatou i te aso nei.

¹² Hanaa naa haisara maatou ni ppena,
e mee pee ko maatou e hanaa maatou
naa haisara naa tama hakkaatoa ni ppena
ki maatou.

¹³ See tiiake maatou ki lavaa te usuhia ni vana
e hakallika,
aa ku hakassaoria maatou i naa mahi te tipua
e hakallika.

[I te aa, te Nohorana raa, teenaa se nohorana aau;
naa mahi e llasi raa, teenaa ni mahi aau;
aa te henua hakkaatoa ki hakanau iaa koe,
i naa saaita hakkaatoa. Amen.']

¹⁴ "Ki mee maa kootou e hanaa kootou
naa haisara aaraa tama ni mee ki kootou, teenaa
te Tamana kootou i te Lani raa ma ki hanaa a Ia
hoki naa haisara kootou. ¹⁵ Tevana iaa ki mee
maa kootou see hanaa kootou naa haisara
naa tama naa, teenaa Ttamana kootou
i te lani raa ma ki see hanaa a Ia naa haisara
kootou.✧

Te akonaki i naa tiputipu te hakapakuu ki lotu

¹⁶ "Te saaita kootou e hakapakuu raa,
kootou ki see ttoka hakaaroha naa karamata
kootou pee ko naa sosorina naa tama
e kaikailua. Naa tama naa e tokatoka hakaaroha
naa karamata laatou ki kite aaraa tama
maa laatou e hakapakuu. Nau e kauatu
te taratara maaoni nei: Naa tama naa ku oti

✧ 6.15 Mk 11.25-26

te kauake naa tuuhana laatou. ¹⁷ I oo saaita e hakapakuu raa, huihui oo karamata ka komu too lauru. ¹⁸ Too Tamana raa koi, teelaa see kiitea, ma ki iloa maa koe e hakapakuu. Teenaa too Tamana teelaa e kite i oo vana e meeme seemu naa ma ki kauatu oo tuuhana.

Naa tuuhana e taukalleka e takkoto i te lani
(Lk 12.33-34)

¹⁹ “Kootou ki see hakatau ni mee e taukalleka ma kootou i te kerekere nei, i naa mee kootou naa ma ki sukia naa manu ka piritia te tae katana, aa naa mee naa hoki ma ki kailaaraotia naa tama e kailallao.✧ ²⁰ Kootou ki hakatau are naa mee kootou naa ki takkoto i te lani, te kina naa mee naa ma ki see lavaa te sukia naa manu ka piritia te tae katana, aa see lavaa te kailaaraotia naa tama e kailallao. ²¹ I te aa, i too hatu manava ma ki takoto lokoi i te kina oo mee e taukalleka raa e mmoe.

Te lamu te haitino
(Lk 11.34-36)

²² “Naa karamata raa e mee ma se lamu te haitino. Ki mee maa oo karamata naa e taukalleka, too haitino ma ki maarama hakkaatoa. ²³ Aa ki mee maa oo karamata e hakallika, too haitino ma ki takoto pouuri. Aa ki mee maa oo karamata see too tana maasina ki loto too hatumanava, too manava ma ki takoto pouuri hakaoti iloo.

See hai tama e lavaa te heheuna i laro naa hakamau e lua
(Lk 16.13; 12.22-31)

²⁴ “See hai tama e lavaa te heheuna ilaro naa hakamau e lua. Ttama naa ma ki lotoffaaeo

✧ 6.19 Jas 5.2-3

i te tama tokotasi aa ma ki hiihai ki telaa tama; a ia ma ki hakannoo ki te tama tokotasi aa ma ki see hakannoo ki telaa tama. Kootou see lavaa te heheuna i laro TeAtua aa maa kootou hoki e kaimanako ki hai mane kootou.

²⁵ “Teenei ko taku vana e taratara atu ai ki see mannatu tammaki kootou i naa kaikai kootou ekkai ma naa vai kootou e unu ki ora kootou. Nau e taratara atu hoki ki see mannatu kootou ki naa hekau ki hakao i naa haitino kootou. I te aa, naa ora kootou e takkoto hakamaatua i aruna naa kaikai kootou ekkai, aa naa haitino kootou e takkoto hakamaatua i aruna naa hekau kootou. ²⁶ Kootou ttoka ki naa manu. Naa manu naa see hakatori naa kaikai laatou, aa ma ki oti ku vasi no hakatau iloto naa hare kaikai laatou. Tevana iaa te Tamana kootou i te lani raa e haanai laatou. Aa kootou iaa e laka i aruna naa manu naa! ²⁷ Ko ai te tama i kootou ma ki lavaa te hakanuu tana ora ki noho rooroa ia i ana noho ka mamannatu tammaki i te mee naa?

²⁸ “Ai kootou e mamannatu tammaki ai ki naa hekau kootou e hakao? Kootou mmata i naa ssomo naa kaute: naa kaute raa see heheuna ka penapena naa hekau laatou.

²⁹ Tevana iaa nau e vanaatu ki kootou, niaaina maa Solomon se tuku ni hai mane raa, ana hekau raa ni see hakasoro mmata pee ko naa kaute nei. ³⁰ Teelaa ko TeAtua raa e hai laakei naa vvee e ssomo i te vao ki naa kaute. Te aso nei naa vvee naa e ssomo taukalleka, aa taiao ku mmae no peesia ki te ahi. Kootou e mannatu maa kootou ma ki hai laakeina a Ia peehea? Kootou ku hakatina nataa peehea!

☆ 6.29 1 Kgs 10.4-7; 2 Chr 9.3-6

31 “Kootou see nnoho no mannatu peela, ‘Taatou ka toomai nikaikai maa taatou ihea? Taatou ka unu i te aa? Taatou ka toomai ni maro ma taatou ihea kittara?’ 32 Teenei ko naa mannatu naa tama see lotu i TeAtua e ttaka ma laatou. Kootou Tamana i te lani raa e iloa maa kootou e ssee ki naa mee nei. 33 Kootou iaa ki anaana ki naa mee hakamaatua i te Nohorana te Lani aa ki tauhia kootou tana tiputipu e hiihai. Teenaa TeAtua ma ki kauatu aaraa mee nei ki kootou. 34 Teenaa kootou ki see mamannatu tammaki maa ni aa kootou ma ki mee taiao; ttari ki taiao aa kootou ku nnoho no mannatu ki naa mee naa. Naa vana taatou e nnoho no mannatu i te aso nei raa, e tau ma te aso nei; taiao raa teenaa see aso sara.

7

Au see hakatonutonu telaa tama (Lk 6.37-38,41-42)

1 “Kootou ki see hakatonutonu aaraa tama, ki see huri atu TeAtua no hakatonutonu i kootou. 2 I te ara kootou e hakatonutonu aaraa tama raa, teenaa TeAtua ma ki hakatonutonu kootou i te ara naa hoki. 3 Ai koe e ttoka ai ki te kerekere e mmau i te hua karamata too taina, aa too tino iaa see anaana ki te kunaaroto laakau e mmau i too hua karamata? 4 Koe e lavatoa peehea te mee ake ki too taina, ‘Kau ki pisia te kerekere e mmau i too hua karamata,’ aa too tino iaa e mmau te kunaaroto laakau i too hua karamata?” 5 Koe se tama e kaikailua! Ffanaa te kunaaroto laakau e mmau i too karamata naa. Teenaa ki lavaa koe te kite

✧ 7.2 Mk 4.24

hakaraaoi te pisia te tamaa kerekere e mmau iloto te karamata too taina naa.

⁶ “Kootou see kauatu ni mee e ttapu ki naa ndog; naa ndog naa ma ki ffuri atu koi no kaaina kootou. Kootou see pesi atu ni mee e taavi mmaha ki naa poi; naa mee naa ma ki takatakamia koi naa poi.

*Kainnoo ki kauatu; see ki lave; pakuukuu ki taaraki atu te tootoka
(Lk 11.9-13)*

⁷ “Kainnoo, aa koe ma ki kauatu too mee; sessee, aa koe ma ki lave; pakuukuu i te tootoka, aa te tootoka raa ma ki taaraki atu kiaa koe.

⁸ Naa tama katoo e kainnoo raa ma ki kauake naa mee laatou, aa naa tama e ssee raa ma ki llave, aa te tootoka raa ma ki taaraki atu ki te tama e pakuukuu iho i te tootoka. ⁹ E aa?

Koe ma ki lavaa te kauake se hatu ki too tamariki ki mee maa ia e kainnoo atu ki kauake se haraoa?

¹⁰ E aa? Koe ma ki lavaa te kauake se kata ki too tamariki ki mee maa ia e kainnoo atu ki kauake se ika? ¹¹ Ki mee maa kootou,

naa tammana e sosorina hakallika, e illoa te hookii naa mee e taukalleka ki naa tamalliki kootou, kootou e vana maa te Tamana i te lani raa ma ki see hiahia te hookii naa mee e taukalleka ki naa tama e kainnoo ake kiaa Ia?

¹² “Te tiputipu kootou e fiffai maa aaraa tama ki mee atu ki kootou raa, teenaa kootou ki hakasura te tiputipu naa hoki ki aaraa tama. Teenaa ko te hakataakoto naa Loo Moses aa ma naa akonaki naa pure TeAtua imua.✧

✧ 7.12 Lk 6.31

Te tootoka e kkao
(Lk 13.24)

¹³ “Kootou uru atu vaaroto te tootoka e kkao, i te tootoka e hano ki te ahi e ura see mate raa e llaha, aa te ara e hanatu peenaa e aatea. E tammaki naa tama e ttaka ki te ara naa.
¹⁴ Te tootoka te kina te ora maaoni raa iaa e kkao, aa te ara e hano ki te kina naa e hainataa. E moosisi koi naa tama e llave i te ara naa.

Matamata hakaraaoi naa tiputipu te tama
(Lk 6.43-44)

¹⁵ “Kootou ki poopoo tonu i naa pure hakallesi. Te saaita naa tama naa ma ki oo atu ki kootou raa, naa tama naa ma ki hakamatemate iloo ki vana kootou maa laatou ni tama e sosorina taukalleka, e mee pee ko naa sipsip e-ttara. Tevana iaa naa tiputtipu maaoni naa tama naa e mee pee ko naa manu vao e kaittama. ¹⁶ Kootou ma ki illoa i naa tiputipu maaoni naa tama naa i naa vana laatou e mee. Te laakau tuitui raa see lavaa te ffua naa ‘grape’, aa naa tuna raa see lavaa te ffua naa ‘fig’. ¹⁷ Te laakau e somo taukareka raa e ppesi ana kaikai e taukalleka, aa te laakau e somo hakallika raa e hua hakallika. ¹⁸ Te laakau e somo taukareka raa see lavaa te hua hakallika, aa te laakau e somo hakallika raa see lavaa te hua taukareka. ¹⁹ Te laakau see hua taukareka raa e tuutia ki laro no peesia ki loto te ahi.✧ ²⁰ Aa teenaa, kootou ma ki ilotia kootou naa pure hakallesi naa i naa tiputtipu naa ora laatou.✧

✧ 7.19 Mt 3.10; Lk 3.9 ✧ 7.20 Mt 12.33

Nau ni see iloa i kootou
(Lk 13.25-27)

²¹ “See mee ma ko naa tama hakkaatoa teelaa e kannaa iaa nau maa, ‘TeAriki, TeAriki’ ma ki ttae ki te Nohorana te Lani. Naa tama koi ma ki ttae raa ko naa tama e haia laatou naa vana taku Tamana i te lani raa e hiihai. ²² I te aso te Hakatonu TeAtua raa, e tammaki iloo naa tama ma ki kannaa mai peenei, ‘TeAriki! Maatou ni hakaea naa taratara TeAtua iloto too inoa, aa maatou ni hakassura naa mahi TeAtua ka kerekereia maatou naa tippua raa iloto too inoa!’ ²³ Teenaa nau ma ki mee ake ki naa tama naa, ‘Nau ni see iloa iloo i kootou. Kootou hakattaha iaa nau; kootou ni tama e sosorina hakallika!’[☆]

Takarua e hakatuu naa hare laaua
(Lk 6.47-49)

²⁴ “Te tama e lono i aku taratara no tautari ki naa taratara naa raa, ttama naa e mee ma ko te tama e atamai e hakatuu tana hare raa ki aruna te ppaa e makattau. ²⁵ Te ua raa ni too no llohi ake te ttai, aa te matani raa ni oko haimahi iloo, tevana iaa te hare naa ni see sina, i te aa, i te hare naa ni hakatuu ki aruna te ppaa e makattau.

²⁶ “Tevana iaa te tama e lono i aku taratara aa see tautari ki naa taratara naa raa, te tama naa e mee ma se tama e vvare e hakatuu tana hare ki aruna te kerekere e parapara. ²⁷ Te saaita te ua raa ni too no llohi ake te ttai ka oko ake te matani raa, te hare naa ni sina no maseuseu katoo.”

²⁸ Teenaa te saaita Jesus ni oti te kauake ana taratara nei raa, naa tama ni kkutu

i te kina naa ni massaro iloo i te mattoni
ana taratara. ²⁹ I te aa, i Jesus ni see taratara
pee ko naa tisa naa Loo; a Ia ni taratara
hakamaatua iloo.✧

8

*Jesus e haia a Ia te tama e maki raa
no taukareka*

(Mk 1.40-45; Lk 5.12-16)

¹ Te saaita Jesus ni au kilaro te mouna raa,
e tammaki iloo naa tama ni oo atu vaamuri aana.
² Teenaa hanake iloo te tama e haia te leprosi raa
no tuu ki ana turi imua Jesus no mee ake,
“TeAriki, ki mee maa koe e hiihai, koe ku haia
nau ki taukareka.”

³ Jesus ni haaro atu tana rima no paa iloo
iaa ia, teenaa mee ake iloo ki te tanata naa,
“Nau e hiihai maa koe ki taukareka.
Te maki nei ku seai.” Teenaa te leprosi raa
ni mahana i te tama naa i te saaita naa lokoi.

⁴ Teenaa vanaake iloo Jesus ki te tama naa,
“Hakannoo mai! Koe see hakaari ki se tama
maa koe ni haia a nau no taukareka. Tere tonu
ki te maatua te Hare Tapu raa no mee ki mmata
ia iaa koe; aa ki kkite te henua maa koe
ku taukareka raa, koe ku hakaara ni mee maau
ki TeAtua ki hakamaarama too haitino, tautari
ki naa taratara Moses ni kauatu.”✧

*Te poe te hakamau e haia Jesus no taukareka
(Lk 7.1-10)*

⁵ Te saaita Jesus ni tae atu ki Capernaum raa,
te hakamau tokotasi i naa soldia Rome raa
ni hanake kiaa Ia no mee ake, ⁶ “TeAriki,

✧ 7.29 Mk 1.22; Lk 4.32 ✧ 8.4 Lev 14.1-32

taku poe raa e moe ka maki i taku hare. A ia see lavaa te meeme aa e moe ka hakallono isu hakallika iloo.”

⁷ Jesus ki mee ake, “Nau ma ki hanatu no haia te tama naa ki taukareka.”

⁸ Tevana iaa te hakamau raa ni huri atu no mee ake peelaa ki Jesus, “TeAriki, nau see tau te hakauru te tama peenaa pee kokoe kiloto taku hare. Taratara mai koi aa taku poe raa ku marooroo. ⁹ Nau hoki e mee naa hakamau teelaa e heheuna ai nau, aa nau e mee naa soldia e heheuna i laro aaku. Taku saaita e mee ake ki te soldia raa peelaa, ‘Tere!’, te soldia naa ma ki hano; aa taku saaita e mee ake ki telaa tama peelaa, ‘Tere mai!’, te tama naa ma ki au. Ki mee maa nau e taratara ake ki taku poe raa peelaa, ‘Haia te heuna nei!’, te heuna naa ma ki haia te tama naa.”

¹⁰ Jesus ni oho i tana saaita ni lono i naa taratara nei, teenaa huri iloo a ia ki te kuturana tama e oo ake vaamuri aana naa no mee ake, “Nau e kauatu te taratara nei ki kootou: nau seai iloo taku tama ni kite iloto Israel maa elotu maaoni i TeAtua pee ko te tama nei! ¹¹ Nau e kauatu te taratara maaoni nei: E tammaki naa tama ma ki oomai i te anake ma te laki no nnoho ki kkai i te kaikai e lasi te Nohorana te Lani.✠ ¹² Aa naa tama ni tukua ki nohoria laatou te Nohorana raa iaa, naa tama naa ma ki peesia ki te poouri ana, teenaa laatou ma ki ttani ka kakarati naa niho laatou.”✠

¹³ Teenaa vanaake iloo Jesus ki te hakamau naa, “Tere ki hare. Too poe naa

✠ **8.11** Lk 13.29 ✠ **8.12** Mt 22.13; 25.30; Lk 13.28

ma ki taukareka, iaa koe e iloa maa TeAtua ma ki tokonaki ake kiaa ia.”

Saaita naa lokoi, te tama e heheuna te hakamau naa soldia naa ku marooroo.

*Jesus e mee te lopo tama e mmaki no malolloo
(Mk 1.29-34; Lk 4.38-41)*

¹⁴ Jesus ni hano ki te hare Peter, teenaa kite iloa ia te hinaona ffine Peter raa e moe i aruna ana moelana raa, ka makalliliri. ¹⁵ Teenaa kapaatu iloo Jesus no tauhia a Ia te rima te ffine naa no taukareka iloo te ffine naa. Araa masike iloo te ffine naa no kauake naa kaikai naa tama naa ki kkai.

¹⁶ I te laasuru raa te henua ni too ake naa tama laatou e tauria naa tippua raa ki Jesus, teenaa naa tippua raa ni hanaa Jesus katoo i naa tama naa, aa naa tama e mmaki raa ni haia a Ia no taukalleka. ¹⁷ Teenaa naa taratara TeAtua ni tarataraina te pure Isaiah nei ni ttino maaoni: “Naa maki taatou nei ni hanaa a Ia, aa taatou ni haia a Ia ki see hakallono isu taatou.” ☆

*Naa tama e fiffai ki tautari laatou i Jesus
(Lk 9.57-62)*

¹⁸ Te saaita Jesus ni kite i te tammaki ttama e muimui ake kiaa Ia raa, a Ia ki mee ake ki ana disaipol, “Taatou ki tere ki telaa vasi te namo nei.” ¹⁹ Teenaa hanake iloo te tisa tokotasi naa Loo raa no vanaake ki Jesus, “Te tisa nei, nau ma ki tautari atu i oo kina katoo e hano.”

²⁰ Teenaa vanaake iloo Jesus ki te tama naa, “Naa poi vao raa e mee naa rua laatou

☆ **8.17** Is 53.4

e moemmoe, aa naa manu lellere raa e mee naa ohana laatou; te Tama te Henua raa iaa see hai kina ki hakatipe no hakamarooroo.”

²¹ Teenaa ki mee ake tana disaipol tokotasi kiaa Ia, “TeAriki. Ttari mai ki hano nau no tanu taku tamana raa imua.”

²² Teenaa ki mee ake Jesus, “Tautari mai kiaa nau. Tiiake naa tama ku oti te mmate raa ki tanu naa tama laatou e mmate.”

Jesus e tiinai te matani

(Mk 4.35-41; Lk 8.22-25)

²³ Jesus ni kake ki loto te poti raa no tere iloo laatou ma ana disaipol.

²⁴ Naa tama naa ni hakatekia i te lani e lasi raa kullau ake, teenaa te poti laatou naa ni kaaake naa peau raa no taupiri laatou ki apuru; i te saaita naa raa Jesus e moe mannuu.

²⁵ Ana disaipol naa ni ffuri atu no ffano iaa Ia ka mee ake peela, “TeAriki, mmata ki hakassao taatou! Taatou ka malle!”

²⁶ Teenaa ki huri atu Jesus no mee ake ki laatou, “Ai kootou e mattaku ai? Kootou ku hakattina nataa peehea?” Teenaa masike iloo Jesus no varo ake ki te matani ma naa peau raa ki ttuku. Teenaa marino kkii iloo te moana.

²⁷ Naa tama naa ni massaro iloo iaa Ia. Laatou ni ffuri no taratara soko laatou peela, “Teenei se tama peehea, maa te matani ma naa peau raa ki tuku atu ki ana vana?”

Jesus e hanaa a Ia naa tippua e tau i te takarua taanata

(Mk 5.1-20; Lk 8.26-39)

²⁸ Te saaita Jesus ni tae ki Gadara i telaa vasi te namo raa, a Ia ni ttiri i te takarua taanata

e oo ake i naa kava i te kina naa. Te takarua naa e tauria naa tippua, aa laaua e haaeo iloo, teenaa te henua ni mattaku te sassare i te ara i te kina naa. ²⁹ I te saaita te takarua naa ni kkite i Jesus raa, laaua ni kappisi naa varo laaua no mee ake peelaa ki Jesus, “Tama TeAtua. Se aa koe e hiihai e mee i maaua? Te ssao maaua ki taia raa seki tae mai are. Ai koe ku au ai no mee pakavaina maaua?”

³⁰ See mmao i te kina naa raa, teelaa ni poi tammaki raa e ttuu ka kkai. ³¹ Teenaa naa tippua raa ni ttani atu ki Jesus, “Ki mee maa maatou e kerekereia a koe, koe ku kaavea maatou ki oo no tau i naa poi e ttuu mai i te kina raa.”

³² Jesus ki mee ake, “Kootou hakattaha i te takarua naa!” Teenaa ffuro iloo naa tippua naa no tau i naa poi. Naa poi naa hakkaatoa ni ffuro no maaoha i te hakattoo ana te mouna raa ki loto te namo no mallemo.

³³ Naa tama ni roorosi i naa poi raa ni ffuro ki loto te henua laatou naa no taratara i te vana ni mee i naa tama e tauria naa tippua. ³⁴ Teenaa massike atu iloo naa tama te henua naa no oo atu ki llave laatou i Jesus; aa te saaita laatou ni ttiri i Jesus raa, laatou ni puratia laatou Jesus ki hakataha i te matakaaina laatou.

9

*Jesus e hakamasike te tanata see lavaa
te sasare
(Mk 2.1-12; Lk 5.17-26)*

1 Jesus ni kake ki aruna te poti raa no ahe ki telaa vasi te namo raa ki tana taon e noho ai*

2 Teenaa ssau ake iloo naa tama te taon naa te tama see lavaa te sasare e moe i aruna ana moelana. Te saaita Jesus ni kite maa naa tama naa e hakattina iaa Ia raa, a Ia ki mee ake peelaa ki te tama e moe, see lavaa te sasare, "Taku tama nei. Koe see mamaanatu tammaki! Oo haisara naa e uiia a nau."

3 Teenaa ki ffuri aaraa tisa naa Loo no taratara soko laatou, "Tama nei e taratara iloo pee ko ia ko TeAtua!"

4 Jesus ni iloa i naa mannatu naa tama naa e ttuu ma laatou, teenaa ki huri atu Ia no mee ake peelaa ki naa tama naa, "Ai kootou ettaka ai ma naa mannatu e hakallika peenaa?"

5 Te taratara hea e hainauhie, te taratara e mee maa, 'Oo haisara ku oti te uiia a nau,' seai, te taratara e mee maa, 'Masike no sasare?' 6 Nau e mee ki huri atu peelaa maa te Tama te Henua raa ko te tama hakamaatua i te kerekere nei e lavaa te uii naa haisara." Teenaa mee ake iloo Ia ki te tanata see lavaa te sasare naa, "Masike no too oo moelana naa aa koe ku hano ki too hare!"

7 Te tanata naa ni masike no hano iloo ki tana hare. 8 I te saaita naa tama i te kina naa ni kkite i te mee naa raa, naa tama naa ni massaro iloo no hakannau i TeAtua. I te aa, i naa tama te maarama nei ku kauake Ia naa mahi laatou ki hakamassike naa tama e mmaki.

*Jesus ku arumia a Ia Levi ki tautari kiaa Ia
(Mk 2.13-17; Lk 5.27-32)*

* 9.1 tana taon e noho ai: Capernaum

9 Te saaita Jesus ni masike i te kina naa no hano raa, a Ia ni kite i te tama e aoao naa takis, tana inoa ko Matthew, e noho iloto tana hare e heheuna. Jesus ki mee ake, “Tautari mai kiaa nau.”

Teena masike atu iloo Matthew no hanatu vaamuri Jesus.

10 Te saaita Jesus ni noho ka kai iloto te hare Matthew raa, e tammaki naa tama e aoao naa takis ma naa tama haisara ni oo ake no kkai hakapaa laatou ma Jesus ma ana disaipol.

11 E mee naa Faarisi ni kkite i naa tama naa e kkai hakapaa ni vasiri ake ki ana disaipol, “Te tisa kootou naa e kai hakapaa ma naa tama naa raa ko te aa?”✠

12 Te saaita Jesus ni lono naa taratara naa tama naa raa, a Ia ki mee ake, “Naa tama see mmaki raa see kaavea no mmata i naa tokta, teelaa ko naa tama are e mmaki. 13 Kootou ki oo no ssee ki illoa kootou te hakataakoto te taratara te Laupepa Tapu e mee peelaa: ‘Nau e ssee ki te manava aroha: nau see kaimanako ki naa manu kootou e taa no hakaara mai.’ I te aa, nau ni see au no ssee ki naa tama e ttonu naa ora laatou, sei. Nau ni au are no ssee ki naa tama haisara.”✠

Naa taratara i te hakapakuu

(Mk 2.18-22; Lk 5.33-39)

14 Naa disaipol John te Baptis raa ni oo ake ki Jesus no vasiri kiaa Ia, “Ai maatou ma naa Faarisi raa maraa e hakapakuu, aa oo disaipol raa iaa see hakapakuu?”

✠ 9.11 Lk 15.1-2 ✠ 9.13 Mt 12.7; Hos 6.6

15 Jesus ki mee ake, “Naa tama e arumia ki te kaikai te tanata e aavana hooou raa see lavaa te tiiake ka nnoho hakaaroha i te saaita te tama e aavana hooou laatou naa koi noho ma laatou. Tevana iaa te aso raa ma ki tae mai. Te tama e aavana hooou naa ma ki hakataharia i laatou, teenaa naa tama naa ma ki hakapakuu see kkai.

16 “See hai tama e ttui te tapaa maro hooou ki aruna te masae te maro tuai. I te aa te tapaa maro hooou naa ma ki mmini no lasi te masae i te maro tuai. 17 Aa see hai tama hoki e utu te wain hooou raa kiloto naa paeke e ppena ki naa kiri tuai naa sipsip, i te aa, te wain hooou naa ma ki ppuna no masae te paeke naa. Teenaa te wain hooou naa ma ki mannini pakava aa te paeke naa ku hakallika. Naa wain hooou raa e utu ki naa paeke hooou, teenaa te wain naa ma te paeke raa ma ki takkoto taukalleka.”

Te tamariki ffine e mate ma te ffine e tere tana ttoo

(Mk 5.21-43; Lk 8.40-56)

18 Te saaita Jesus ni taratara ake peenei ki naa tama naa raa, te hakamau tokotasi naa Jew raa ni hanake no ttuu ki ana turi imua Jesus no mee ake, “Taku tamariki ffine raa ku mate. Tevana iaa nau e hiihai maa koe ki au no hakapiri too rima ki aruna tana pisouru ki ora ia.”

19 Teenaa masike atu iloo Jesus ma ana disaipol raa no oo laatou.

20 E mee te ffine tokotasi, teenei kulavaa ana setau e sinahuru maa rua, tana ttoo e tere peenaa, ni hanake vaamuri Jesus no paa iloo tana rima ki te ttapa te kkahu Jesus.

21 Te ffine naa ni hakataakoto peelaa, “Ki mee maa nau e paa koi ki tana kkahu raa, teenaa nau ma ki marooroo.”

22 Jesus ni hakatahuri no kite iloo te ffine naa, teenaa mee ake iloo kiaa ia, “Taku tama, koe see mataku. Koe nei ku taukareka i aa koe e mau too manava iaa nau.” Te ffine naa ni taukareka i te saaita naa lokoi.

23 I te saaita Jesus ni uru atu kiloto te hare te hakamau naa no kite i naa hakattani naa tama naa ‘flute’ aa i naa ttani te hare naa vaaruna raa, 24 a Ia ki mee ake ki naa tama naa, “Kootou hakkaatoa, uru ki haho! Te tamariki ffine nei see mate, a ia e moe koi!” Teenaa naa tama naa ni kkata seemuu koi iaa Ia.

25 I te saaita naa tama naa ni oti te hakauruhia katoo ki haho raa, Jesus ni uru atu ki te kina te tamariki naa e moe. Teenaa kapaatu iloo Ia ki te rima te tamariki naa no masike iloo te tama naa ki aruna. 26 Teenaa te lono i te vana ni mee nei ni tere ki naa kina hakkaatoa iloto te henua naa.

Te takarua e ppuni naa karamata laaua e haia Jesus no taukalleka

27 Te saaita Jesus ni masike i te kina naa no hano raa, te takarua e ppuni naa karamata laaua ni oo atu vaamuri ka tanitani varo atu kiaa Ia, “Te Tama David nei, aroha i maaua.”

28 Te saaita Jesus ni uru kiloto te hare tokotasi raa, te takarua taanata naa ni uru atu kiaa Ia. Teenaa ki mee ake Jesus ki laaua, “Koorua e illoa maaoni maa koorua ma ki lavaa nau te haia ki kkite?”

Ttakarua raa ki mee ake, “TeAriki, maaua e illoa maa maaua e lavaa koe te haia ki kkite.”

²⁹ Teenaa haaro atu iloo Jesus tana rima no paa i naa karamata te takarua naa, no mee ake ki laaua, “Naa karamata koorua ma ki kkite i koorua e hakattina iaa nau.” ³⁰ Teenaa taukalleka iloo naa karamata te takarua naa. Araa Jesus ku hakaapo ake tana taratara ki laaua, “Koorua see taratara ake ki se tama maa naa karamata koorua ni haia a nau no taukalleka.”

³¹ Tevana iaa te takarua naa ni oo no hakatere te lono i Jesus raa ki naa kina hakkaatoa i te henua naa.

Te tama see lavaa te taratara e haia Jesus no taukareka

³² Te saaita te takarua naa ni massike ka oo raa, te tama see lavaa te taratara iaa ia e tauria te tipua raa ku taakina ake naa tama raa ki Jesus.

³³ Teenaa te saaita koi te tipua raa ni hanaa Jesus raa, te tanata naa ni kaamata te taratara. Naa tama i te kina naa ni oho iloo ka taratara peela, “Taatou see hai vana iloo peenei ku oti te kkite iloto Israel!”

³⁴ Tevana iaa naa Faarisi raa ni taratara peela, “Teenei ko te tipua hakamaatua nei e kauake naa mahi Jesus ki lavaa ia te hanahana naa tippua.” ☆

Jesus e aroha i te kano henua

³⁵ Jesus ni hakataka vaaroto naa matakaaina e llasi ma naa matakaaina punaammea raa ka akonaki naa tama raa iloto naa hare lotu naa Jew. A Ia hoki ni hakaeta te Lono Taukareka i te Nohorana te Lani ka haia a Ia naa tama

☆ **9.34** Mt 10.25; 12.24; Mk 3.22; Lk 11.15

e laavea te kau maki raa no taukalleka.✠ 36 Jesus ni aroha iloo i tana kite ana i naa kuturana tama naa. I te aa, i naa tama naa e ttaka hakaaroha peenaa ka see illoa maa laatou ki ssee ki hea ki tokonaki ake ki laatou; e mee pee ko naa sipsip e ttaka soko laatou, see hai tama e roorosi i laatou.✠ 37 A Ia ki mee ake ki ana disaipol, "Ttoka atu. Te huata raa ku tae, tevana iaa naa tama e vasi raa e moosisi koi. 38 Kootou taku ki TeAriki te huata raa ki heuna ni tama e tammaki ki oo no vasi."✠

10

Jesus e hakamaatino tana taka sinahuru maa te takarua aposol

(Mk 3.13-19; Lk 6.12-16)

1 Jesus ni aru ake tana taka sinahuru maa ttakarua disaipol raa no uii ake naa mahi TeAtua raa ki laatou, teenaa ki lavaa naa tama naa te hanahana naa tippua aa ki lavaa laatou te hakamasike naa tama e laavea te kau maki hakkaatoa. 2 Teenei naa inoa naa tama ni tukua ki heheuna ma ni aposol Jesus:

Ttama mua raa ko Simon, (ttama ni taapaa Jesus ki Peter), laaua ma tana taina Andrew; James laaua ma tana taina John, naa tama Sebedii;

3 Philip laaua ma Bartolomiu; Thomas laaua ma Matthew, te tama e aoao naa takis; James te tama Alpius, laaua ma Tadeus;

✠ 9.35 Mt 4.23; Mk 1.39; Lk 4.44 ✠ 9.36 Num 27.17; 1 Kgs 22.17; 2 Chr 18.16; Ezek 34.5; Mk 6.34 ✠ 9.38 Lk 10.2

⁴ Simon, te tama e hai te kaavena teelaa see fiffai maa Rome e roorosi i Israel,
aa ko Judas Iscariot, te tama ma ki oti ku hakaarina ake ia Jesus ki naa hakamau.

*Jesus e heuna ana aposol ki oo no mee ana heuna
(Mk 6.7-13; Lk 9.1-6)*

⁵ I te saaita Jesus ni heuna ana aposol naa ki oo raa, a Ia ni taratara ake peelaa kilaatou, “Kootou see oo atu ki naa matakaaina naa tama i naa henua sara aa ma naa matakaaina iloto Samaria. ⁶ Kootou oo ki naa tama te kanohenua Israel; te kanohenua e mee pee ko naa sipsip e hurohuro ssiri. ⁷ Kootou oo atu no hakaea atu peelaa ki naa tama naa, “Te Nohorana te Lani raa ku saaita atu ki kootou!”[☆] ⁸ Kootou ki haia kootou naa tama e mmaki raa ki taukalleka, hakaora naa tama e mmate, haia naa tama e laavea te maki leprosi raa ki taukalleka, aa ku hanahana naa tippua e tau i naa tama. Naa mahi naa ni kauatu vare ki kootou, aa teenaa, kootou see mee ma ki tauia kootou i te saaita kootou e mee naa mee naa. ⁹ Te saaita kootou e oo raa, kootou ki see too ni mane ma ko naa kol, naa siliva, aa ma ni peni e mmea ka oo ma kootou; ¹⁰ kootou see ppiki ma ni paeke haohao hekau, aa seai ma ni soa naa kkaahu kootou, aa seai ma ni taka aa ma ni tokotoko ma ki oo ma kootou. I te aa, i kootou naa e heheuna iaa nau, teenaa naa tama i naa kina naa e tau te kauatu ni mee ma kootou.[☆]

¹¹ “Te saaita kootou e ttae atu ki se matakaaina, kootou ku mmata i te tama ma ki hanatu no toa

[☆] **10.7** Lk 10.4-12 [☆] **10.10** 1 Cor 9.14; 1 Tim 5.18

kootou raa, aa kootou ku oo atu no nnoho ma te tama naa ki tae iloo ki te saaita kootou ma ki massike i te kina naa ki oo. ¹² Te saaita kootou e uru atu ki loto se hare, kootou ki purepure atu ki naa tama te hare naa peela, 'Te laaoi TeAtua ki takoto i te hare nei.' ¹³ Ki mee maa naa tama te hare naa e fiffai maa kootou ki nnoho ma laatou raa, teenaa naa purepure kootou naa ma ki takkoto i te hare naa; aa ki mee maa naa tama naa see fiffai maa kootou e nnoho ma laatou raa, naa purepure kootou naa e ahe koi ma kootou. ¹⁴ Aa ki mee kootou e oo atu ki se hare, aa seai ki se matakaaina, aa naa tama i te kina naa see fiffai maa kootou ki oo ake, aa seai maa see hakannoo ki kootou, teenaa kootou ku tahitahi naa vae kootou aa kootou ku tiiake kootou te henua naa.* ¹⁵ Nau e taratara atu ki kootou: i te Aso te Hakatonu TeAtua raa, naa haaeo TeAtua ni ppesi ki naa tama i Sodom ma Gomora raa ma ki see tae ki ana haaeo ma ki ppesi atu ki naa tama te matakaaina naa!*

*Naa haaeo ma ki pakuu mai imuri
(Mk 13.9-13; Lk 21.12-17)*

¹⁶ "Kootou hakannoo mai! Kootou e heunatia a nau pee ko naa sukua sipsip e kaavea ki ttaka ma naa poi vao e kaittama. Kootou ki hai karamata pee ko naa kata ka meeme seemu pee ko naa rupe.* ¹⁷ Kootou ki roorosi hakaraaoi iloo. E mee naa tama ma ki oo atu no tauhia kootou no taakina ki te koti, aa kootou ma ki sarua iloto naa hare lotu naa Jew. ¹⁸ Kootou ma ki taakina naa tama naa no hakatuuria imua naa tuku ma naa hakamau, i te aa ikootou

* **10.14** Acts 13.51 * **10.15** Mt 11.24; Gen 19.24-28 * **10.16**
Lk 10.3

e tautari kiaa nau. Kootou ma ki hakaea te Lono Taukareka ki naa tama naa aa ma naa tama i naa henua sara. ¹⁹ Aa te saaita kootou e tauhia no taakina ki te koti raa, kootou see ssopo naa manava kootou ma kootou ma ki taratara peehea ki hakattonu kootou. I too saaita e tukua ki taratara raa, naa taratara raa ma ki kauatu kiaa koe. ²⁰ I te aa, naa taratara ma ki tarataraina kootou naa, teenaa seai ni taratara kootou; teenaa ni taratara e kauatu TeAitu Tapu kootou Tamana ki tarataraina kootou.✧

²¹ “Naa tama ma ki hookii naa tino taaina laatou ki taaiia ki mmate; naa tammana raa ma ki mee peenaa hoki ki naa tamalliki laatou. Naa tamalliki ma ki ffuri no hakatauttau ma naa maatua laatou, teenaa ma ki lavaa te tiiake laatou aaraa tama ki oo ake no taaiia naa maatua laatou ki mmate.✧

²² Naa tama hakkaatoa ma ki lotoffaaeo i kootou, i kootou e tautari kiaa nau. Tevana iaa te tama e hakataakoto tonu iaa nau no tae ki te hakaoti te maarama nei raa, te tama naa ma ki hakasaoria.✧ ²³ Te saaita kootou e haia hakallikaina naa tama te matakaaina tokotasi, kootou ffuro ki telaa matakaaina. Nau e kauatu te taratara maaoni nei: Te saaita naa heuna kootou iloto naa matakaaina katoo iloto Israel raa seki hakaoti raa, Ttama te Henua raa ku tae mai.

²⁴ “See hai tama e akonakina e laka i aruna tana tisa; see hai poe e lavaa te hakahiti i tana hakamau.✧ ²⁵ Teenaa te tama e akonakina raa ki hiahia i aa ia ku mee pee

✧ **10.20** Mk 13.9-11; Lk 12.11-12; 21.12-15 ✧ **10.21** Mk 13.12; Lk 21.16 ✧ **10.22** Mt 24.9,13; Mk 13.13; Lk 21.17 ✧ **10.24** Lk 6.40; Jn 13.16; 15.20

ko tana tisa, aa te poe raa ki hiahia i aa ia ku mee pee ko tana hakamau. Ki mee maa te tama hakamaatua i te haanauna raa e taapaa ma ko Belsebul, teenaa naa tama hakkaatoa i te haanauna naa ma ki taapaa ki naa inoa e hakallika iaa!✠

*Too tama ki mataku
(Lk 12.2-7)*

²⁶ “Kootou ki see mattaku i naa tama naa. Naa mee e ttanu i te saaita nei ma ki oti ku ilotia te henua hakkaatoa, aa naa vana huu hakkaatoa ma ki oti ku hakailootia.✠ ²⁷ Aku taratara e taratara atu i te poo raa, kootou ki tarataraina naa taratara naa i te laa i aruna, aa aku taratara e taratara atu seemuu ki kootou soko kootou raa, kootou ki oo no hakaea ki te henua hakkaatoa. ²⁸ Kootou see mattaku i naa tama e taa koi te haitino te tama, iaa see lavaa te taia laatou tana manu; kootou ki mattaku are i TeAtua, i aa Ia e lavaa te taa te haitino te tama hakapaa ma tana manu i te kina te ahi e ura see mate.

²⁹ “Naa tamaa manu e lua e tauia koi ki te peni tokotasi, iaa seai iloo se manu i naa manu naa e lavaa te mate aa maa kootou Tamana raa ni see iloa. ³⁰ Aa kootou iaa, TeAtua e iloa maa e hia te kooina kattoo naa lauru i naa pisouru kootou. ³¹ Aa teenaa, kootou ki see mattaku; kootou e ttoe iaa i te inaho manu hakkaatoa!

*Naa tama e tautari ki Christ aa ma naa tama
e hakakkeeina laatou Christ
(Lk 12.8-9)*

³² “Naa tama e taratara imua naa karamata te henua maa laatou ni tama aaku raa, nau

✠ **10.25** Mt 9.34; 12.24; Mk 3.22; Lk 11.15 ✠ **10.26** Mk 4.22; Lk 8.17

ma ki taratara hoki imua taku Tamana i te lani maa naa tama naa ni tama aaku. ³³ Aa ki mee maa ni tama e taratara imua naa karamata te henua maa laatou see illoa iaa nau, nau ma ki mee ake ki taku Tamana i te lani raa i aa nau see iloa i naa tama naa.✠

*Jesus ni see au ma ki meeme e hakapaa te henua
(Lk 12.51-53; 14.26-27)*

³⁴ “E aa? Kootou e mannatu maa nau ni au no mee ki nnoho hakaraaoi naa tama te maarama nei? Seai iloo! Nau ni au no mee ki see nnoho hakapaa naa tama te maarama nei. ³⁵ Nau ni au no hakkoro naa tama taanata raa ki see hakannoo ki naa tammana laatou; naa tama haahine raa ki see hakannoo ki naa tinna laatou; aa naa haahine e aavvana raa ki see hakannoo ki naa hinaona ffine laatou. ³⁶ Naa tino hareaaakina iloo kootou raa, teenaa ko naa tama ma ki tautau haaeo kootou.✠

³⁷ “Ki mee maa tellee naa manava kootou i naa tammana ma naa tinna kootou raa e ttoe iaa i tellee naa manava kootou iaa nau, teenaa kootou seetau te mee ma ni disaipol aaku; naa tama e llee naa manava laatou i naa tama taanata ma naa tama haahine laatou, e ttoe iaa iteltee naa manava laatou iaa nau raa, naa tama naa see tau te mee ma ni disaipol aaku. ³⁸ Naa tama see massike no amo naa kros laatou no tautari mai kiaa nau raa see tau te mee ma ni disaipol aaku.✠ ³⁹ Te tama e hakaseresere tana ora raa, a ia ma ki see kite te ora naa; aa te tama e tiiake mai tana ora

✠ **10.33** 2 Tim 2.12 ✠ **10.36** Mic 7.6 ✠ **10.38** Mt 16.24; Mk 8.34; Lk 9.23

no tautari kiaa nau raa, te tama naa ma ki taaohi te ora maaoni.✠

Naa tuuhana
(Mk 9.41)

⁴⁰ “Te tama e meemee hakaraaoi atu ki kootou raa, e meemee hakaraaoi kiaa nau; aa te tama e meemee hakaraaoi ia nau raa, a ia e meemee hakaraaoi ki te tama ni heuna ma ki au nau.✠ ⁴¹ Te tama e meemee hakaraaoi ki se pure TeAtua ia ia e iloa maa teenaa se tama e heunatia mai TeAtua raa, te tama naa ma ki kauake tana tuuhana e noto ki te tuuhana te pure TeAtua raa ma ki too. Aa te tama e meemee hakaraaoi ki te tama e sosorina taukareka ia ia e iloa maa teenaa se tama e taukareka raa, te tama naa ma ki kauake tana tuuhana e noto ki te tuuhana te tama e sosorina taukareka raa ma ki too. ⁴² Aa ki mee maa koe e kauake se vai ua koi ma ki unu se tamavare i naa tama nei, ia koe e iloa maa ia se disaipol aaku raa, nau e kauatu te taratara maaoni nei: koe ma ki kauatu hakaraaoi iloo too tuuhana.”

11

Jesus laaua ma John te Baptis
(Lk 7.18-35)

¹ Te saaita Jesus ni oti te kauake naa akonaki nei ki tana taka sinahuru maa te takarua disaipol raa, a ia ni masike i te kina naa no hano no hakaea ka akonaki naa taratara TeAtua raa i naa matakaaina e tauppiri ki te kina naa.

✠ **10.39** Mt 16.25; Mk 8.35; Lk 9.24; 17.33; Jn 12.25 ✠ **10.40** Mk 9.37; Lk 9.48; 10.16; Jn 13.20

² I te saaita John te Baptis ni lono mai i te hare karapusi i naa vana Jesus ni mee ake raa, a ia ni heuna aaraa disaipol aana ki oo no vasiri ake ki Jesus. ³ Naa tama naa ni oo no vasiri ake iloo peelaa, “Teena ko koe naa te tama John ni taratara maa kioti ku au? Seai, maatou ki ttari ki telaa tama?”

⁴ Jesus ki mee ake, “Koorua ahe no taratara ake ki John i naa vana koorua e kkite aa naa vana koorua e llono:

⁵ Naa tama e ppuni naa karamata laatou raa ku kkite, naa tama ni see lavaa te sassare raa ku sassare, naa tama ni haia te leprosi raa ku taukalleka, naa tama ni ppuni naa kautarina laatou raa ku llono, naa tama ni mmate raa ku hakaoratia no ora, aa naa tama e noho hakaaroha raa ku lono i te Lono Taukareka TeAtua.*

⁶ Naa tama see napa te tautari kiaa nau raa ma ki hakahiahiaria TeAtua!”

⁷ Saaita naa tama ni heunatia ake John ni ahe raa, Jesus ni huri no taratara ake ki te kuturana tama raa i naa tiputipu John: “Te saaita kootou ni oo ki John iloto mouku, kootou ni mannatu ma se tama peehea raa e oo kootou no mmata? Kootou ni mannatu maa kootou ma ki kkite ma se tama e matanaena, e mee pee ko naa tuu te vvee ka aania huri te matani? ⁸ E aa? Kootou ni mannatu maa kootou ma ki kkite ma se tama e uru ki naa hekau e taavi mmaha? Seai hoki. Naa tama e uru ki naa hekau e taavi mmaha raa teena ko naa tama e nnoho i naa hare naa tuku!

* 11.5 Is 35.5-6; 61.1

⁹ Kootou taratara mai, teelaa se tama peehea raa ni oo kootou no mmata? Kootou ni oo no mmata maa iteenaa ko te pure TeAtua? Uee, aa nau ku taratara atu ki kootou, teenaa se pure hakamaatua iloo ni oo kootou no mmata.

¹⁰ Ite aa, iteelaa ko John raa ni tarataraina iloto te Laupepa Tapu: ‘TeAtua e mee maa, Nau ma ki heuna atu taku pure raa ki hano imua aau, ki hakatonutonu mai hakaoti too ara.’✠

¹¹ “Nau e vanaatu ki kootou: See hai tama iloo i te maarama nei e takoto hakamaatua i aruna John, tevana iaa te tama vare koi iloto te Nohorana te Lani raa e noho hakamaatua i aruna John.

¹² E kaamata mai i te ssao John te Baptis ni hakaea naa taratara TeAtua no tae mai ki te ssao nei raa, e tammaki naa tama ni hai ki naa mahi laatou ki hakauru atu laatou no nohoria te Nohorana te Lani.

¹³ Ite aa, i te saaita John seki tae mai raa, naa pure TeAtua ma naa Loo Moses raa e taratara i te Nohorana naa.✠

¹⁴ Aa teenaa, ki mee maa kootou e illoa maa aku taratara nei ni taratara maaoni raa, kootou ma ki illoa maa John naa ko Elijah, te tama ni tarataraina te Laupepa Tapu raa ma ki oti ku hakasura iho.✠

¹⁵ Ki mee maa kootou e fiffai ki illoa, kootou ku hakannoo mai!

¹⁶ “Nau ki taratara maa naa tama e nnoho i te maarama i te ssao nei e tiputtipu peehea? Naa tama naa e mee pee ko naa tamalliki e tataaffao iloto marae ka tanitani varo soko laatou peelaa,

✠ **11.10** Mal 3.1 ✠ **11.13** Lk 16.16 ✠ **11.14** Mal 4.5; Mt 17.10-13; Mk 9.11-13

17 'Maatou ni taa naa rue, tevana iaa kootou ni see llue!

Maatou ni huahua hakaaroha atu ki kootou, tevana iaa kootou ni see ttani!'

18 Saaita John te Baptis ni au raa, a ia ni hakapakuu peenaa ka see unu naa wain, teenaa kootou ni taratara peelaa, 'Te tama naa e tauria te tipua!' 19 Saaita te Tama te Henua ni au raa, a Ia e kai ka unu, teenaa kootou ni ffuri no mee naa taratara kootou peelaa, 'Kootou ttoka atu i te tama nei! Teenei se tama e kaikai vvare aa e unuunu vvare; teenei se tama e vaisoa maa naa tama e aoao naa takis aa ma naa tama haisara!' Tevana iaa naa tama e tauhia laatou te atamai TeAtua raa e huri ake peelaa maa te atamai TeAtua raa ko te atamai maaoni."

*Naa matakaaina see lotu i TeAtua
(Lk 10.13-15)*

20 Naa tama i naa matakaaina teelaa ni kkite i te lopo mahi TeAtua ni hakassuratia Jesus raa ni see ffuri no tiiake naa haisara laatou, teenaa ki huri atu Jesus no mee ake ki laatou, 21 "Kootou naa tama i naa matakaaina Korasin ma Bethsaida; naa haaeo e llasi ma ki pakkuu atu ki kootou! Ki mee maa naa mahi TeAtua ni hakassura i naa matakaaina kootou nei ni hakasuratia hoki nau i Tyre ma Saidon raa, naa tama sara i naa matakaaina naa kunaa ffuri are naa manava laatou. Ki mee raa, naa tama naa ku naa nnoho are ma naa maro ppari laatou ka huna naa haitino laatou ki naa nanahu, ki huri ake peelaa maa laatou ku ffuri naa manava laatou!☆ 22 Nau

☆ **11.21** Is 23.1-18; Ezek 26.1—28.26; Joel 3.4-8; Amos 1.9-10; Zech 9.2-4

e kauatu te taratara maaoni nei: i te Aso te Hakatonu TeAtua raa, te manava aroha TeAtua ma ki hakasura ki naa tama i Tyre ma Saidon raa ma ki ttoe iaa i kootou! ²³ Aa kootou, naa tama i Capernaum! Kootou ni mannatu maa kootou ki sauwa ki te lani? See lavaa. Kootou ma ki peesia ki te kina naa tama e mmate! Ki mee maa naa mahi TeAtua teelaa ni hakassuratia a nau i te matakaaina naa ni hakassuratia i Sodom raa, te matakaaina naa koi tuu i te aso nei. ✧ ²⁴ Kootou ki illoa maa i te Aso te Hakatonu TeAtua raa, naa haaeo TeAtua ni kauake ki naa tama i Sodom raa ma ki see tae ki ana haaeo ma ki kauatu ki kootou! ✧

Kootou oomai no hakamalolloo iaa nau
(Lk 10.21-22)

²⁵ “Tamana, TeAriki te lani ma te kerekere nei! Nau e hiahia i aa koe ku oti te hakaari ake ki naa tama see illoa i naa vana i oo mee ni huu ki see ilotia naa tama e atammai ma naa tama e illoa i te kau vana. ²⁶ E maaoni, taku Tamana, i te nei ko too ara ni hiihai maa naa mee nei ki ssura.”

²⁷ Araa Jesus ku huri ake no mee ake ki naa tama naa, “Taku Tamana ni kaumai naa mee hakkaatoa. See hai tama e iloa maaoni maa nau se tama peehea, taku Tamana raa koi. See hai tama e iloa maaoni maa taku Tamana raa se tama peehea, te nei ko nau koi soko nau, te Tama TeAtua, aa ma naa tama hoki e tukua a nau ki hakaari naa tiputipu taku Tamana. ✧

²⁸ “Kootou oomai kiaa nau, kootou naa tama ku naenna te amo naa mee e mmaha, teena

✧ **11.23** Is 14.13-15; Gen 19.24-28 ✧ **11.24** Mt 10.15; Lk 10.12

✧ **11.27** Jn 3.35; 1.18; 10.15

nau ma ki tokonaki atu ki hakamalolloo kootou.
²⁹ Kootou hakannoo no tuku ki aku vana, aa kootou ku mee ki illoa kootou i aku tiputipu, i aa nau se tama see haaeo aa e meemee seemuu, teenaa nau ma ki tokonaki atu ki hakamalolloo kootou. ✧ ³⁰ I te aa, i aku taratara ma ki kauatu raa ma ki kauatu kootou taukareka, aa naa mee ma ki kauatu nau ki amo kootou raa, teenaa seai ni mmaha maaoni.”

12

Jesus ko TeAriki te Sabat (Mk 2.23-28; Lk 6.1-5)

¹ I te aso te Sabat tokotasi raa, Jesus ni sasare vaaroto naa verena e ssomo naa wit. Ana disaipol raa ni hiikai, teenaa kaamata iloo naa tama naa te hakahaki naa hua wit raa no kkai naa hua. ✧ ² Teenaa te saaita naa Faarisi raa ni kkite raa, laatou ki mee ake ki Jesus, “Oo disaipol naa see lavaa te mee peenaa! Te mee raa e tapu te haki wit i te Sabat.”

³ Jesus ki mee ake, “E aa? Kootou ni see ttoka i te Laupepa Tapu i te vana David ma naa taanata e ttaka ma ia raa ni mee i te saaita laatou ni hiikkai? ✧ ⁴ David ni hano ki loto te Hare Tapu TeAtua raa no too naa haraoa e hakatapu ki TeAtua raa no kkai laatou ma naa taanata e ttaka ma ia. Tevana iaa naa Loo taatou raa e ppui te tamavare te kai naa haraoa naa, teelaa ko naa maatua raa koi e lavaa te kkai. ✧

⁵ “Kootou ni see ttoka i naa taratara naa Loo Moses raa maa naa maatua te Hare Tapu raa e sahea laatou naa loo te Sabat, aa laatou iaa

✧ **11.29** Jer 6.16 ✧ **12.1** Deut 23.25 ✧ **12.3** 1 Sam 21.1-6

✧ **12.4** Lev 24.9

see hai sara?☆ 6 Nau e vanaatu ki kootou. Nau nei e takoto hakamaatua iaa i te Hare Tapu. 7 Te Laupepa Tapu raa e taratara peelaa, 'Nau e ssee ki te manava aroha; nau see ssee ki naa manu kootou e taa no hakaara mai.' Ki mee kootou e illoa maaoni te hakataakoto te taratara nei raa, naa tama see haisara raa ni see tuku haaeoina are kootou.☆ 8 I te aa i te Tama te Henua raa ko TeAriki te Sabat."

*Te tama e mee tana rima e mmate
(Mk 3.1-6; Lk 6.6-11)*

9 Jesus ni masike i te kina naa no hano iloo ki te hare lotu naa Jew. 10 I te kina naa raa, teelaa setanata e mmate tana rima tokotasi. E mee naa tama i te kina naa ni ssee se ara ki kotia laatou Jesus; naa tama naa ni vasiri ake peelaa, "E aa? Te mee raa see ppui maa te tama e maki raa ki haia no taukareka i te Sabat?"

11 Jesus ki mee ake, "Ki mee maa se tama i kootou e mee tana sipsip e leiho kiloto se rua e nnoto i te Sabat, kootou ma ki see lellere ki hanaa mai te manu naa ki taha?☆ 12 Te ora te tama raa e takoto hakamaatua iaa i te sipsip! Teenaa naa Loo taatou raa e taratara maa taatou e lavaa te tokonaki ki telaa tama i te Sabat."

13 Teenaa huri atu iloo Jesus no mee ake ki te tama e mmate tana rima, "Ffora too rima."

Te tanata naa ni ffora tana rima no taukareka iloo pee ko telaa rima. 14 Teenaa oo iloo naa Faarisi raa no taratara ki taia laatou Jesus ki mate.

*Jesus ko te tama TeAtua ni tini ki heheuna
iaa Ia*

☆ 12.5 Num 28.9-10 ☆ 12.7 Mt 9.13; Hos 6.6 ☆ 12.11 Lk 14.5

15 Te saaita Jesus ni lono i te taratara naa tama naa e tuku raa, a Ia ni hakataha i te henua naa, teenaa te lopo tama ni oo atu vaamuri aana. Naa tama katoo e mmaki raa ni haia a Ia no taukalleka. 16 Araa vanaake iloo ki naa tama naa ki see taratara ake ki aaraa tama iaa Ia. 17 Jesus ni mee tana vana nei ki ttino naa taratara TeAtua ni tarataraina te pure Isaiah, teenaa ko te taratara e mee peelaa:

18 “Teenei taku tama ni hakamaatino ki heheuna iaa nau,

te tama e llee ai taku manava aa e hiahia ai nau. Taku Aitu raa ma ki kauatu ki takoto iaa Ia, teenaa a Ia ma ki hakaea ki naa kanohenua i taku ara e hakatonutonu te tama.

19 Ttama naa ma ki see hakatautau tama aa sei maa e tanitani varo, a Ia ma ki see pukua kkaa vaaroto te ara.

20 A Ia ma ki see mee pakavaina a Ia naa tamavare,

aa ma ki aroha i naa tama e mee pakavaina.

A Ia ma ki hakasura peenaa te manava laaoi ma te manava aroha

ki tae iloo ki te ssao te tiputipu e tonu raa e hakahiti te tiputipu see tonu,

21 teenaa te henua katoo ma ki taaohi manava kiau Ia.”☆

Jesus laaua ma Belsebul

(Mk 3.20-30; Lk 11.14-23)

22 Ki oti raa naa tama raa ku taakina ake laatou te tanata e ppuni ana karamata aa see lavaa te taratara iaa ia e tauria te tipua ki Jesus. Te tanata naa ni haia Jesus no kite iloo ka lavaa te taratara. 23 Naa tama i te kina naa ni oho iloo

☆ 12.21 Is 42.1-4 (LXX)

i te vana Jesus ni mee naa, ka taratara soko laatou peelaa, “E aa? Teenei ko te Tama koi David?”

²⁴ I te saaita naa Faarisi raa ni llono i naa taratara naa tama naa raa, laatou ki mee ake, “Te tama naa e hanahana naa tippua i aa ia e kauake ana mahi te hakamau laatou, Belsebul, ki mee ana vana naa.”✧

²⁵ Jesus ni iloa i naa mannatu naa Faarisi naa, teenaa ki mee ake iloo Ia peelaa ki naa tama naa, “Te henua e nnoho mavaevae ka heheatu soko laatou raa, ma ki see takoto rooroa; te haanauna see nnoho no meemee hakapaa raa, ma ki oti ku maseu. ²⁶ Aa ki mee maa

te nohorana Satan raa e nnoho ka heheatu soko laatou raa, e mee maa te nohorana naa kunaa maavae iloo, teenaa see rooroa ku maseu!

²⁷ Kootou e hai maa teenei ni mahi e kaumai Belsebul ki hanahana nau naa tippua. Ki mee maa teenei ni mahi maaoni Belsebul e taka ma nau, naa tama e tautari ki kootou raa e hanahana naa tippua raa ki naa mahi ai? Naa tama e tautari ki kootou naa e hakaari atu maa naa taratara kootou naa e ssara! ²⁸ Seai, teenei seai ni mahi Belsebul; teenei ni mahi e kaumai TeAitu TeAtua ki hanahana nau naa tippua. Kootou nei ku kkite maaoni maa te ssao te Nohorana TeAtua raa ku oti te tae atu ki kootou.

²⁹ “See hai tama e lavaa te uruhia a ia te hare se tanata haimahi no huuina ana hekau ki mee maa te tanata haimahi naa see saisaitia a ia imua, ki lavaa a ia te too naa hekau te tanata naa.

³⁰ “Te tama see tuu i taku vasi raa, teenaa ko te tama e huri mai no taukaa maaua; te tama see tokonaki mai ki hakakkutu mai

✧ 12.24 Mt 9.34; 10.25

naa tama TeAtua, e mee pee ko naa sipsip raa, teenaa ko te tama e seu te kanohenua TeAtua, e mee pee ko naa maseu naa sipsip raa no ffuro huri.✧ ³¹ Aa teenei nau ku vanaatu ki kootou: TeAtua ma ki uiaa a Ia naa haisara te henua ma naa taratara hakallika laatou e ppesi iaa Ia, tevana iaa te tama e pesi tana taratara hakallika i TeAitu Tapu raa, tana sara naa ma ki see lavaa te uiaa TeAtua. ³² Te tama e pesi tana taratara hakallika i te Tama te Henua raa, TeAtua ma ki lavaa koi te uii naa haisara te tama naa; aa te tama e pesi tana taratara hakallika i TeAitu Tapu raa iaa, ana haisara naa ma ki see lavaa te uiaa TeAtua, i te saaita nei aa ma te saaita imuri.✧

*Te laakau e hua no ppesi ana kaikai
(Lk 6.43-45)*

³³ “Te laakau e somo taukareka raa ma ki hua taukareka, aa te laakau e somo hakallika raa ma ki hua hakallika. Teenaa te laakau raa e ilotia i ana hua e ppesi.✧ ³⁴ Naa kata! Kootou ma ki taratara peehea i naa mee taukalleka maa kootou ni tama e hakallika? I te aa, naa taratara te tama e pesi raa e tautari ki naa tiputipu tana hatumanava.✧ ³⁵ Te tama e sosorina taukareka raa e hakasura te tiputipu e taukareka teelaa e takoto iloto tana hatumanava; te tama e sosorina hakallika raa e hakasura te tiputipu hakallika teelaa e takoto iloto tana hatumanava.

³⁶ “Kootou ki illoa maa i te Aso te Hakatonu raa, te henua ma ki hakaari naa taratara vware katoo teelaa ni tarataraina laatou. ³⁷ TeAtua

✧ **12.30** Mk 9.40 ✧ **12.32** Lk 12.10 ✧ **12.33** Mt 7.20; Lk 6.44

✧ **12.34** Mt 3.7; 23.33; 15.18; Lk 3.7; 6.45

ma ki hakatonutonu kootou, tautari
ki naa taratara kootou ni mee, teenaa ki mmata
maa kootou e ttonu aa sei maa kootou e ssara.”

*Naa Faarisi raa e fiffai ki huri ake Jesus
naa mahi TeAtua*

(Mk 8.11-12; Lk 11.29-32)

³⁸ Teenaa ki mee ake aaraa tisa naa Loo ma
aaraa Faarisi ki Jesus, “Maatou e fiffai maa koe
ki hakasura naa mahi TeAtua ki kkite maatou.”✧

³⁹ Jesus ki mee ake, “Naa tama i te ssao nei
ku hakallika iloo! Laatou e ssee ma ki kkite
laatou ma ni mahi TeAtua, tevana iaa laatou
ma ki see hai vana peenaa e kkite, teelaa
ko naa mahi koi TeAtua ni hakasura i Jona.”✧

⁴⁰ Jona ni moe naa poo e toru ma naa aso e toru
iloto te ika e lasi, teenaa te Tama te Henua raa
hoki ma ki moe ana poo e toru ma naa aso e toru
iloto te kava.”✧ ⁴¹ I te Aso te Hakatonu TeAtua raa,
te kanohenua Niniveh raa ma ki massike
no tuku haaeo ki naa tama e nnoho i te ssao nei,
teenaa i laatou ni ffuri no tiiake naa haisara
laatou i te saaita laatou ni llono i naa hakaea ake
Jona i naa taratara TeAtua. Aa teenei nau
ku taratara atu ki kootou: e mee te tama e noho
hakamaatua iaa i Jona e noho ma kootou
i te kina nei!”✧

⁴² “I te Aso te Hakatonu TeAtua raa,
te ffine e Tuku i Sheba raa ma ki masike mai
no tuku haaeo ki naa tama e nnoho i te maarama
i te ssao nei, i te aa iaa ia ni masike mai iloo
i tana henua e mmao raa no hakannoo
ki te atamai te Tuku Solomon. Aa teenei nau
ku taratara atu ki kootou: e mee te tama e noho

✧ **12.38** Mt 16.1; Mk 8.11; Lk 11.16 ✧ **12.39** Mt 16.4; Mk 8.12

✧ **12.40** Jon 1.17 ✧ **12.41** Jon 3.5

hakamaatua iaa i Solomon e noho ma kootou i te kina nei.”[✠]

*Te saaita te tipua hakallika e ahe ki te tama
(Lk 11.24-26)*

⁴³ “Te saaita te tipua hakallika e hakataha i te tama, te tipua naa ma ki hakataka vaaroto mouku ka sessee se kina maana ki noho. Aa ki mee see hai kina aana elave, ⁴⁴ a ia ma ki taratara soko ia peela, ‘Nau ku ahe ki taku hare mua.’ Teenaa te tipua naa ku ahe no kite i naa tuu matahua ka maarama te hare. ⁴⁵ A ia raa ku hano no toomai telaa takahitu tippua e hakallika iaa iaa ia, no nnoho laatou hakapaa. Teenaa te ora te tama e uruhia naa tippua naa ku hakallika iaa i tana noho ana imua. Teenei te ara ma ki sura ki naa tama e sosorina hakallika i te ssao nei.”

*Naa taaina ma te tinna Jesus
(Mk 3.31-35; Lk 8.19-21)*

⁴⁶ Te saaita Jesus ni taratara ake ki naa tama naa raa, tana tinna aa ma ana taaina raa ku ttuu ake i haho no mee ma ki mmata laatou iaa ia. ⁴⁷ Teenaa te tama tokotasi iloto te hare raa ki mee ake ki Jesus, “Too tinna raa ma oo taaina raa e ttuu mai i haho, aa laatou e mee ma ki taratara atu kiaa koe.”

⁴⁸ Jesus ki mee ake, “Ko ai taku tinna, aa ko ai aku taaina?” ⁴⁹ Teenaa ssii iloo tana rima ki ana disaipol raa no mee ake, “Ttoka. Teenei taku tinna ma aku taaina. ⁵⁰ Te tama e tautari ki naa vana taku Tamana i te lani e hiihai raa, teenaa ko taku taina, taku kave, aa taku tinna.”

✠ **12.42** 1 Kgs 10.1-10; 2 Chr 9.1-12

13

Te parapol ttama e pesipesi naa hua laakau (Mk 4.1-9; Lk 8.4-8)

¹ Te aso naa koi raa, Jesus ni masike i te hare naa no hano iloo ki tai te Namu Galilee no noho ka akonaki naa tama. ² Naa tama ni kkutu ake kiaa Ia raa e tammaki iloo. Teenaa kake iloo Ia ki aruna te poti raa no noho, aa naa tama raa iaa e ttuu ake i uta.✧ ³ Jesus ni akonaki ake te kau mee hakkaatoa ka taratara ki naa parapol, teenaa e taratara ake peelaa ki naa tama naa:

“Hakannoo mai. Teelaa se tama ni hano no pesipesi naa hua wit raa ki ssomo i tana verena. ⁴ Tana saaita ni pesipesi naa hua raa, araa hua ni maaoha ki aruna te saarena, ka llee ake naa manu raa no kaina. ⁵ Araaa hua ni maaoha ki te korohatu, see hai kerekere maaoni. Naa hua wit naa ni matiri vave lokoi, i te pela raa see lasi. ⁶ Araa nei i te saaita te laa ni tii raa, naa wit ni mattiri ake naa ni tuunia koi ka mmate, teenaa naa wit naa ni pakupakuria i naa patiaka naa wit naa ni see ttae ki laro iloo. ⁷ Araaa hua ni maaoha vaaroto te vao tititai, teenaa naa wit naa ni torohia atu te tititai naa no mmate. ⁸ Araaa hua iaa ni maaoha ki aruna te pela e taukareka, teenaa naa wit naa ni ssomo hakaraaoi iloo no ppesi naa kaikai laatou. Araaa wit e taa te lau; aaraa wit e taa te mataono; aa aaraa wit iaa e taa te mata toru naa hua.”

⁹ I tana saaita ni hakaoti ana taratara nei raa, Jesus ki mee ake ki laatou, “Ki mee maa kootou e fiffai ki illoa kootou, kootou ku hakannoo mai!”

✧ 13.2 Lk 5.1-3

*Te hakataakoto i naa parapol Jesus e hakaea
(Mk 4.10-12; Lk 8.9-10)*

¹⁰ Teenaa oo atu iloo naa disaipol raa ki Jesus no vasiri ake kiaa Ia, “I too saaita maraa e taratara ki te henua raa, ai koe e taratara ai ki naa parapol?”

¹¹ Jesus ki mee ake, “Te hakataakoto i naa taratara huu te Nohorana te Lani raa, teenei e kauatu nau ki kootou; naa taratara naa see kauake nau ki aaraa tama. ¹² Te tama ni kauake ana mee TeAtua raa, TeAtua ma ki kauake hoki aaraa mee aana, teenaa ki ttoe iaa i tana kooina ni hiihai; aa te tama seai ana mee ni kauake TeAtua raa, naa tamaa mee iloo ni noho ma ia raa ma ki toa iaa ia. ¹³ Nau e taratara ki naa tama naa i naa parapol raa i te mee nei:

‘Niaaina maa naa tama naa e tokatoka
ma ki kkite laatou,

laatou ma ki see kkite.

Niaaina maa naa tama naa e hakannoo
ma ki llono laatou,

laatou ma ki see massaro.’

¹⁴ Teenaa naa taratara te pure Isaiah raa e taratara i naa tama naa:

‘Kootou ma ki llono i aku taratara, tevana iaa
kootou ma ki see massaro;

kootou ma ki ttoka no kkite i aku vana
e mee, tevana iaa kootou ma ki see illoa
i te hakataakoto naa mee naa. ¹⁵ I te aa,
i naa tama nei e manava makattau;

naa tama naa see fiffai maa laatou ki hakannoo;

naa tama naa see fiffai maa laatou ki kkite.

☆ **13.12** Mt 25.29; Mk 4.25; Lk 8.18; 19.26

Teenaa naa tama naa ma ki see kkite
 ki naa karamata laatou;
 naa kautarina laatou ma ki ppuni;
 aa naa hakataakoto laatou ma ki see mallama,
 aa teenaa laatou ma ki see ffuri mai kiaa Nau
 ma ki haia laatou ki taukalleka. ✧

¹⁶ “Kootou iaa e haia hakaraaoina iloo TeAtua!
 Kootou naa ni lavaa te kkite ka llono i aku vana
 ni mee. ¹⁷ Nau e kauatu te taratara maaoni nei:
 E tammaki iloo naa pure TeAtua aa e tammaki
 naa tama TeAtua ni fiffai iloo maa laatou ki kkite
 i naa mee kootou e kkite nei, tevana iaa laa-
 tou ni see lavaa; naa tama naa ni fiffai iloo maa
 laatou ki llono i naa vana kootou ellono nei,
 tevana iaa laatou ni see lavaa. ✧

*Te hakataakoto te parapol te tama e pesipesi
 naa hua wit*
 (Mk 4.13-20; Lk 8.11-15)

¹⁸ “Hakannoo hakaraaoi ki illoa kootou
 i te hakataakoto te parapol i te tama e pesipesi
 naa hua wit. ¹⁹ Naa tama e llono i naa taratara
 i te Nohorana te Lani, tevana iaa see illoa
 i te hakataakoto naa taratara naa raa,
 naa tama naa e mee pee ko naa hua wit
 teelaa ni maaoha ki aruna te saarena,
 teenaa te tipua e hakallika raa ni hanake
 no huutia naa taratara naa ki see takkoto
 iloto naa manava laatou. ²⁰ Naa hua wit
 ni maaoha ki te korohatu raa, teenaa
 ko naa tama ni fiafia iloo i te llono ana lokoi
 laatou i naa taratara TeAtua. ²¹ Araa nei
 naa taratara naa ni see tauhia laatou ki takkoto
 iloto naa manava laatou; naa tama naa
 ni lotu koi i te tamaa saaita, aa i te saaita

naa haaeo raa ni pakuu ake i laatou e ttaka ma naa taratara naa raa, naa taratara TeAtua naa ni tiiake koi laatou. ²² Naa hua ni maaoha vaaroto te vao tititai raa, teenaa ko naa tama ni llono i naa taratara TeAtua, tevana iaa naa taratara naa ni tiiake laatou i laatou ni hakaapiapi are ki naa vana te maarama nei aa e kaimannako ma ki hai mane laatou. Naa tama naa see lavaa iloo te kkite ma ni tiputtipu e taukalleka e ssura i naa ora laatou. ²³ Naa hua e maaoha i te pela e taukareka raa iaa, teenaa ko naa tama e llono naa taratara TeAtua no tauhia laatou ki takkoto iloto naa manava laatou, ka ssura naa tiputtipu e taukalleka raa i naa ora laatou. Teenaa e mee pee ko te tama e tori ana hua laakau raa no ssomo ka ppesi te lopo kaikai; naa laakau e ppesi tiki mata toru, naa laakau tiki mataono, aa naa laakau e taa te lau i ana kaikai.”

Te parapol i te vvee hakallika

²⁴ Jesus ki taratara ake telaa parapol hoki: “Te Nohorana te Lani raa e mee ma se tama ni pesipesi ana hua wit raa iloto tana verena. ²⁵ I te poo tokotasi, te saaita te henua ni mmoe raa, te tanata e lotoffaaeo iaa ia raa ni hanake no pesipesi iloo naa hua naa vvee raa iloto hoki te verena naa. ²⁶ Te saaita naa wit raa ni ssomo no kaamata ki ffua raa, naa vvee raa ni ssomo hoki no ssura. ²⁷ Naa poe te tanata raa ni oo atu kiaa ia no mee ake, ‘Oo hua wit ni pesipesi iloto too verena raa e ssomo hakaraaoi iloo; aa teelaa ni vvee ni ssura ake i hea?’ ²⁸ Te tanata e mee tana verena naa ki mee ake, ‘Teenaa se tama

e lotoffaaeo iaa nau naa e mee tana vana naa.’
 Teenaa ki vasiri ake ana poe, ‘Koe e hiihai maa
 maatou ki oo no huti te vvee?’ ²⁹ Te tanata raa
 ki mee ake, ‘Seai. Kootou see oo no huti te vvee;
 naa wit raa ma ki mee no utania hoki kootou.
³⁰ Tiiake te vvee raa ki ssomo hakapaa ma
 naa wit. I te saaita naa wit raa ku ffua no mee
 ki vasi raa, nau ma ki vanaake ki naa tama
 e vasi raa ki huti te vvee raa imua no mee saitanya
 aa ku tuunia ki te ahi, aa ki oti laatou ku haki
 naa hua wit raa no hakanaaopo ki loto taku hare
 e tukutuku kaikai.’ ”

*Te parapol te hua te laakau e ttapa ma
 se mastat*

(Mk 4.30-32; Lk 13.18-19)

³¹ Jesus ki kauake hoki telaa parapol:
 “Te Nohorana te Lani raa e mee ma ko te tanata
 e too te hua te laakau e ttapa ma se mastat raa
 no hakatori iloto tana verena. ³² Te hua
 te laakau naa e punaamea i naa hua naa laakau
 hakkaatoa. Tevana iaa i te saaita te laakau naa
 e somo raa, te laakau naa ma ki somo no lasi
 i naa laakau hakkaatoa, teenaa naa manu raa
 ma ki llee atu no takitaki naa ohana laatou raa
 i aruna naa laa te laakau naa.”

Te parapol te iis

(Lk 13.20-21)

³³ Jesus ki kauake telaa parapol hoki:
 “Te Nohorana te Lani e mee ma se iis te ffine
 e too no hakauru ki ana haraoa, aa niaaina
 maa ana haraoa raa e tammaki, naa haraoa naa
 e hakatipuina koi tana tamaa iis ni pesi naa.”

Te vana Jesus e hakaea ai ki naa parapol

(Mk 4.33-34)

34 I naa saaita katoo Jesus e taratara ki naa tama raa, a Ia maraa e taratara lokoi ki naa parapol; see hai saaita maa Ia ni taratara atu aa ma Ia ni see taratara ki naa parapol. 35 A Ia ni mee tana vana nei ki ttino naa taratara te pure TeAtua raa ni mee imua:

“Nau ma ki taratara ki naa parapol i taku saaita e taratara ki naa tama naa; nau ma ki taratara ake i naa mee ni see ilotia te henua imua, e kaamata mai iloo i te mahaa mai ana te kerekere nei.”✧

Te hakataakoto te parapol i te vvee e somo

36 Te saaita Jesus ni tiiake ia naa tama naa no hano ki hare raa, ana disaipol raa ni oo atu kiaa Ia no mee ake, “Hakaari mai te hakataakoto te parapol i te vvee e somo iloto te verena.”

37 Jesus ki mee ake, “Te tama e pesipesi naa hua laakau e taukalleka raa, teenaa ko te Tama te Henua. 38 Te verena raa, teenaa ko te maarama nei; naa hua laakau e taukalleka raa, teenaa ko naa tama te Nohorana te Lani; te vee somo i te verena raa, teenaa ko naa tama Satan; 39 aa te tama e lotoffaaeo i te tama teela e pesipesi ana vvee iloto te verena raa, teenaa ko Satan. Te ssao ma ki vasi raa, teenaa ko te ssao naa mee katoo i te maarama nei ma ki hakaoti mai, aa naa tama ma ki vasi raa, teenaa ko naa ensol TeAtua.

40 “I te saaita te maarama nei e hakaoti mai raa, naa tama Satan raa ma ki hakakuturia no peesia kiloto te ahi, e mee pee ko te vvee

ni hakanaaoporia no tuunia ki vvela i te ahi.
⁴¹ Ttama te Henua raa ma ki heuna ana ensol raa ki oo no hakattaharia naa tama hakkaatoa teelaa e hakkoro aaraa tama ki ppena naa haisara aa ma naa tama katoo e sosorina hakallika, ki see nnoho laatou i tana Nohorana;
⁴² naa tama naa ma ki peesia naa ensol raa ki loto te ahi e ura see mate, teenaa laatou ma ki ttani ka kakarati naa niho laatou. ⁴³ Teenaa naa tama TeAtua raa ma ki maasina pee ko te laa iloto te Nohorana te Tamana. Ki mee kootou e fiffai ki illoa, kootou ku hakannoo mai!

Naa parapol e hakailoa te Nohorana te Lani

⁴⁴ “Te Nohorana te Lani raa e mee ma ni mee e taukalleka e laavea emmoe kattanu iloto te kerekere. Te saaita naa mee naa ni laavea te tama tokotasi raa, naa mee naa ni tanumia hoki a ia. Te tama naa ni hiahia iloo, teenaa hano iloo ia no too hakkaatoa ana hekau raa no kauake ki tauia aaraa tama, araa ahe iloo te tama naa no tauia te kerekere e takkoto ai ana mee ni llave naa.

⁴⁵ “Te Nohorana te Lani hoki e mee pee ko naa sessee te tama i naa tamaa hatu e taavi mmaha e ttapa ma ni ‘pearl’. ⁴⁶ I te saaita te tama naa ni lave tana mee e tiputipu taukareka iloo raa, a ia ni hano no too hakkaatoa ana hekau raa no kauake ki tauia aaraa tama, araa ahe iloo no tauia a ia te tamaa hatu naa.

⁴⁷ “Te Nohorana te Lani raa hoki e mee pee ko te kupena e pesi no hakamiri te kau ika hakkaatoa. ⁴⁸ Te saaita te kupena naa ni pii raa, ttaki iloo naa tama naa te kupena naa ki uta no hiri iloo naa ika naa; naa ika e taukalleka raa e haaoa laatou ki loto naa kete laatou, aa naa ika

e hakallika raa iaa e peesia ki taha. ⁴⁹ Te mee raa ma ki mee peenei i te saaita te maarama nei ma ki hakaoti mai: naa ensol raa ma ki oo no vaaea naa tama e sosorina hakallika raa i naa tama e sosorina taukalleka, ⁵⁰ teenaa naa tama e sosorina hakallika raa ma ki peesia laatou kiloto te ahi e ura see mate, te kina naa tama naa ma ki ttani ka kakarati naa niho laatou.”

⁵¹ Jesus ki vasiri ake ki ana disaipol, “Kootou e illoa i aku vana e taratara atu nei?”

Ana disaipol raa ki mee ake, “Uee, maatou e illoa.”

⁵² Araa Jesus ku vanaake ki laatou, “Te mee nei e mee maa naa tisa hakkaatoa naa Loo teelaa ku mee ma ni disaipol iloto te Nohorana te Lani raa, e mee pee ko te tama e mee tana hare e huri no hanahana naa mee hoo aa ma naa mee tuai raa ki see takkoto iloto te hare e tukutuku ana mee.”

Jesus e hakakkeeina naa tama i Nazareth

(Mk 6.1-6; Lk 4.16-30)

⁵³ I te saaita Jesus ni oti te kauake naa parapol nei raa, a Ia ni masike i te kina naa ⁵⁴ no ahe ki tana tino matakaaina. A Ia ni akonaki te henua peenaa iloto te hare lotu naa Jew, teenaa naa tama ni llono i ana akonaki raa ni massaro iloo iaa Ia ka mee naa taratara laatou peelaa, “Teenei se iloa te tama nei e toomai i hea? Teenei ni mahi te tama nei e kauake e ai ki lavaa ia te ppena naa mirakol nei? ⁵⁵ E aa? Teenei sei ko te tama e mee tana tamana e penapena hare? Teenei sei ko te tama Mary, aa e mee ana taaina maa ko James, Joseph, Simon, aa ko Judas? ⁵⁶ E aa? Teelaa sei

ko ana kave raa e nnoho i te kina nei? Teenei se iloa aa ni mahi te tama nei e kauake e ai?"
⁵⁷ Teenaa naa tama naa ni see fiffai maa laatou e hakannoo atu kiaa ia.

Jesus ki mee ake ki laatou, "Te pure TeAtua raa e haia hakaraaoina naa tama i ana matakaaina kato e hano; a ia iaa ma ki hakakkeeina naa tama i tana tino matakaaina. Teenaa ana tino hareakina raa iloo ma ki see illoa atu kiaa ia."☆ ⁵⁸ Jesus ni seai ana mirakol ni mee i te kina naa, i te aa, i naa tama i te kina naa see hakannoo kiaa ia.

14

John te Baptis ku taia no mate *(Mk 6.14-29; Lk 9.7-9)*

¹ I te saaita naa raa, Herod te tuku Galilee raa ni lono i naa vana Jesus e mee. ² Teenaa Herod ki mee ake ki naa tama e heheuna iaa ia, "Teenei maaoni ko John te Baptis ku ora hoki. Teenei ko te vana e lavaa ai te tama nei te hakassura naa mahi TeAtua."

³ Teelaa ko Herod raa ni vanaake ki ana soldia raa ki saisaitia Jesus aa ku peesia ki loto te hare karapusi. A ia ni mee tana vana naa i teenaa ko te hiihai tana aavana, Herodias, te aavana tana taina, Philip, teelaa ni aavanatia a ia.☆ ⁴ John te Baptis maraa e hai ake peenaa ki Herod i te kau saaita, "Te mee raa e sara ma koe e aavanatia a koe te aavana too taina!"☆ ⁵ Herod ni hiihai ma ki taia a ia John ki mate, tevana iaa a ia ni mataku

☆ 13.57 Jn 4.44 ☆ 14.3 Lk 3.19-20 ☆ 14.4 Lev 18.16; 20.21

i te kanohenua naa Jew, i naa tama naa e hai maa John se pure TeAtua.

⁶ I te aso Herod ni mee tana kaikai e lasi ki maatino i tana aso ni haanau mai raa, te tamariki ffine Herodias raa ni hanake no anu imua naa tama ni arumia ki te kaikai. Herod ni hiahia iloo, ⁷ teenaa vanaake iloo ki te taupu, “Kainoo mai too mee e hiihai, aa nau ma ki kauatu kiaa koe!”

⁸ Teenaa kauake iloo te taupu naa naa taratara tana tinna raa ni mee ake: “Nau e hiihai maa koe ki haaoa mai te pisouru John te Baptis ki loto se peesini aa ku toomai kiaa nau i te saaita nei lokoi!”

⁹ Te manava te tuku raa ni hakallika iloo i te taratara te taupu raa ni kauake, tevana iaa a ia ku see lavaa te sahea a ia te taupu naa, i teelaa se taratara aana ni tuku ka llono katoo naa tama ni oo ake ki te kaikai naa. ¹⁰ Teenaa heuna iloo Herod ana soldia raa ki oo ki te hare karapusi raa no tuutia te ua John. ¹¹ Araa haaoa iloo laatou te pisouru raa ki loto te peesini no kauake ki te taupu. Teenaa hano iloo te tamariki ffine naa no kauake te pisouru raa ki tana tinna. ¹² Naa disaipol John raa ni oo ake no toa iloo laatou te haitino John no tanumia, araa oo iloo no hakaari ake ki Jesus.

Jesus e haanai naa tama e tammaki iloo

(Mk 6.30-44; Lk 9.10-17; Jn 6.1-14)

¹³ Te saaita Jesus nilono i te vana ni mee i John raa, a Ia ni kake ki te poti raa no hano no noho i tana kina soko ia. Naa tama i te kina naa ni llono maa Ia ku noho i te kina naa,

teenaa massike iloo laatou i naa matakaaina
 laatou raa no oo atu vaauta kiaa Ia. ¹⁴ I te saaita
 Jesus ni sepu i te poti raa no kite i te tammaki
 ttama e ttuu ake raa, a Ia ni aroha iloo
 i naa tama naa, teenaa huri atu iloo no haia
 naa tama e mmaki raa no taukalleka.

¹⁵ I te laasuru naa raa, ana disaipol raa
 ni oo atu no mee ake kiaa Ia, “Taatou ka ponia
 i te kina see nohoria nei. Heunatia naa tama nei
 ki oo ki naa matakaaina e tauppiri mai raa ki oo
 no taavi ni kaikai ma laatou.”

¹⁶ Jesus ki mee ake, “Tiiake naa tama naa
 ki nnoho, aa kootou ku kauatu ni kaikai ma laa-
 tou ki kkai!”

¹⁷ Naa disaipol raa ki mee ake, “Maatou
 e nnoho koi maa naa haraoa erima aa ma
 naa ika e lua.”

¹⁸ Jesus ki mee ake, “Toomai naa kaikai naa.”

¹⁹ Teenaa mee ake iloo Jesus ki naa tama raa
 ki nnoho kite vvee ilaro. Teenaa too iloo
 Ia naa haraoa erima ma naa ika e lua naa
 no ttoka ki te lani no taku ki TeAtua. Ki oti raa
 tohitohi iloo Ia naa haraoa raa no kauake
 ki ana disaipol raa ki vaevae ake ki naa tama.

²⁰ Naa tama naa hakkaatoa ni kkai no pposu.
 Teenaa oo atu iloo naa disaipol raa no ffao
 naa kete e sinahuru maa rua no ppii ki naa kaikai
 ni ttoe. ²¹ Te kooina naa taanata hakkaatoa
 ni kkai i te kina naa e lava naa simata e rima.

Jesus e sasare vaaruna te kirikiri ttai

(Mk 6.45-52; Jn 6.15-21)

²² Ki oti raa heuna iloo Jesus ana disaipol raa
 ki oo no kkake i te poti laatou raa aa laatou
 ku oo imua ki Bethsaida, itelaa vasi te namo,
 a Ia ia ku noho ki heunatia a Ia naa tama raa

ki oo ki naa matakaaina laatou. ²³ I te saaita naa tama naa ni oti te heunatia a Ia ka oo raa, hano iloo Ia ki aruna te tamaa mouna tokotasi no taku. I te saaita telaa ni suru raa, Jesus koi noho ka taku soko Ia i aruna te mouna. ²⁴ I te saaita naa raa te poti naa disaipol raa ku mmao iloo ki loto te namo, teenaa te poti naa tama naa ni sausaua naa peau raa i te matani raa e oko mai imua.

²⁵ I te ssao naa manu maraa e ttani i te tahaata raa, Jesus ni sasare ake vaaruna te kirikiri ttai raa ki te poti ana disaipol.

²⁶ Te saaita ana disaipol raa ni kkite i ana sasare ake vaaruna te kirikiri ttai raa, naa tama naa ni mattaku iloo ka kappisi naa varo laatou peela, "Te tipua!"

²⁷ Jesus ni huri atu i te saaita naa lokoi no mee ake ki laatou, "Kootou see mattaku, teenei ko nau!"

²⁸ Teenaa ki mee atu Peter kiaa Ia, "TeAriki, ki mee maa teenaa ko koe maaoni, koe ku mee ki sare atu nau vaaruna te kirikiri ttai kiaa koe."

²⁹ Jesus ki mee ake, "Kau!" Teenaa sepu iloo Peter i te poti raa no sare atu ki Jesus vaaruna te kirikiri ttai.

³⁰ Araa nei i te saaita Peter ni kite i naa haimahi te matani raa, a ia ni mataka, teenaa kaamata iloo ia te tere ki loto te ttai ka tanitani varo atu ki Jesus, "TeAriki, hakasaoria nau!"

³¹ Jesus ni haaroo atu no tauhia lokoi a Ia Peter no mee ake, "Koe ku hakatina nataa peehea? Ai koe ku mamaanatu tammaki ai?"

³² Takarua naa ni kkake ki aruna te poti raa no marino lokoi te matani. ³³ Teenaa ffuri iloo

naa disaipol raa no lotu kiaa Ia, “Koe maaoni ko te Tama TeAtua!”

Jesus e haia a ia naa tama e mmaki i Genesaret raa no taukalleka (Mk 15.1-9)

³⁴ Naa tama naa ni oo ki telaa vasi te namo naa no ttae iloo ki Genesaret, ³⁵ aa i te kina naa raa, naa tama i te kina naa ni mmate maa teelaa ko Jesus. Teenaa ffuro iloo naa tama naa vaaroto naa matakaaina katoou i te kina naa no too ake naa tama e mmaki raa ki Jesus. ³⁶ Naa tama naa ni oo atu no hai ake ki Jesus ki tiiake naa tama e mmaki raa ki ppaa koi naa rima laatou ki te ttpa tana kkahu. Teenaa naa tama katoou ni ppaa naa rima laatou ki tana kkahu naa ni malolloo hakkaatoa.

15

Naa akonaki naa tippuna (Mk 7.1-13)

¹ E mee naa Faarisi ma naa tisa naa Loo ni oo ake i Jerusalem no vasiri ake ki Jesus, ² “Ai oo disaipol raa see tautari ai ki naa taratara ni kaumai naa tippuna taatou imua? Ai laatou e kkai ai ma naa rima e kerekere laatou?”

³ Jesus ki hakaaha ake, “Ai naa Loo TeAtua raa e tiiake ai kootou no ffuri kootou no tautari ki naa tino akonaki kootou? ⁴ TeAtua e taratara peelaa, ‘Hakannoo ki naa tammana ma naa tinna kootou,’ aa e taratara hoki peelaa, ‘Tama e mee hakallika tana tamana ma tana tinna raa ki taia ki mate.’[☆] ⁵ Tevana iaa kootou e akonaki aaraa tama ma ki mee se tama e taratara ake

☆ 15.4 Ex 20.12; 21.17; Deut 5.16; Lev 20.9

peelaa ki tana tamana ma tana tinna, 'Naa mee koorua e lavaa te kauatu nau ma ki tokonaki ki koorua raa, teenaa ni mee TeAtua.' ⁶ Teenaa te tama naa ku haia kootou ki seai ana vana ki mee ma ki kauatu naa mee raa ki ana maatua. I te ara nei raa, naa taratara TeAtua raa ku tiiake kootou, teenaa ki lavaa kootou te tautari ki naa tino akonaki kootou. ⁷ Naa tama e kaikailua! Isaiah ni taratara tonu iloo i ana taratara ni sissii i tana laupepa i kootou:

⁸ TeAtua e mee maa, 'Naa tama nei e lotu mai koi ki naa maaisu laatou, aa naa manava laatou iaa e mmao haaeo iloo i aa nau.

⁹ Naa tama naa e lotu huri koi, i laatou e tautari are ki naa loo naa tamavare, ka hai maa teenaa ko naa Loo TeAtua!' "✧

*Naa mee e mee te tama ki kerekere
(Mk 7.14-23)*

¹⁰ Ki oti raa Jesus ku kannaaake ki naa tama raa ki oo ake, teenaa a Ia ki mee ake, "Kootou hakannoo mai aa kootou mee ki illoa kootou i te mee nei! ¹¹ Naa mee te tama e ppono ki loto tana pukua raa see lavaa te mee te tama ki kerekere i te vasi naa Loo. Teelaa ko naa mee are e oo iho ki taha tana pukua raa e mee te tama naa no kerekere."

¹² Teenaa ooake iloo naa disaipol raa no mee ake ki Jesus, "Koe e iloa maa naa Faarisi raa ni lloto iloo i oo taratara ni mee?"

¹³ Jesus ki mee ake, "Naa laakau katoo teelaa ni see toria taku Tamana raa ma ki utania.

¹⁴ Kootou ki see mannatu i naa taratara naa Faarisi naa. Naa tama naa e ssau

koi ma ko naa tama e ppuni naa karamata e hakattaki telaa tama e ppuni hoki ana karamata, teenaa te takarua naa ma ki maaoha hakapaa ki loto te rua.”✧

15 Teenaa ki taratara ake Peter, “Hakaari mai te hakataakoto te parapol naa.”

16 Araa Jesus ku mee ake, “E aa? Kootou hoki ku vvare pee ko naa tama naa, anii? 17 Kootou see illoa maa te mee te tama e ppono ki loto tana pukua raa e hanotonu ki loto tana koopuu aa ki oti ku au ki taha tana haitino? 18 Aa naa mee e oo iho i te pukua te tama raa iaa e oo iho i tana hatumanava. Teenaa ko naa mee e mee te ora te tama ki kerekere.”✧ 19 I te aa, naa mannatu e hakallika raa e ssura iho i te hatumanava te tama; te tama naa e usuhia ki taa tama, ki see noho tonu ki tana aavana, ki hai huri, kailaarao, ki taratara hakareeresi, aa ki taratara hakallika i telaa tama. 20 Teenei ko naa mee telaa e mee te tama ki kerekere. Tevana iaa te tama raa see kerekere maa iaa ia e kai aa see huihui ana rima.”

Te ffine e taaohi manava i Jesus

(Mk 7.24-30)

21 Jesus ni masike i te kina naa no hano iloo ki te matakaaina e taupiri atu ki Tyre ma Saidon.

22 Te ffine tokotasi e noho i te matakaaina naa ni hanake kiaa Ia no tani ake, “Te mokopuna David nei, aroha iaa nau! Taku tamariki ffine raa e uruhia te tipua; a ia e meemee ffaaeo iloo.”

23 Jesus ni see hai taratara ni mee ake ki te ffine naa, teenaa ooatu iloo ana disaipol raa no mee ake ki Jesus, “Heunatia te ffine naa

ki hano! Ttama naa e sare tanitani koi vaamuri taatou.”

²⁴ Araa Jesus ku vanaake, “Nau ni heunatia mai TeAtua ki au nau no tokonaki ki naa tama i te kanohenua Israel teelaa e mee pee ko naa manu ssiri.”

²⁵ Teenaa ki hanake te ffine raa no tuu ki ana turi imua Jesus no mee ake, “TeAriki, tokonaki mai kiaa nau.”

²⁶ Araa vanaake iloo Jesus “Te mee raa see tonu ma naa kaikai naa tamalliki raa e toa no kauake ki kkai naa poi.”

²⁷ Te ffine raa ki mee ake, “E tonu, TeAriki. Tevana iaa naa poi raa hoki e kkai naa kaikai e ttoe e maaoha i te teevoa naa hakamau laatou.”

²⁸ Teenaa ki mee ake Jesus kiaa ia, “Koe se ffine e haimahi too hakataakoto i TeAtua! Too tamariki ffine naa ma ki taukareka.” Teenaa te tamariki te ffine naa ni taukareka i te saaita naa lokoi.

Jesus e haia a Ia te lopo tama e mmaki no taukalleka

²⁹ Jesus ni masike i te kina naa no hano vaatai te Namu Galilee. A Ia ni hano no kake iloo ki aruna te tamaa mouna no noho ki laro.

³⁰ E tammaki iloo naa tama ni oo atu ma naa tama see lavaa te sassare, naa tama e ppuni naa karamata laatou, naa tama e ppiko naa vae laatou, naa tama see lavaa te taratara, aa ma te kau maki hoki no hakannohoria imua Jesus. Teenaa naa tama naa ni haia Jesus no taukalleka.

³¹ Naa tama raa ni massaro iloo i naa tama ni see lavaa te taratara raa ku tarattara, naa tama ni ppiko naa vae laatou raa ku taukalleka, naa tama

ni see lavaa te sassare raa ku sassare, aa naa tama ni see kkite raa ku kkite; naa tama naa ni hakannau katoo i te Atua Israel.

*Jesus e haanai telaa kuturana tama e tammaki
(Mk 8.1-10)*

³² Jesus ni aru ake ana disaipol raa no mee ake, “Nau e aroha i naa tama nei; naa tama nei ku llava iloo naa aso laatou e toru ni nnoho ma nau, aa teenei laatou ku see hai kaikai e kkai. Naa tama nei see lavaa nau te heunatia ki oo see kkai, i laatou ma ki pouuri koi naa karamata laatou no ssina iloto te ara.”

³³ Naa disaipol raa ki mee ake, “Taa-tou ma ki llave ni kaikai i hea i te kina see nohoria nei ki haanai naa tama nei?”

³⁴ Teenaa ki vasiri ake Jesus ki laatou, “E hia naa haraoa e nnoho ma kootou?”

Naa tama naa ki mee ake, “Teenei ni haraoa e hitu aa ma naa tamaa ika.”

³⁵ Teenaa mee ake iloo Jesus ki naa tama raa ki nnoho ki te kerekere. ³⁶ Teenaa too iloo

Ia naa haraoa e hitu naa no taku ki TeAtua. Ki oti raa, ttohi iloo naa haraoa raa no kauake ki ana disaipol raa ki vaevae atu ki naa tama. Araa oo iloo naa disaipol raa no vaevae naa haraoa raa ki naa tama. ³⁷ Naa tama raa hakkaatoa ni kkai no pposu. Teenaa

oo iloo naa disaipol raa no ffao ake naa kaikai naa tama naa ni ttoe; laatou raa ni kete e hitu ni ffao no ppii. ³⁸ Te kooina katoo naa tama ni kkai i te kina naa elava naa simata e haa. Teenaa ko naa taanata raa koi; naa haahine ma naa tamalliki raa see taaua.

39 Ki oti raa, heunatia iloo a Ia naa tama naa ka oo, a Ia iaa ku kake ki loto te poti raa no hano ki te matakaaina Magadan.

16

Naa Faarisi raa e fiffai maa Jesus ki hakasura se mirakol
(Mk 8.11-13; Lk 12.54-56)

1 E mee naa Faarisi ni oo ake ki Jesus no hakatautau laatou. Naa tama naa ni sessee ara ma ki hakasara se vana ma Jesus, teenaa laatou ki mee ake ki Jesus ki hakasura se mirakol, ki huri ake peelaa ma naa mahi TeAtua e takkoto i aa Ia. ✧ 2 Teenaa ki mee ake Jesus, "I te saaita te laa e suru ka kkite kootou i naa mmea mai naa uruaoa raa, kootou ma ki taratara peelaa, 'Taiao ma ki marino.' 3 Aa i te tahaata, te saaita kootou e kkite i naa tuu pouuri ka mmea mai naa uruaoa raa, kootou ma ki taratara peelaa, 'Te aso nei ma ki hakariaria.' Kootou e illoa koi i naa vana ma ki ssura te aso raa i naa ttoka kootou i naa tiputipu telani, aa niaaina maa kootou e hakakkiitea a nau i naa vana e llasi raa, kootou koi see illoa i te mee ma ki au i muri! 4 Naa tama i te ssao nei ku hakallika iloo! Laatou e ssee ma ki kkite laatou ma ni mahi TeAtua, tevana iaa laatou ma ki see hai vana peenaa e kkite, teelaa ko naa mahi koi TeAtua ni mee i Jona." ✧

Teenaa masike iloo Jesus i te kina naa no hano.

✧ 16.1 Mt 12.38; Lk 11.16 ✧ 16.4 Mt 12.39; Lk 11.29

*Poopoo tonu i naa sosorina naa Faarisi ma
naa Sadiusi*
(Mk 8.14-21)

⁵ Te saaita naa disaipol raa ni oo ki telaa vasi te namo raa, naa tama naa ni ssiri ki too ake ni haraoa. ⁶ Jesus ki hakaapo ake ki laatou, “Kootou ki poopoo tonu lokoi i te iis naa Faarisi ma naa Sadiusi.”✧

⁷ Teenaa kaamata iloo naa disaipol raa te taratara soko laatou: “Tama nei e taratara peenei i taatou ni see hai haraoa ni ppiki mai.”

⁸ Jesus ni iloa i naa taratara naa tama naa e hai, teenaa vasiri ake iloo Ia peela, “Ai kootou e taratara ai i te see hai haraoa kootou? Kootou ku hakatina nataa peehea! ⁹ Naa pisouru kootou seki massaro iloo? Kootou ku see mannatu ake i taku saaita ni ttohi naa haraoa e rima no haanai naa taanata e haa naa simata? E hia naa kete kootou ni ffao no ppai?”✧ ¹⁰ Ai naa simata e haa naa taanata ni hanaia a nau ki naa haraoa e hitu? E hia naa kete kootou ni ffao no ppai?”✧

¹¹ Ai kootou see illoa peehea maa nau see taratara i naa haraoa? Nau e taratara atu are ki poopoo tonu kootou i te iis naa Faarisi raa ma naa Sadiusi!”

¹² Teenaa ki illoa naa disaipol raa maa Jesus see taratara ake ma ki poopoo tonu laatou i te iis e hakatipu haraoa; a ia e mee ake are ki poopoo tonu laatou i naa akonaki hakallesi naa Faarisi ma naa Sadiusi.

Peter e taratara maa Jesus ko te Mesaea
(Mk 8.27-30; Lk 9.18-21)

13 Jesus ni hano ki te matakaaina e taupiri atu ki Sisaria Filipai, teena a Ia ki vasiri ake ki ana disaipol, “Te henua e taratara maa nau ko ai?”

14 Ana disaipol raa ki mee ake, “E mee naa tama e hai maa koe ko John te Baptis; aaraa tama e hai maa koe ko Elijah, aa aaraa tama e hai maa koe ko Jeremiah, aa aaraa tama iaa e hai maa koe se pure i naa pure TeAtua.”✧

15 Teena vasiri ake iloo Jesus ki laatou, “Ai kootou? Kootou e mee maa nau ko ai?”

16 Simon Peter ki mee ake, “Koe naa ko te Mesaea, te tama TeAtua e ora hakaoti.”✧

17 Araa Jesus ku mee ake, “Simon te tama John,* koe e haia hakaraaoina TeAtua. See hai tama i te maarama nei ni hakaari atu te taratara hakamaatua nei, te taratara nei ni kauatu tonu taku Tamana i te lani. 18 Aa teenei nau ku vanaatu kiaa koe: koe ko Peter, aa i aruna te hatupaa nei nau ma ki hakatuu taku lotu, aa te lotu nei ma ki see lavaa te sua naa mahi te mate. 19 Nau ma ki kauatu naa kii te Nohorana te Lani; oo mee e ppui i te kerekere nei ma ki puuia hoki i te lani, aa oo mee e hakattana i te kerekere nei ma ki hakattanaria i te lani.”✧

20 Ki oti raa vanaake iloo Ia ki ana disaipol raa ki see taratara ake ki aaraa tama maa Ia raa ko te Mesaea.

*Jesus ku taratara i tana mate
(Mk 8.31—9.1; Lk 9.22-27)*

✧ **16.14** Mt 14.1-2; Mk 6.14-15; Lk 9.7-8 ✧ **16.16** Jn 6.68-69

* **16.17** Te taratara Hebrew raa e mee maa Simon te tama Jona; mmata i John 1.42; John 21.15 ✧ **16.19** Mt 18.18; Jn 20.23

²¹ Teenaa kaamata iloo Jesus no taratara ake ki ana disaipol, “Nau ki hano ki Jerusalem, teenaa nau ma ki mee pakavaina naa tama hakamaatua naa Jew, naa maatua hakamau te Hare Tapu, aa ma naa tisa naa Loo. Nau ma ki taia naa tama naa no mate, tevana ia nau ma ki masike i te mate no ora hoki i te ttoru naa aso.”

²² Teenaa Peter ki ttaki Jesus hakavasi no nutua. “TeAriki, koe ma ki see lavaa iloo te haia peenaa!”

²³ Jesus ki hakatahuri no vanaake ki Peter, “Satan, hakataha iaa nau! Taku ara nei e puuia a koe; naa mannatu e ttaka ma koe naa sei ni mannatu e kauatu TeAtua; teenaa ni mannatu naa tama te maarama nei.”

²⁴ Teenaa huri atu iloo Jesus no mee ake ki ana disaipol, “Ki mee maa se tama e hiihai maa ia ki tautari kiaa nau, a ia ki tiiake ana mee e fiffai, aa a ia ku amo tana kros raa no tautari kiaa nau.✠ ²⁵ Te tama e hakaseresere tana ora raa, te tama naa ma ki see kite te ora maaoni; aa te tama e tiiake mai tana ora kiaa nau raa, te tama naa ma ki taaohi ki te ora maaoni.✠ ²⁶ Se aa e taukareka ma ki sura i te henua ki mee maa naa mee katoo i te maarama nei e tauhia laatou, aa laatou iaa see taaohi te ora maaoni? Sei iloo! See hai mee naa tama naa e lavaa te hookii ki hakaaha ake naa ora laatou.

²⁷ “I te aa, te Tama te Henua raa ku mee ki au ma ana ensol raa iloto naa mahi tana Tamana, teenaa a ia ma ki kauake naa tuuhana te henua,

✠ **16.24** Mt 10.38; Lk 14.27 ✠ **16.25** Mt 10.39; Lk 17.33; Jn 12.25

tautari ki naa tiputtipu laatou.✠ 28 Nau e kauatu te taratara maaoni nei: e mee aaraa tama i kootou i te kina nei ma ki see vave mmate, laatou ma ki ttae ake no kkite i te Tama te Henua e au ma se Tuku.”

17

Naa mahi TeAtua e hakatii maarama mai i te haitino Jesus

(Mk 9.2-13; Lk 9.28-36)

1 Naa aso e ono ku oti te llaka raa, Jesus ni toa a Ia Peter laatou ma James aa ko John, ka oo laatou ki aruna te mouna e moe ki aruna no nnoho soko laatou.✠ 2 Naa disaipol raa ni ttoka atu no kkite i naa huri te haitino Jesus: tana taurae ni maasina pee ko te laa, aa ana hekau e hakao raa ni kkiva no makkini hua. 3 Teenaa kkite iloo te takatoru disaipol naa i naa hakassura ake Moses ma Elijah no ttuu ka hai taratara ma Jesus. 4 Peter ki mee ake ki Jesus, “TeAriki, e taukareka iloo i maatou e nnoho i te kina nei! Ki mee koe e hiihai, nau ku hakatuu ni tamaa hare e toru i te kina nei; too hare, te hare Moses, aa se hare ma Elijah.”

5 I te saaita Peter koi taratara raa, te uruaoa e maasina raa ku uhi ake i aruna laatou, teenaa taratara mai iloo te reo raa iloto te uruaoa, “Teenei taku Tama e llee ai taku manava. Kootou hakannoo atu kiaa Ia!”✠

6 Te saaita naa disaipol raa ni llono i te reo naa raa, naa tama naa ni mattaku ka ppesi naa haitino laatou no mmoe

✠ 16.27 Mt 25.31; Ps 62.12; Rom 2.6 ✠ 17.1 2 Pet 1.17-18

✠ 17.5 Gen 22.2; Deut 18.15; Ps 2.7; Is 42.1; Mt 3.17; 12.18; Mk 1.11; Lk 3.22

ki te kerekere i laro. ⁷ Jesus ni hanatu no paa tana rima i laatou no mee ake, “Massike ki aruna, kootou see mattaku.” ⁸ Naa disaipol naa ni ttoka atu raa nei, teelaa ko Jesus soko Ia raa ku tuu ake.

⁹ I te saaita laatou ni ahe ki laro te mouna raa, Jesus ki mee ake, “Kootou see hakaea ake ki se tama i te mee kootou ni kkite nei; kootou ttari ki te saaita te Tama te Henua raa ku oti te hakamasikeria mai i te mate.”

¹⁰ Naa disaipol raa ki vasiri ake ki Jesus, “Ai naa tisa naa Loo TeAtua raa e taratara ai maa Elijah ki au are i mua te Mesaea?”[✠]

¹¹ Jesus ki mee ake, “Elijah ma ki hakasura mai maaoni i mua no hakattonu hakaoti naa mee hakkaatoa. ¹² Tevana iaa nau e vanaatu ki kootou: Elijah ku oti te hakasura iho, teenaa te henua ni ffuri atu no mee pakavaina laatou te tama naa. Te Tama te Henua raa ma ki mee pakavaina laatou peenaa hoki.”[✠]

¹³ Teenaa ki illoa naa disaipol raa maa Jesus e taratara i John te Baptis.

Te tamariki tanata e uruhia te tipua e haia Jesus no taukareka

(Mk 9.14-29; Lk 9.37-43)

¹⁴ I te saaita Jesus ma ttakatoru naa ni ttae atu ki naa tama raa i laro te mouna raa, te tanata tokotasi ni hanake no tuu ki ana turi imua Jesus no mee ake, ¹⁵ “TeAriki, aroha i taku tamariki tanata! Taku tama nei maraa ki oti ku sura te vvare iaa ia, teenaa i te saaita te mee naa maraa e tae ake raa, a ia maraa e ppore no sina ki loto se ahi, aa seai ki loto ttai.

✠ 17.10 Mal 4.5 ✠ 17.12 Mt 11.14

16 Ttama nei ni toa a nau ki mmata oo disaipol raa iaa ia, tevana iaa te tama nei ni see lavaa laatou te haia no taukareka.”

17 Jesus ki mee ake, “Ai kootou ni tama e aa ku see illoa te lotu ka sosorina hakallika! E aa? Teenei sessao huapotopoto taatou ni ttaka hakapaa ka tokonaki nau ki kootou? Toomai te tamariki tanata naa!” 18 Jesus ni varo atu ki te tipua naa no hakataha lokoi te tipua raa i te tama naa, teenaa taukareka lokoi te tamariki tanata naa.

19 Teenaa ooatu iloo naa disaipol raa no vasiri seemuu ake ki Jesus, “Te tipua hakallika naa ni see lavaa peehea maatou te hanaa?”

20 Jesus ki mee ake, “Te tipua naa ni see lavaa kootou te hanaa i kootou see lotu maaoni. Nau e kauatu te taratara maaoni nei: Ki mee maa naa hakataakoto kootou iaa nau e punaamea koi pee ko te hua laakau te mastat raa, kootou e lavaa te mee ake ki te tamaa mouna nei, “Tosi atu no tuu mai i te kina raa!” teenaa te mouna naa ma ki tosi. See hai mee ma ki hainattaa i kootou!”✧ 21 [Naa vana peenei ma ki lavaa te haia kootou ki mee koi kootou e hakapakuu no taku ki TeAtua; see hai ara peelaa hoki.]

Jesus ku taratara hoki i tana mate

(Mk 9.30-32; Lk 9.43-45)

22 Te saaita naa disaipol raa ni oo ake no kkutu kato o i Galilee raa, Jesus ki mee ake ki laatou, “Te Tama te Henua raa ku mee ki hookina ki naa rima naa tama e hakallika 23 no mate. Tevana iaa i te ttoru naa aso raa, ttama naa ma ki hakamasikeria i te mate no ora hoki.”

✧ 17.20 Mt 21.21; Mk 11.23; 1 Cor 13.2

Teena naa disaipol raa ni alloha iloo iaa Ia.

Jesus e taratara i naa takis te Hare Tapu

²⁴ I te saaita Jesus ma ana disaipol ni ttae ake ki Capernaum raa, naa tama maraa e ao naa takis te Hare Tapu raa ni oo ake ki Peter no vasiri ake, “Te tisa kootou naa maraa e pesi hoki naa takis te Hare Tapu?”✧

²⁵ Peter ki mee ake, “Uee.”

I te saaita Peter ni uru atu ki loto te hare raa, Jesus ki mee ake, “Koe e maanatu maa ko ai naa tama ki pesi takis ki naa tuku i te maarama nei? Naa tama i te henua naa? Seai? Naa tama naa henua sara?”

²⁶ Peter ki mee ake, “Naa tama are i naa henua sara.”

Teena ki mee ake Jesus, “Aa teena, naa tino tama te henua naa see tau te pesi takis. ²⁷ Tevana iaa taatou see fiffai maa naa tama naa ki lloto i taatou. Tere no pesi se uka ki loto te namo, aa i too ika mua e ffuti raa, koe ma ki kite te mane raa e mmou i tana pukua, teena te mane naa e tau te sui naa takis taaua maa te Hare Tapu. Too te mane naa aa koe ku hano no pesi naa takis taaua.”

18

Te tama peehea raa e haia ma ko te tama haka-maatua i naa tama hakkaatoa?

(Mk 9.33-37; Lk 9.46-48)

¹ I te saaita naa raa, naa disaipol raa ni oo ake ki Jesus no vasiri ake, “Ko ai te tama e hakamaatua i te Nohorana te Lani?”✧

✧ 17.24 Ex 30.13; 38.26 ✧ 18.1 Lk 22.24

2 Teenaa ki kannake Jesus ki te tamariki tokotasi no hakatuuria imua laatou. 3 Araa mee ake iloo ki ana disaipol, “Nau e kauatu te taratara maaoni nei: ki mee maa kootou see ffuri no mee pee ko naa tamalliki nei, kootou ma ki see ttae ki te Nohorana te Lani.✠
4 Te tama hakamaatua i te Nohorana te Lani raa, teenaa ko te tama e meeme seemu pee ko te tamariki nei. 5 Te tama e tautari ki aku tiputipu aa e hiihai ki te tamariki peenei raa, te tama naa e hiihai hoki kiaa nau.

*Te tiputipu e usu te tama ki ppena naa haisara
(Mk 9.42-48; Lk 17.1-2)*

6 “Ki mee maa se tama e usuhia a ia se tamariki i naa tamalliki punaammea peenei ki see hakannoo kiaa nau, e taukareka iloo ma te tama naa ki saisaitia tana ua ki se hatukaraa aa ku hakaterekia ttama naa ki loto te moana. 7 Te mee e hakallika i te maarama nei raa, teenaa e takkoto naa mee iloto te maarama nei te laa e hakkoro aaraa tama ki ppena naa haisara. Naa mee peenaa ma ki ssura i te kau saaita, tevana iaa aroha iloo i naa tama e hakasuratia laatou te tiputipu naa; naa tama naa ma ki hakallono isu hakallika iloo.

8 “Ki mee maa koe e usuhia too rima ma too vae ki ppena ni haisara, tuutia ki motu! Koe e hano ki te lani ma too vae tokotasi aa ma too rima tokotasi raa, e taukareka iaa ma ki mee ma koe e peesia ma oo rima aa ma oo vae kato ki loto te ahi e ura see mate.✠ 9 Aa ki mee maa koe e usuhia too karamata ki ppena ni haisara, kapea

✠ 18.3 Mk 10.15; Lk 18.17 ✠ 18.8 Mt 5.30

ki taha! Koe e hano ki te lani ma too karamata tokotasi raa, e taukareka iaa ma ki mee ma koe e peesia ma oo karamata e kaatoa ki loto te ahi e ura see mate.✧

Te parapol te sipsip e seai

(Lk 15.3-7)

¹⁰ “Kootou mmata ki see haia kootou naa tamalliki nei ma ni mee vare. Nau e vanaatu ki kootou, naa ensol e roorosi i naa tama nei e nnoho peenaa imua naa karamata taku Tamana raa i te lani. ¹¹ [I te aa i Tama te Henua raa ni au no ssee ki naa tama e seai.]

¹² “Ki mee maa se tama i kootou e mee ana sipsip e noto i telau, teenaa no seai iloo te sipsip tokotasi, te tama naa ma ki mee peehea? Te tama naa ma ki tiiake te matasivo maa sivo ana sipsip naa aa ku hano no ssee te sipsip tokotasi ni seai. ¹³ Nau e vanaatu ki kootou, i tana saaita ma ki lave i tana sipsip raa, tana hiahia i tana sipsip tokotasi naa ma ki ttoe iaa i tana hiahia i ana matasivo maa sivo sipsip e taka ma ia. ¹⁴ Peelaa hoki, te Tamana kootou i te lani raa see hiihai hoki ma se tamariki i naa tamalliki nei ki seai.

Tokonaki ki too taina e mee tana sara

¹⁵ “Ki mee maa too taina raa e hakasara tana vana iaa koe, koe ku hanatu ki nnoho koorua soko koorua aa koorua ku hakatonu te mee naa. Ki mee maa too taina naa e hakannoo kiaa koe, teenaa koorua ma ki mee hoki ma se haitaina.✧ ¹⁶ Aa ki mee

too taina naa see hii hakannoo atu kiaa koe, koe ku hano no toomai se tama hoki, aa seai se takarua, aa kootou ku ahe atu. Teenaa e mee pee ko naa taratara mai te Laupepa Tapu maa i te saaita koorua e taratara raa, e mee telaa takarua ennoho no hakannoo i naa hano te taratara koorua.✠ ¹⁷ Aa ki mee te tama naa see hii hakannoo ki naa tama naa, koe ku hano no taratara ake ki naa tama te lotu. Aa ki mee a ia see hii hakannoo ki naa tama te lotu, teenaa koe ku haia a koe ttama naa ma se tama see lotu aa ma se tama e aoao naa takis.

¹⁸ “Nau e kauatu te taratara maaoni nei: naa mee kootou e ppui i te kerekere nei ma ki puuia hoki i te lani, aa naa mee kootou e hakattana i te kerekere nei ma ki hakattanaria i te lani.✠

¹⁹ “Aa nau ku kauatu telaa taratara hoki: te saaita te takarua i te maarama nei e oo ki te hakataakoto tokotasi i naa mee laaua e taku ki TeAtua ki haia ake raa, naa mee naa ma ki haia ake taku Tamana i te lani. ²⁰ I te aa, i te saaita te takarua, aa seai ma se takatoru, e kkutu no meemee hakapaa iloto taku inoa raa, teenaa nau ma ki noho iloto naa tama naa.”

Te parapol te poe see hai aroha

²¹ Teenaa hanatu iloo Peter ki Jesus no vasiri ake, “TeAriki, ki mee maa taku taina raa e hailokoi peenaa te mee hakallika kiaa nau, e hia aku saaita ma ki vanaake maa nau e aroha iaa ia? E aa, e hitu?”✠

²² Jesus ki mee ake, “Nau see vanaatu maa koe ki aroha iaa ia i naa saaita e hitu; koe ki hakapaa

✠ **18.16** Deut 19.15 ✠ **18.18** Mt 16.19; Jn 20.23 ✠ **18.21** Lk 17.3-4

naa saaita e hitu naa ki lava i te matahitu hakkaa-toa.✧

²³ “I te aa i te tiputipu te Nohorana te Lani raa e mee peenei: Teelaa se tuku ni noho ki hakatonu te kooina naa mane ana poe raa ni too iaa ia.

²⁴ I tana saaita ni kaamata no hakattonu naa mane naa raa, tana poe tokotasi, teelaa ni too ana mane e tammaki iloo iaa ia raa, ku taakina ake naa tama. ²⁵ Te poe naa

ni see hai mane e llava ki suia naa mane te tuku naa, teenaa ki mee ake te tuku naa ki naa tama raa ki toa te poe naa ma tana aavana, ana tamalliki, aa ma naa mee katoos te tama naa no kauake ki se tama ki tauia, aa ku too ake ana mane. ²⁶ Te poe naa ni hanatu no tuu iloo

ki ana turi imua te tuku naa no tani atu kiaa ia, ‘Kaumai se tamaa saaita ki lavaa nau te ssee ni mane ki sui aku mane ni too iaa koe.’

²⁷ Te ttuku naa ni aroha iaa ia no vanaake iloo ki see sui ana mane ni too iaa ia, teenaa tiiake iloo ia te tama naa ka hano.

²⁸ “Te poe naa ni hano no ttiri iloo i te tama tokotasi teelaa ni too ana mane iaa ia, teenaa tauhia iloo a ia te tama naa no kuumia tana ua ka mee ake, ‘Suia mai aku mane ni toa a koe!’ ²⁹ Te tama e tauhia a ia naa ni tuu atu

ki ana turi no tani atu, ‘Kaumai se tamaa saaita ki ssee nau ni mane ki suia oo mane naa!’

³⁰ Tevana iaa te poe te tuku naa ni see hiihai, teenaa toa iloo a ia te tama naa no ponotia ki loto te hare karapusi ki lavaa iloo ia te suia ake ana mane. ³¹ I te saaita aaraa poe ni kkite

i tana vana e mee naa raa, oo iloo naa tama naa no taratara ake ki te tuku i naa vana te tama naa

✧ 18.22 Gen 4.24

ni mee. ³² Teenaa aru iloo te tuku raa ki tana poe naa ki hanake. A ia ki mee ake, 'Te poe e heheuna hakallika! Nau ni vanaatu ki see suia mai aku mane iaa koe ni tani mai ma ki aroha nau iaa koe. ³³ E taukareka ki mee maa koe ni aroha hoki i te tama e heheuna koorua hakapaa naa, e mee pee ko nau ni aroha iaa koe.' ³⁴ Te ttuku naa ni porepore iloo i tana loto, teenaa ponotia iloo a ia te tama naa ki loto te hare karapusi ki ttae tana saaita ku suia katoo ana mane."

³⁵ Jesus ki hakaoti ake ana taratara, "Taku Tamana i te lani raa ma ki mee peenaa ki kootou ki mee maa kootou see alloha maaoni i naa taaina kootou."

19

Te akonaki i te hai aavana e mavvae (Mk 10.1-12)

¹ Te saaita Jesus ni oti te kauake ana taratara nei raa, a ia ni masike i Galilee no hano ki te matakaaina Judea i telaa vasi te Riva Jordan. ² E tammaki iloo naa tama ni tautari atu kiaa Ia, teenaa naa tama e mmaki raa ni haia a Ia no taukalleka i te kina naa.

³ E mee aaraa Faarisi ni oo ake kiaa Ia no vasirisiri tipuaina laatou Jesus ki hakasara se taratara maana. Naa tama naa ni oo ake no vasiri peelaa ki Jesus, "Taratara mai, naa Loo taatou raa e taratara maa te tanata raa e lavaa te tiiake ia tana aavana?"

⁴ Jesus ki mee ake, "E aa? Kootou ni see ttoka i naa taratara te Laupepa Tapu maa imua iloo raa TeAtua ni penapena te tanata ma

te ffine?✠ 5 Teenaa TeAtua ni taratara peelaa, “Te taupeara raa ma ki tiiake ia tana tamana ma tana tinna no hakapaa ki tana aavana, teenaa te takarua naa ma ki mee ma se tama tokotasi.”✠ 6 Te takarua naa ku see mee hoki ma ni tama e lua; laaua ku mee ma se tama tokotasi. See hai tama i te maarama nei e lavaa te vaaea a ia naa mee TeAtua ku oti te hakapaa.”

7 Naa Faarisi raa ki vasiri ake, “Ai Moses ni tuku ai tana loo maa te tanata e mee ma ki tiiake tana aavana raa ki sissii se pas imua no hakaari ake tana aavana i laua ku mavvae?”✠

8 Jesus ki mee ake, “Moses ni vanaatu maa kootou e lavaa te tiiake naa aavana kootou i kootou e ako nataa iloo. Tevana iaa te mee raa ni see mee peenaa i te saaita TeAtua ni penapena naa mee hakkaatoa. 9 Aa teenei nau ku vanaatu ki kootou: ki mee se tanata e huri no tiiake tana aavana, aa tana aavana naa ni see hai huri ma telaa tanata, te tanata raa e ppena tana sara ki mee maa ia e aavana telaa ffine.”✠

10 Ana disaipol raa ki mee ake, “Ki mee maa teenei naa tiputipu te aavana, e taukareka ki ttaka see aavvana.”

11 Jesus ki mee ake, “Te akonaki nei see hano ki naa tama hakkaatoa; e hano koi ki naa tama TeAtua e tokonaki. 12 Aaraa taanata see aavvana i laatou ni ttipu ake iloo peenaa i te saaita laatou ni tamalliki; aaraa tama see aavvana i laatou ni kaukauria; aa aaraa tama see aavvana i laatou e mee ma ki anaana tonu laatou ki naa heuna

✠ 19.4 Gen 1.27; 5.2 ✠ 19.5 Gen 2.24 ✠ 19.7 Deut 24.1-4; Mt 5.31 ✠ 19.9 Mt 5.32; 1 Cor 7.10-11

TeAtua. Ttama e tautari ki te tiputipu naa raa, tiiake ia ki see aavana.”

Jesus e hiihai maa naa tamalliki raa ki oo ake kaaa Ia

(Mk 10.13-16; Lk 18.15-17)

¹³ E mee naa tama ni too ake naa tamalliki laatou raa ki Jesus ki hakapiri ana rima ki aruna naa tamalliki naa, araa nei naa tama naa ni nutua naa disaipol. ¹⁴ Araa vanaake iloo Jesus peenei, “Kootou tiiake naa tamalliki raa ki oomai kaaa nau, kootou see puuia naa tama naa, i te Nohorana te Lani raa se kina naa tamalliki peenei.”

¹⁵ Teenaa hakapiri iloo ana rima i aruna naa tamalliki naa. Ki oti raa hakatahuri iloo ka hano.

Te tama taane e hai hekau
(Mk 10.17-31; Lk 18.18-30)

¹⁶ Teelaa se tama tokotasi ni hanake no vasiri ake iloo peelaa ki Jesus, “Tisa nei, se tiputipu peehea e taukareka ki haia a nau ki too nau te ora e ora hakaoti?”

¹⁷ Jesus ki mee ake, “Koe e vasiri mai i te tiputipu e taukareka raa ko te aa? TeAtua koi soko Ia e taukareka. Ki mee koe e hiihai ki too koe te ora e ora hakaoti, koe ku tautari ki naa Loo TeAtua.”

¹⁸ Araa te tama naa ku vasiri ake hoki, “Naa Loo peehea?”[☆]

Jesus ki mee ake, “Au see taa tama; au see hai huri ma te aavana telaa tama; au see kailaarao, au see taratara kaireeresi i aaraa tama; ¹⁹ hakannoo ki too tamana

[☆] **19.18** Ex 20.13-16; Deut 5.17-20

ma too tinna; manava laaoi i naa tama e nnoho i too vasi, e mee pee ko koe e manava laaoi i too tino soko kcoe.”☆

²⁰ Te tanata raa ki mee ake, “Nau ni tautari ki naa Loo naa hakkaatoa. Se aa hoki nau ki mee?”

²¹ Jesus ki mee ake, “Ki mee maa koe e hiihai ki tonu iloo too ora, koe ku hano no kauake oo mee raa hakkaatoa ki tauia aaraa tama, aa koe ku vaevae atu oo mane naa ki naa tama see hai mee. Teenaa koe ma ki hai mee e takkoto i te lani; aa koe ku au no tautari kiaa nau.”

²² I te saaita te tanata naa ni lono i naa taratara Jesus raa, a ia ni mei hakaoti, teenaa iaa ia se tama e hai mane. A ia ni masike no hano hakaaroa iloo ki tana hare.

²³ Jesus ki mee ake ki ana disaipol, “Nau e kauatu te taratara maaoni nei: Te tama e hai mane raa ma ki hainattaa iloo te uru atu ki te Nohorana te Lani! ²⁴ Nau ku hakaaha atu hoki te taratara nei: Te kamol ki hakauru tana pisouru ki loto te pokopoko te ttui raa, e hainauhie iaa i te tama e hai mane ki uru ki loto te Nohorana te Lani.”

²⁵ Naa disaipol Jesus raa nitteki hakaoti i ana taratara e kauake nei, teenaa ki vasirisiri laatou soko laatou peela, “Ni tama peehea raa ma ki lavaa te hakassaoria?”

²⁶ Teenaa ttoka tonu atu iloo Jesus ki laatou no mee ake, “Naa vana nei e hainattaa ki naa tama te maarama nei, aa ki TeAtua iaa, naa vana hakkaatoa e hainauhie.”

²⁷ Peter ki mee ake, “Ttoka mai, maatou nitiake katoo naa mee maatou no tautari kiaa koe, aa se aa maatou ma ki too?”

☆ **19.19** Ex 20.12; Deut 5.16; Lev 19.18

28 Teenaa ki mee ake Jesus, “Nau e kauatu te taratara maaoni nei: I te saaita te Tama te Henua e noho ki aruna tana nohorana maatua raa, teenaa kootou, te taka sinahuru maa ttakarua disaipol e ttaka ma nau nei, ma ki nnoho hoki i naa nohorana maatua ka mee ma ni tuku i naa noho e sinahuru maa rua i Israel.✧

29 “Aa naa tama katoo teelaa ni tiiake naa hare laatou, naa taaina, naa kave, naa tammana, naa tinna, naa tamalliki aa ma naa kerekere laatou ki tautari mai laatou kiaa nau raa, TeAtua ma ki hakattoe atu naa tuuhana laatou naa ki tae ki te lau, aa laatou ma ki too te ora e ora hakaoti.

30 Naa tama e mmata te henua ma ni tama hakamaatua i te ssao nei ma ki tukumurina TeAtua ma ni tama see hai vana e taunai, aa naa tama teelaa e tukumurina te henua maa ni tama see hai vana e taunai i te ssao nei ma ki hakannohoria TeAtua ma ni tama hakamaatua.✧

20

Te parapol i naa tama e heheuna iloto te verena ‘grape’

1 “Te Nohorana te Lani raa e mee ma se tama e mee tana kerekere ni hano i te tahaata no ssee ni tama ki oo ake no heheuna i tana verena ‘grape’.

2 Ttama naa ni tuku tana taratara ma naa tama naa, i laatou ma ki tauia a ia ki te mane siliva tokotasi i te aso. Teenaa heunatia iloo ia naa tama naa ka oo no heuna.

3 I te laa i aruna raa, te tama naa ni hano hoki ki te maket raa no kite

i aaraa taanata e ttuu see heheuna. ⁴ Teenaa vanaake iloo ia ki naa taanata naa, 'Kootou oo hoki no heheuna i taku verena 'grape', aa kootou ma ki tauia a nau hakaraaoi iloo.' ⁵ Teenaa oo iloo naa tama naa. I te laaraatea* aa i te ttoru hoki te laasuru raa, te tama naa ni hano hoki no mee tana vana naa. ⁶ I te saaita te laa ni taupiri ki sura raa, a ia ni hano hoki ki te maket no kite iloo i aaraa tama koi ttuu see heheuna. Teenaa a ia ki mee ake, 'I te hui te aso nei raa kootou e nnoho koi peenaa see heheuna i te aa?' ⁷ Naa tama naa ki mee ake, 'See hai tama ni au no tauia maatou ki haia ana heuna.' Te tanata raa ki mee ake, 'Aa kootou oo no heheuna i taku verena 'grape'.'

⁸ "I te saaita te laa ni suru raa, te tanata e mee tana verena naa ni mee ake ki te tama e roorosi i naa tama e heuna, 'Arumia naa tama e heuna raa no kauatu naa taavi laatou, kaamata ki naa tama ni toomai hakamuri hakaoti aa ku hakaoti ki naa tama mua.' ✧

⁹ Naa tama ni kaamata te heuna i te laasuru raa ni tauia ki naa siliva tiki ttasi. ¹⁰ Teenaa i te saaita naa tama mua ni heheuna raa ni oo ake ki too naa taavi laatou raa, naa tama naa ni mannatu maa laatou ma ki tauia ki aruna iaa; araa nei laatou ni too siliva tiki ttasi hoki.

¹¹ Te saaita naa tama naa ni too naa mane laatou raa, laatou ni kaamata te taumaruu i te tama e mee tana verena raa peela,

¹² 'Naa tama ni toomai no heheuna hakamuri nei ni heheuna koi i te tamaa saaita, aa maatou iaa ku mmate hakaoti i naa heheuna maatou i te aso hakkaatoa ma te laa, tevana iaa maatou e tauia

* **20.5** telaaraatea: teenaa te saaita te peeloo te kkai ✧ **20.8**
Lev 19.13; Deut 24.15

hakapaa koi ma naa tama naa!’

¹³ “Teena ki huri atu te tanata e mee tana verena raa ki te tama tokotasi i naa tama naa, ‘Naasoa, hakannoo mai. Kootou see meeme tipuaina a nau. I te saaita kootou ni toomai nau raa, nau ni taratara atu i kootou ma ki tauia a nau ki te siliva tokotasi i te aso. ¹⁴ Kootou too naa mane kootou naa aa kootou ku oo ki naa hare kootou. Nau e mee ki kauake ki te tama ni heheuna hakamuri nei te kooina kootou ni kauatu nau. ¹⁵ Nau e lavaa te mee se aa taaku e hiihai, i te nei ni ttino mane aaku. E aa? Kootou ku manava haeo koi i aa nau e kaimaarie?’ ”

¹⁶ Jesus ki hakaoti atu ana taratara raa peela, “Naa tama teela e tukumurina te henua maa ni tama see hai vana e taunai i te ssao nei ma ki hakannohoria TeAtua ma ni tama hakamaatua, aa naa tama emmata te henua ma ni tama hakamaatua i te ssao nei ma ki tukumurina TeAtua ma ni tama see hai vana e taunai.”✠

Jesus ku taratara hoki i tana mate

(Mk 10.32-34; Lk 18.31-34)

¹⁷ I te saaita Jesus maa ni oo atu ki Jerusalem raa, Jesus ki too ana disaipol raa ki te vasi no taratara seemuu ake ki laatou, ¹⁸ “Hakannoo mai. Taatou e oo ki Jerusalem. Teena te Tama te Henua raa ma ki kaavea ki naa maatua hakamau raa ma naa tisa naa Loo. Naa tama naa ma ki hakatonu laatou taratara ki taia ttama naa ki mate. ¹⁹ Teena te tama naa ma ki kauake laatou ki naa tama i naa henua sara raa ki tautausuaina, ki sarua,

✠ **20.16** Mt 19.30; Mk 10.31; Lk 13.30

aa ku tuukia ki te kros; tevana iaa te tama naa ma ki masike i te mate i te ttoru naa aso.”

Te hiihai te tinna James ma John

(Mk 10.35-45)

²⁰ Te aavana Sebedii raa ni hanake ki Jesus ma tana takarua tama taanata raa no tuu iloo ki ana turi imua Jesus.

²¹ Jesus ki vasiri ake kiaa ia, “Se aa taau e hiihai?”

Te ffine raa ki mee ake, “Nau e hiihai maa koe ki tuku hakaoti se taratara maau maa aku tama nei ma ki hakanohoria a koe te tama i too vasi hakamaatau aa telaa tama i too vasi hakamaavii, i too saaita ma ki noho no tuku i too Nohorana.”

²² Jesus ki huri atu ki te takarua taanata raa no mee ake, “Koorua see illoa i te mee koorua e mee mai naa. Ki mee raa koorua ma ki lavaa te hakallono isu pee ko nau ma ki hakallono isu nei?”

Te takarua raa ki mee ake, “Maaua e lavaa.”

²³ Jesus ki mee ake, “Maaoni, koorua ma ki lavaa te hakallono isu pee ko nau, tevana iaa nau see lavaa te ttapa ma ko ai te tama ma ki noho itaku vasi hakamaatau aa maa ko ai ki noho itaku vasi hakamaavii. E mattino naa tama ni tukua TeAtua ki nnoho i naa kina naa.”

²⁴ I te saaita telaa sinahuru maa ttakarua disaipol ni llono i te vana te takarua naa ni mee raa, naa tama naa ni lloto iloo i te takarua naa. ²⁵ Teenaa aru iloo Jesus ki ana disaipol raa ki oo ake, no mee ake peelaa ki laatou, “Kootou e illoa maa naa tuku i naa henua sara raa e tuku haeo

i naa kanohenua laatou, aa naa hakamau laatou raa e nnoho hakamaatua i aruna laatou ma naa mee katoou laatou. ²⁶ Te tiputipu naa iaa ki see sura i kootou. Te tama e hiihai maa ia ki noho hakamaatua raa, a ia ki mee naa heuna aaraa tama;☆ ²⁷ aa ki mee se tama i kootou e hiihai maa ia ki taka vaamua, a ia ki heheuna ma se poe kootou.☆ ²⁸ Ttama te Henua raa ni mee peenaa. A Ia ni see au ma ki heheuna te henua iaa Ia; a Ia ni au are ki haia a Ia naa heuna te henua aa ki mate Ia ki hakassaoria te lopo tama.”

Te takarua e ppuni naa karamata laaua e haia Jesus no kkite

(Mk 10.46-52; Lk 18.35-43)

²⁹ I te saaita Jesus ma ana disaipol raa ni massike i Jericho ka oo raa, e tammaki iloo naa tama ni oo atu vaamuri laatou. ³⁰ Teelaa se takarua taanata e ppuni naa karamata laaua e nnoho i te vasi te ara, teenaa i te saaita te takarua naa ni llono maa Jesus ku hakaraka ka hano raa, laaua ki kaamata no varo atu ki Jesus, “Te mokopuna David! Aroha i maaua!”

³¹ Teenaa naa tama raa ki ffuri atu no nutua laaua ki see vvaa. Tevana iaa te takarua naa ni see hakannoo atu; laaua ni tanitani varo iloo vaaruna peelaa, “Te mokopuna David! Aroha i maaua!”

³² Jesus ni ttuki no kannake iloo ki laaua, “Koorua e fiffai maa koorua ki haia a nau peehea?”

³³ Takarua raa ki mee ake, “Te Ariki, maaua e fiffai ki kkite maaua.”

☆ **20.26** Lk 22.25-26 ☆ **20.27** Mt 23.11; Mk 9.35; Lk 22.26

³⁴ Jesus ni aroha i te takarua naa, teenaa haaroo atu iloo no paa tana rima i naa karamata te takarua naa; naa karamata te takarua naa ni taukalleka i te saaita naa lokoi, teenaa massike atu lokoi te takarua naa no tautari atu ki Jesus.

21

*Jesus ku hanake ki Jerusalem ma se Ariki
(Mk 11.1-11; Lk 19.28-40; Jn 12.12-19)*

¹ I te saaita Jesus ma ana disaipol raa sassare atu ki Jerusalem raa, laatou ni taa ki te matakaaina Bethpage i te Mouna naa Oliv. Teenaa heuna iloo Jesus te takarua i ana disaipol ki oo imua, ² ka taratara ake Ia peelaa ki laaua, "Koorua oo atu ki te tamaa henua e tuu i mua naa. Saaita koorua ma ki ttae atu raa, koorua ma ki kkite ma se donki e saisaitia ka tuu ma tana punua; te donki naa ni sei iloo ki kaakea se tama no terekia. Teenaa koorua ku veetea koorua naa manu naa aa ku taakina mai peenei. ³ Ki mee maa se tama e vasiri atu, koorua ku mee ake, "TeAriki e vana ma ki too ake kiaa Ia'; teenaa te tama naa ma ki tiiake atu naa manu naa ki koorua i te saaita naa lokoi."

⁴ Naa vana nei ni ssura ki ttino naa taratara te pure TeAtua raa ni mee imua:

⁵ "Hakaari ake naa tama i Zion, Ttoka, te tuku kootou raa ku au ki kootou! A Ia e meeme seemu, aa e tere mai i aruna te donki, aa i aruna te sukua te donki."✧

⁶ Te takarua raa ni oo no haia iloo lauaa naa vana Jesus ni mee ake: ⁷ te donki raa ni taakina ake lauaa ma tana sukua, teenaa ffora iloo naa maro lauaa raa i aruna naa manu naa, araa kake iloo Jesus ki aruna.

⁸ Turaa tama ni horahora naa maro laatou vaaroto te ara, aa aaraa tama iaa ni tuutuu naa laa naa laakau raa no horahora hoki vaaroto te ara. ⁹ Naa tama ni oo vaamua Jesus aa naa tama ni sassare ake vaamuri Jesus raa

ki kaamata no tanitani varo,
 “Hakahiahia i te mokopuna te Tuku David!
 TeAtua e haia hakaraaoina a Ia te tama e au iloto te inoa TeAtua!

Hakahiahia i TeAtua i aruna.”[☆]

¹⁰ I te saaita Jesus ni uru atu ki loto Jerusalem raa, te kina naa ni vaa huri. Te henua ni vasirisiri peelaa, “Teena ko ai?”

¹¹ Naa tama ni oo ake ma Jesus raa ki mee ake, “Teenei ko Jesus, te pure TeAtua, te tama i Nazareth iloto Galilee.”

Jesus ku hano ki loto te Hare Tapu

(Mk 11.15-19; Lk 19.45-48; Jn 2.13-22)

¹² Jesus ni hanatu ki loto te Hare Tapu raa no kerekereia iloo Ia naa tama e nnoho ma naa mee laatou ma ki oo ake te henua no tautauia. Naa teevoo naa tama e nnoho ka hakahitihiti naa mane raa ma naa tama e nnoho ma naa rupe raa ni huria katoo a Ia kilaro. ¹³ A Ia ki mee ake peelaa

ki naa tama naa, “Naa taratara TeAtua e takkoto iloto te Laupepa Tapu raa e mee maa, ‘Taku Hare Tapu nei ma ki taapaa ma se hare

[☆] **21.9** Ps 118.25,26

te henua e lotu kiaa nau.’ Aa teenei kootou ku oomai no haia ma se kina naa tama e kailallao e oomai no mmuni!”[☆]

14 Naa tama see kkite ma naa tama e ppiko naa vae laatou raa ni oo ake kiaa Ia i te Hare Tapu, teenaa a Ia ni huri atu no haia naa tama naa no taukalleka.

15 Naa maatua hakamaatua ma naa tisa naa Loo raa ni lloto iloo i te saaita laatou ni kkite i naa vana Jesus e mee aa i naa tanitani varo naa tamalliki raa iloto te Hare Tapu peela, “Hakahiahia i te mokopuna David!”

16 Naa tama naa ki vasiri ake ki Jesus, “Koe e lono i naa hai mai naa tama naa?”[☆]

Jesus ki mee ake, “Uee, nau e lono. E aa? Kootou ni see ppau naa taratara te Laupepa tapu?

‘Koe ni akonaki naa tamalliki mattua ma naa tamalliki punaammea raa ki hakanau ia koe.’ ”

17 Ki oti raa ahe iloo Ia ki Bethany no moe i te matakaaina naa.

Jesus e tuku haaeo ki te laakau ‘fig’

(Mk 11.12-14,20-24)

18 I te ssoa te aso, te saaita laatou ni ahemai i Bethany raa, Jesus ni lono i tana hiikai. 19 A Ia ni kite te laakau ‘fig’ e tuu i te vasi te ara raa, hanatu iloo Ia no mee ki haki ni hua ‘fig’ maana ki kai, araa nei te laakau naa see hua, teelaa ni lau koi. Teenaa taratara atu iloo Ia ki te laakau, “Koe ma ki see lavaa te hua hakaoti!” Te laakau naa ni mmae no pakupaku lokoi i te saaita naa.

[☆] 21.13 Is 56.7; Jer 7.11 [☆] 21.16 Ps 8.2 (LXX)

20 I te saaita naa disaipol raa ni kkite i te mee nei raa, laatou ni tteki hakaoti ka vasirisiri ki laatou, “Te laakau naa ni vave mmae peehea?”

21 Jesus ki mee ake, “Nau e kauatu te taratara maaoni nei, Ki mee maa kootou e hakataakoto tonu i TeAtua aa kootou seai iloo ki mamaanatu tammaki, teenaa kootou ma ki lavaa te mee ni vana peenei. Aa see mee ma ko naa mee nei koi, kootou e lavaa hoki te mee ake peelaa ki te tamaa mouna nei, ‘Tere no sopo ki loto te ttai,’ aa te mouna naa ma ki hano.✱ 22 Ki mee maa kootou e hakataakoto tonu i TeAtua, ni aa kootou e taku no kainnoo ki TeAtua raa ma ki kauatu ki kootou.”

Naa mahi Jesus

(Mk 11.27-33; Lk 20.1-8)

23 Jesus ni ahe hoki ki te Hare Tapu; aa i tana saaita ni noho ka akonaki naa tama raa, naa maatua hakamaatua aa ma naa tama hakamaatua naa Jew raa ni oo ake no vasiri kiaa Ia, “Taratara mai ki illoa maatou. Teelaa ni taratara e ai e kauatu kiaa koe maa koe ki mee naa vana nei? Ko ai te tama e vanaatu maa koe e lavaa te kerekereia a koe naa tama raa i te Hare Tapu?”

24 Jesus ki mee ake, “Kootou ttari ki vasiri atu nau te mee nei, aa ki mee maa kootou e lavaa te hakaaha mai taku taratara nei, teenaa nau ma ki hakaari atu maa ko ai ttama nikaumai te taukareka kiaa nau ki mee naa mee nei. 25 Kootou taratara mai maa ko ai te tama i TeAtua

✱ 21.21 Mt 17.20; 1 Cor 13.2

ma naa tama te maarama nei ni vanaake ki John ki hakaaukau tapu te henua.”

Teena ki kaamata naa tama naa te taratara soko laatou, “Taatou ki taratara ake peehea? Ki mee maa taatou e vana ma ko TeAtua, a ia ma ki mee mai peelaa, ‘Ai kootou ni see hakannoo ai ki naa taratara John?’ ²⁶ Aa ki mee maa taatou e vana ma ko naa tama te maarama nei raa, teena taatou ma ki tauatia te kuturana nei ki naa hatu, i naa tama nei e maanatu maa John se pure maaoni TeAtua.” ²⁷ Teena ki mee ake laatou ki Jesus, “Maatou see illoa.”

Araa Jesus ku mee ake, “Nau hoki ma ki see hakaari atu maa nau e haia mai ai ki mee aku vana e mee nei.

Te parapol te takarua tama taanata

²⁸ “Kootou e mannatu maa e aa? Teelaa se tama e mee ana tama taanata e lua. Ttama naa ni hano no mee ake ki tana tama matua, ‘Taku tama, tere no heheuna i te verena ‘grape’ raa i te aso nei.’

²⁹ Tana tama raa ki mee ake, ‘Nau e kkaroo,’ aa ki muri raa nei, te tama naa ni huri tana maanatu no hano. ³⁰ Teena hano iloo te tanata raa ki telaa tama no mee ake hoki te taratara naa. Tana tama naa ni mee ake maa ia ma ki hano, tevana iaa te tama naa ni see hano no heheuna.

³¹ “Ko ai te tama i te takarua naa ni hakannoo ki te taratara laaua tamana?”

Naa tama raa ki mee ake, “Ttama matua.”

Teena ki mee ake Jesus ki laatou, “Nau e vanaatu ki kootou: naa tama e aoao naa takis ma naa haahine hai huri raa ma ki ttae ki te Nohorana TeAtua imua kootou. ³² I te aa,

John te Baptis ni hanatu ki hakaari atu ki kootou i te ara e tonu kootou ki too, tevana iaa kootou ni see hakannoo atu kiaa ia; naa tama e aoao naa takis ma naa haahine hai huri raa iaa ni hakannoo kiaa ia. Aa niaaina maa kootou ni kkite i te mee naa raa, kootou ni see lavaa iloo te ffuri naa mannatu kootou no hakannoo atu kiaa ia.✧

Te parapol naa tama e roorosi te verena 'grape'
(Mk 12.1-12; Lk 20.9-19)

³³ “Kootou hakannoo mai ki kauatu nau telaa parapol. Teelaa se tama e mee tana kerekere ni tori tana verena 'grape'. A ia ni pena tana hiri aareha te verena, ka keritana rua ki kkumi naa hua. Araa hakatuu iloo tana hare roorosi e moe ki aruna. Ki oti raa, kauake iloo ia te verena raa ki aaraa tama ki roorosi ake, i aa ia ku hano ki telaa henua.✧

³⁴ I te saaita naa 'grape' raa ni ttae ki vasi raa, te tanata raa ni heuna atu ana poe raa ki oo no too ake tana tuuhana i naa 'grape' naa tama naa e vasi. ³⁵ Araa nei naa tama e roorosi i te verena raa ni ffuri atu no tauhia laatou naa poe naa, teenaa te tama tokotasi ni sarua laatou, telaa tama ni taia laatou no mate, aa telaa tama iaa ni tauatia laatou ki naa hatu.

³⁶ Te tanata raa ki heuna atu aaraa poe, ku tammaki iaa i te kaavena mua; naa tama naa ni taia hoki pee ko te kaavena mua. ³⁷ Teenaa heuna atu iloo te tanata naa tana tino tama ki hanatu ki laatou. A ia ki noho no hakataakoto peela, 'Naa tama nei ma ki hakannoo ki taku tama.' ³⁸ I te saaita naa tama e roorosi

✧ **21.32** Lk 3.12; 7.29-30 ✧ **21.33** Is 5.1-2

i te verena raa ni kkite i te tama te hakamau raa, laatou ki taratara ki laatou, "Teenei te tamariki te tama e mee tana verena nei. Oomai ki tauhia taatou te tama nei no taia ki mate, aa taatou ku too te verena nei maa taatou!"³⁹ Teenaa tauhia iloo laatou te tama naa no peesia ki taha te verena, araa taia iloo laatou no mate."

⁴⁰ Jesus ki vasiri ake ki laatou, "I te saaita te tama e mee tana verena naa ma ki tae ake raa, naa tama e roorosi i tana verena raa ma ki haia a ia peehea?"

⁴¹ Naa tama raa ki mee ake, "Te tama naa ma ki huri atu no taia naa tama e hakallika naa ki mmate aa ku kauake te verena raa ki aaraa tama ki roorosi ake, teenaa i te ssao naa 'grape' raa e ttae raa te tanata naa ma ki too tana tuuhana."

⁴² Araa Jesus ku vanaake ki naa tama naa, "E aa? Kootou ni see ppau naa taratara te Laupepa Tapu?*"

'Te hatu teelaa ni hakakkeina naa tama e penapena hare ma se hatu e hakallika koi raa,

ni huri ake ma ko te hatu hakamaatua raa iloo.

Teenei se mee TeAtua ni pena;

aa e mmata taukareka i mua naa karamata taatou hakkaatoa!"

⁴³ Jesus ki ttao atu hoki, "Nau e vanaatu ki kootou: te Nohorana TeAtua raa ma ki hanaa i kootou no kauake ki naa tama e hakassura te tiputipu e tonu.⁴⁴ [Naa tama katoo e taussina ki aruna te hatu naa ma ki mmere hakallika, aa ki mee te hatu naa e leiho ki aruna se tama raa, te tama naa ma ki marepurepu."]

* 21.42 Ps 118.22-23

45 Te saaita naa maatua hakamaatua ma naa Faarisi raa ni lono i naa parapol Jesus raa, laatou ni illoa maa Jesus e taratara i laatou. 46 Teenaa mee iloo laatou ma ki tauhia laatou Jesus, tevana iaa laatou ni mattaku i naa tama e kikutu i te kina naa, i te aa naa tama naa ni hai maa Jesus se pure TeAtua.

22

Te parapol te kaikai e lasi te aavvana (Lk 14.15-24)

1 Jesus ni taratara ki naa parapol hoki ki naa tama. 2 "Te Nohorana te Lani raa e mee ma se tuku e ppena tana kaikai e lasi ma tana tama tanata e aavvana. 3 I te aso te kaikai raa, te tuku naa ni heuna ana poe raa ki oo no mee ake ki ana tama ni aru raa ki oo ake ki te kaikai e lasi, araa nei naa tama naa ni see fiffai maa laatou e oo ake. 4 Teenaa heuna iloo te tuku raa aaraa poe ki oo no taratara ake peelaa ki naa tama ni arumia a ia naa: 'Taku kaikai raa ku oti te penapena hakaoti; aku purumakau e ppeti raa iloo ni taa aa teenei ku mmoe mai ki kkai kootou. Kootou oomai ki te kaikai taku tama e aavvana nei!' 5 Araa nei naa tama ni arumia te tuku raa ni see anaana ma ki oo atu laatou: te tama tokotasi ni hano no heheuna i tana tori, aa telaa tama ni hano ki tana sitoa, 6 aa aaraa tama iaa ni ffuri atu no tauhia laatou naa poe naa no sarua ka taايا no mmate. 7 Te ttuku raa ni porepore iloo i tana loto, teenaa heuna iloo ana soldia raa ki oo no taايا naa tama naa aa ku tuunia te henua naa tama naa. 8 Teenaa aru iloo ki ana poe raa

no mee ake ki laatou, ‘Te kaikai taku tama e aavana raa ku oti te ppena hakaoti, tevana iaa naa tama ni arumia a nau raa ni see tau te oomai ki te kaikai nei.’⁹ Kootou oo ki naa mateara raa no toomai ni tama iloo e tammaki ki te kaikai nei.’¹⁰ Teenaa oo iloo naa poe raa no toomai naa tama katoou laatou e llave iloto te ara; naa tama e taukalleka aa naa tama e hakallika. Teenaa te hare te kaikai naa ni kkapi ki ttama.

¹¹ “Te ttuku raa ni uru atu ki loto te hare naa no kite i te tanata tokotasi see hakao ki naa hekau te henua maraa e hakao ki naa kaikai e llasi.

¹² Te ttuku raa ki mee ake ki te tanata naa, ‘Naasoa, koe ni uru mai peehea ma koe see hakao ki naa hekau naa kaikai e llasi?’ Te tanata raa ni noho seemuu koi.¹³ Teenaa mee ake iloo te tuku raa ki ana poe, ‘Saisaitia naa vae ma naa rima te tama nei aa ku peesia ki te pouuri ana, ki moe ia ka tani aa ka kakarati ana niho.’”✧

¹⁴ Araa Jesus ku hakaoti ake peenei, “E tammaki naa tama ni arumia, tevana iaa e moosi koi ma ki toa TeAtua.”

Te taratara i naa takis
(Mk 12.13-17; Lk 20.20-26)

¹⁵ Naa Faarisi raa ni oo no taratara iloo ki vasirisiri tipuaina Jesus ki hakasara se taratara maana aa ku tauhia laatou.¹⁶ Teenaa heunatia iloo laatou aaraa disaipol laatou ma naa tama i te kaavena Herod raa ki oo no vasiri ake ki Jesus, “Tisa nei, maatou e illoa maa koe e taratara ka akonaki naa vana e ttonu maaoni. Maatou e illoa maa koe see maanaturia

✧ **22.13** Mt 8.12; 25.30; Lk 13.28

a koe te hakataakoto telaa tama, aa koe see iloa te hirihiri tama; koe e akonaki tonu i naa tiputipu te hiihai TeAtua ki te henua. ¹⁷ Taratara mai, e taukareka maa taatou ki pesi takis ki te tuku i Rome? Seai, e hakallika?”

¹⁸ Jesus ni iloa maa naa tama naa e vasirisiri tippua koi, teenaa mee ake iloo Ia peelaa ki laatou, “Naa tama e kaikailua! Ai nau e hakarereesia kootou i te aa? ¹⁹ Huri mai se peni i naa mane kootou e pesi i naa takis.”

Naa tama naa ki kauake te mane siliva, ²⁰ araa Jesus ku vasiri ake ki laatou, “Teenei ko ai e tuu tana pisouru aa tana inoa i aruna te mane siliva nei?”

²¹ Naa tama naa ki mee ake, “Te tuku i Rome.”

“Aa teenaa, kauake naa mee te tuku raa ki te tuku, aa naa mee TeAtua raa, kootou ku kauake ki TeAtua.”

²² Te saaita naa tama naa ni llono i naa taratara Jesus raa, naa tama naa ni massaro iloo, teenaa massike iloo laatou ka oo.

Jesus e taratara i naa tama e mmate e massike no ora hoki

(Mk 12.18-27; Lk 20.27-40)

²³ I te aso naa raa, e mee naa Sadiusi ni oo ake ki Jesus no taratara ma naa tama e mmate raa see lavaa te massike no ora hoki. ²⁴ “Tisa nei, Moses ni sissii te loo nei maa taatou: ‘Ki mee maa se tanata e mate ka tiiake tana aavana raa ka noho see hai tamalliki, te taina te tanata e mate raa ki aavanatia a ia te aavana tana taina. Teenaa naa tamalliki laaua ma ki ssura raa ma ki haia ma ni tamalliki tana taina ni mate.’”

✧ 22.23 Acts 23.8 ✧ 22.24 Deut 25.5

25 Teelaa se takahitu hai taaina ni noho ma maatou. Ttama matua raa ni aavana no mate, see hai tamalliki. Teenaa tana taina i laro raa ni aavana i te aavana tana taina matua.
 26 Te mee naa ni sura ki ana taaina raa hakkaatoa; e aavana koi see hai ttama, aa mate mai. 27 Ki oti raa nei, te ffine raa ku mate.
 28 Aa teenaa, i te aso te mate raa ma ki massike no ora, te ffine raa ma ki mee ma se aavana ai, i te takahitu hai taaina naa kato ni aavvana iaa ia?"

29 Jesus ki mee ake, "Kootou e ssara iloo, i te aa i kootou see illoa i naa takkoto naa taratara te Laupepa Tapu aa ma naa mahi TeAtua. 30 Te saaita naa tama e mmate raa ma ki massike mai i te mate raa, naa tama naa ma ki tiputtipu ma ko naa ensol i te lani; naa tama naa ma ki see lavaa te aavvana.
 31 Aa i te taratara maa naa tama e mmate ma ki massike no ora: e aa, kootou ni see ttoka i te Laupepa Tapu i te taratara TeAtua ni kauatu ki kootou? A Ia ni taratara peelaa, 32 'Nau nei ko te Atua Abraham, Isaac, aa ko Jacob'. A Ia seai se Atua naa tama e mmate, a Ia naa ko te Atua naa tama e ora no ora hakaoti."✧

33 Te saaita te kanohenua naa ni llono i naa taratara Jesus raa, laatou ni massaro iloo i ana taratara.

Te Loo hakamaatua
 (Mk 12.28-34; Lk 10.25-28)

34 Te saaita naa Faarisi raa ni llono maa naa Sadiusi raa see lavaa te hakaaha ake laatou naa taratara Jesus raa, naa tama naa ni kkutu no taratara i te mee laatou ki mee.
 35 Teenaa ki masike atu te tisa naa Loo tokotasi

no vasiri tipuaina a ia Jesus, ³⁶ “Tisa nei, te Loo hea raa ko te Loo hakamaatua i naa Loo Moses hakkaatoa?”

³⁷ Jesus ki mee ake, “ ‘Koe ki manava laaoi i TeAriki, too Atua, ki too hatumanava katoou, ki too ora katoou, ki oo mahi katoou, aa ki too hakataakoto katoou.’[☆] ³⁸ Teenei ko te Loo hakamaatua iloo i naa Loo hakkaatoa Moses. ³⁹ Te ssoa te Loo hakamaatua raa e mee koi peenaa: ‘Laoi i te tama e noho i too vasi, e mee pee ko koe e laaoi iaa koe soko koe.’[☆] ⁴⁰ Naa Loo Moses hakkaatoa aa ma naa akonaki naa pure TeAtua naa e hakatahito i naa Loo e lua nei.”[☆]

Te taratara i te Mesaea
(Mk 12.35-37; Lk 20.41-44)

⁴¹ I te saaita naa Faarisi raa ni kkatu hakapaa raa, Jesus ni vasiri ake ki laaou, ⁴² “Kootou e mannatu maa te Mesaea raa se mokopuna e ai?”

Naa Faarisi raa ki mee ake, “Teenaa se mokopuna te tuku David.”

⁴³ Jesus ki mee ake, “Ai David ni usuhia ai TeAitu Tapu raa ki kannaa i te Mesaea raa ma se Ariki aana? David ni taratara peela,

⁴⁴ ‘TeAtua e vanaake ki taku Ariki:

Noho i taku vasi maatau

no ttari ki tukua a nau naa tama katoou e tautau haaeo ma koe raa ki laro oo vae.’[☆]

⁴⁵ Teenaa ki mee maa David e kannaa iaa ia ma ko tana Ariki, peehea naa sura iho te Mesaea raa ma se mokopuna David?”

⁴⁶ See hai tama iloo nilavaa te hakaaha ake naa taratara Jesus naa. Teenaa e kaamata iloo

☆ 22.37 Deut 6.5 ☆ 22.39 Lev 19.18 ☆ 22.40 Lk 10.25-28

☆ 22.44 Ps 110.1

i te aso naa raa, seai iloo se tama ni lavaa
te vasiria a ia Jesus.

23

*Kootou roorosi ki see hakarereesia kootou
naa tisa naa Loo*

(Mk 12.38-39; Lk 11.43,46; 20.45-46)

¹ Ki oti raa Jesus ku taratara ake ki ana
disaipol raa ma naa tama e kkuutu i te kina naa:
² “Naa tisa naa Loo raa ma naa Faarisi raa
ko naa tama e tukua ki akonaki atu naa Loo
Moses. ³ Teenaa kootou ki hakannoo no tautari
ki naa vana katoos naa tama naa e taratara atu
ki kootou; tevana iaa kootou see tautari atu
ki naa sosorina laatou, i te aa naa tama naa
see tautari ki naa taratara laatou e kauatu
ki kootou. ⁴ Naa tama naa e haia laatou
te henua ki amo naa mee e mmaha, aa
laatou iaa see lavaa te ssau se rima ki tokonaki
ki naa tama naa. ⁵ Naa tama naa e fiffai maa
te henua ki kkite i naa vana katoos laatou e mee.
Kootou mmata i naa llasi naa paspas e takkoto
naa taratara te Laupepa Tapu teelaa e hakao
naa tama naa ki naa pisouru ma naa rima
laatou. Kootou mmata hoki i naa hualolloa
naa uka e saisai ki naa kkahu laatou e takittaki
vaararo naa! * ☆ ⁶ Naa tama naa maraa
e ssee iloo ki naa nohonoho hakamaatua iloto
naa hare lotu ma naa kaikai e llasi ki nnoho
laatou. ⁷ Naa tama naa e fiffai ma te henua
ki meeme e ake maa laatou ni hakamau
i naa saaita laatou e ttiri i naa kina te henua

* **23.5** naa uka e saisai ki naa kkahu laatou: Naa uka nei
e huri ake maa ttama raa e lotu iloo i TeAtua ☆ **23.5** Mt 6.1;
Num 15.38; Deut 6.8

e nnoho, teenaa laatou e fiffai maa laatou ki kannaatia ma ni 'Tisa'.

⁸ "Naa tama te kanohenua raa ki see ttpa i kootou ma ni 'Tisa', i te aa i kootou hakkaatoa e mee ma nitama te manava tokotasi, aa kootou e mee koi kootou Tisa tokotasi.

⁹ Aa kootou see kannaatia kootou se tama i te kerekere nei ma se 'Tamana' kootou, i te aa i kootou e mee kootou Tamana koi tokotasi e noho i te lani.

¹⁰ Kootou hoki ki see ttpa maa kootou ni 'Hakamau', i te aa te hakamau koi tokotasi kootou raa ko te Mesaea.

¹¹ Te tama hakamaatua hakaoti i kootou raa, teenaa ko te tama e mee naa heuna kootou.✧

¹² Naa tama e hakatannata maa laatou ni tama hakamaatua raa ma ki tukua iho TeAtua ki laro, aa naa tama e nnoho koi pee ko naa tamavare raa, naa tama naa ma ki hakanauria TeAtua ma ni tama hakamaatua.✧

Jesus e taratara ake i te kaikailua naa Faarisi

(Mk 12.40; Lk 11.39-42,44,52; 20.47)

¹³ "Aroha iloo i kootou naa tisa naa Loo ma naa Faarisi! Kootou ma ki haia hakallikaina iloo! Kootou ni tama e kaikailua! Te tootoka te Nohorana te Lani raa e puuia kootou i naa karamata te henua, aa naa tino kootou iaa see uru ki loto; naa tama e mee ma ki uru laatou raa e kapitia hoki kootou!

¹⁴ ["Aroha iloo i kootou naa tisa naa Loo ma naa Faarisi! Kootou ma ki haia hakallikaina iloo! Kootou ni tama e kaikailua! Teenaa kootou ko naa tama maraa e hakareresia kootou naa puruna raa

✧ **23.11** Mt 20.26-27; Mk 9.35; 10.43-44; Lk 22.26 ✧ **23.12** Lk 14.11; 18.14

ka kailaaraotia kootou naa hekau naa hare naa tama naa, aa ki oti ku massike no mee naa taku e hualolloa ki mmata te henua maa kootou ni tama e ttonu! Naa haaeo TeAtua ma ki kauatu ki kootou naa ma ki hakallika hakaoti!]

15 “Aroha iloo i kootou naa tisa naa Loo ma naa Faarisi! Kootou ma ki haia hakallikaina iloo! Kootou ni tama e kaikailua! Kootou e mata horau i naa vaahare e hualolloa ka hakataka vaaroto naa henua ellasi ki huria lokoi te manava te tama tokotasi kilotu pee ko kootou; aa te saaita te tama naa ku tautari atu ki kootou raa, te tiputipu te tama naa ma ki haia kootou no hakallika iaa i kootou. Teenaa a ia ku tau koi ki hanotonu ki te kina te ahi e ura see mate, e llaka are i kootou, naa tama e tau te kaavea hoki ki te kina naa.

16 “Aroha iloo i kootou naa tama e ppuni naa karamata kootou aa e hakattaki aaraa tama, kootou ma ki haia hakallikaina iloo! Kootou e akonaki te henua ma ki mee se tama e tuku tana taratara ka hakamaumau ki te Hare Tapu raa, tana taratara naa ma ki see mau; aa ki mee a ia e hakamaumau ki naa kol e takkoto iloto te Hare Tapu naa, teenaa tana taratara naa ma ki mau. 17 Kootou ni tama e vvare aa naa karamata kootou e ppuni! Kootou e illoa koi maa te Hare Tapu raa teenaa se kina hakamaatua iloo, aa naa kol e takkoto iloto naa, teenaa ni mee vare koi. Naa kol naa e ttapu koi i naa mee naa e takkoto iloto te Hare Tapu. 18 Kootou hoki e akonaki te henua ma ki mee se tama e tuku tana taratara ka hakamaumau ki te olta, tana taratara naa see mau; aa ki mee a ia e hakamaumau

ki naa mee e hakaara ki TeAtua e takkoto i aruna te olta, teenaa tana taratara naa ma ki mau.
 19 Ai naa karamata kootou ku ppuni peehea? Te olta raa, teenaa se kina hakamaatua iloo, aa naa mee te henua e hakaara e takkoto i aruna te olta raa, teenaa ni mee vare koi. Naa mee e hakaara raa e ttapu i naa mee naa e takkoto i aruna te olta. 20 Teenaa te saaita te tama raa e tuku tana taratara ka hakamaumau ki te olta raa, a ia e hakamaumau ki te olta hakapaa ma naa mee e takkoto i aruna te olta. 21 Aa tana saaita e tuku tana taratara ka hakamaumau ki te Hare Tapu raa, te tama naa e hakamaumau ki te Hare Tapu naa aa ki TeAtua teelaa e noho iloto te kina naa; 22 aa ki mee te tama raa e tuku tana taratara ka hakamaumau ki te lani, te tama naa e hakamaumau ki te nohorana maatua TeAtua aa ki TeAtua, te tama e noho i te nohorana naa.✧

23 “Aroha iloo i kootou naa tisa naa Loo ma naa Faarisi! Kootou ma ki haia hakallikaina iloo! Kootou ni tama e kaikailua! Kootou maraa e vvae naa ‘herb’ kootou pee ko naa ‘mint’, naa ‘dill’, aa ma naa ‘cumin’ i naa tuuhana e sinahuru, no kauake te tuuhana tokotasi ki TeAtua, aa kootou iaa e tiiake kootou naa akonaki hakamaatua iloo naa Loo; teenaa ko na akonaki i te tiputipu e tonu, te manava aroha, aa te tiputipu ki lotu maaoni i TeAtua. Teenei te tiputipu ki tauhia kootou, aa kootou hoki ki see tiiake naa taratara i naa ‘herb’ i naa Loo Moses.✧ 24 Kootou e hakattaki aaraa tama, iaa naa karamata kootou e ppuni! Te lano raa e hiria koi kootou i naa vai kootou

e unu no peesia, aa te kamol raa iaa e horokina kootou.

²⁵ “Aroha iloo i kootou naa tisa naa Loo ma naa Faarisi! Kootou ma ki haia hakallikaina iloo! Kootou ni tama e kaikailua! Kootou e anaana koi ma ki huihui vaataha naa kap ma naa peleti kootou, aa iloto iaa e takoto kerekere i naa manava haaeo ma naa sosorina kailallao kootou. ²⁶ Kootou naa Faarisi, naa karamata kootou e ppuni! Kootou huihui iloto te kap raa imua, teenaa aataha te kap raa ma ki matahua hoki!

²⁷ “Aroha iloo i kootou naa tisa naa Loo ma naa Faarisi! Kootou ma ki haia hakallikaina iloo! Kootou ni tama e kaikailua! Kootou e mee pee ko naa taaruma e tari tana kerekere makkini hoou. I taha e tiputipu taukareka, aa iloto iaa e takkoto naa ivi ma naa haitino naa tama ku pullau. ²⁸ Kootou e mee hoki peenaa; te henua e ttoka atu maa kootou ni tama e sosorina taukalleka, aa iloto naa manava kootou iaa, kootou ni tama e kaikailua aa e ttaka ma naa haisara kootou.

Jesus e taratara ake naa vana hakallika naa tama e akonaki naa Loo raa ma naa Faarisi (Lk 11.47-51)

²⁹ “Aroha iloo i kootou naa tisa naa Loo ma naa Faarisi! Kootou ma ki haia hakallikaina iloo! Kootou ni tama e kaikailua! Kootou ni ppena naa taaruma e taukalleka maa naa pure TeAtua, aa kootou ni hai laakei naa heturi naa tama ni sosorina taukalleka imua; ³⁰ teenaa kootou e hai maa ki mee kootou ni nnoho i te ssao naa tippuna kootou raa, kootou

✧ **23.27** Acts 23.3

ni see mee pee ko laatou ni ffuri no taaia laatou naa pure TeAtua. ³¹ Kootou nei ku hakaari maa kootou naa ni mokopuna naa tama ni taaia laatou naa pure TeAtua! ³² Ai kootou see massike ai i te saaita nei no hakaoti naa vana naa tippuna kootou raa ni kaamata? ³³ Naa kata! Ko ai te tama e vana maa kootou e lavaa te mmuni ki see peesia kootou ki loto te ahi e ura see mate?✧

³⁴ “Nau ma ki heunatia atu a nau naa pure TeAtua, naa tama e atammai i naa vana hakkaatoa aa ma naa tisa naa Loo. Tevana iaa aaraa tama i naa tama naa ma ki taaia kootou no mmate, aaraa tama ma ki tuukia kootou ki naa kros, aa aaraa tama ma ki sarua kootou iloto naa hare lotu kootou. Naa tama naa ma ki taruarumia kootou i naa matakaaina kootou naa no ttae ki aaraa matakaaina. ³⁵ Naa tama te ssao nei ma ki haia ki llono i naa tama kato e ttonu naa ora laatou raa ni taaia no mmate. Teenaa e kaamata mai iloo i te taia ana Abel no tae ki te saaita Zechariah ni taia i te ssao i te olta ma te Ahana Tapu iloto te Hare Tapu TeAtua.✧ ³⁶ Nau e vanaatu maaoni iloo. Naa tama te ssao nei ma ki haia killono i naa tama naa hakkaatoa ni taaia no mmate.

Jesus e aroha i naa tama i Jerusalem
(Lk 13.34-35)

³⁷ “Kootou naa tama i Jerusalem! Naa pure TeAtua raa e taaia kootou ka tauatia kootou naa tama e heunatia atu TeAtua ki naa hatu. Nau e kaimanako maa kootou ki purutia mai nau kiaa nau, e mee pee ko naa hakkutu ake

✧ **23.33** Mt 3.7; 12.34; Lk 3.7 ✧ **23.35** Gen 4.8; 2 Chr 24.20-21

te moa raa ana punua ki laro ana pakkau.
 Tevana iaa kootou see fiffai maa nau
 ki mee peenaa ki kootou! ³⁸ Ttoka! TeAtua
 ma ki hakataha i te Hare Tapu kootou naa;
 te hare naa ma ki tuu hua.✧ ³⁹ Nau e vanaatu
 ki kootou: kootou ma ki see kkite hakaoti iaa nau,
 ki tae iloo ki te ssao kootou ma ki taratara peela,
 'Taatou ki hakanau i te tama e au iloto te inoa
 TeAriki.' "✧

24

*Jesus e taratara i te Hare Tapu raa ma ki seu
 (Mk 13.1-2; Lk 21.5-6)*

¹ Te saaita Jesus ni uru mai ki taha
 te Hare Tapu raa, ana disaipol raa ki hakanau ake
 i naa tiputtipu naa hare i te kina naa. ² Jesus
 ki mee ake, "Kootou e kkite naa hare nei
 hakkaatoa? Nau e vanaatu ki kootou:
 Seai iloo se hatu ma ki tiake ki moe i tana kina;
 naa hatu naa katoo ma ki seu mai ki laro."

*Te saaita naa haaeo raa ma ki tae mai
 (Mk 13.3-13; Lk 21.7-19)*

³ Te saaita Jesus ni nnoho i aruna te Mouna
 naa Oliv raa, ana disaipol raa ni oo ake
 soko laatou no vasiri seemuu ki Jesus,
 "Taratara mai ki illoa maatou i te saaita
 naa vana nei ma ki ssura, aa ma maatou
 ma ki illoa peehea maa naa vana nei
 ku saaita koi?"

⁴ Jesus ki mee ake, "Kootou ki roorosi
 hakaraaoi iloo ki see oo atu ni tama
 no hakarereesia kootou. ⁵ E tammaki
 naa tama ma ki oo atu no mee maa laatou

ko nau; te tama koi e hai maa ia ko te Mesaea, teenaa te lopo tama ma ki hakarereesia laatou.

⁶ Te saaita kootou ellono inaa tau inaa henua e mmao ma naa henua e tauppiri mai, kootou see mattaku; naa vana peenaa ma ki ssura i mua. Tevana iaa see mee maa te hakaoti te maarama nei ku taupiri. ⁷ Naa henua

ma ki hetaa ki laatou, aa naa nohorana ma ki hetaa ki laatou. Te henua ma ki mmate i te hiikkai, aa te mahuke raa e ue peenaa i naa kina hakkaatoa. ⁸ Teenei ko te kaamata naa haaeo e llasi koi oomai are.

⁹ “Kootou naa ma ki karapusina; kootou ma ki mee pakavaina no taaiia ki mmate. Naa tama naa kanohenua katoa ma ki lotoffaaeo i kootou, teenaa i kootou ni tama e ttaka ma nau. ✧

¹⁰ Turaa tama iloo te lotu ma ki ffuri naa manava laatou no see hakannoo ki naa taratara TeAtua; naa tama naa ma ki ffao naa vana tippua laatou i aaraa tama, aa ma ki lotoffaaeo i telaa tama. ¹¹ Teenaa te lopo pure

hakallesi ma ki hakassura iho no hakarereesia te lopo tama. ¹² Te tiputipu e hakallika raa

ma ki hanake no lasi iloo, aa te manava laaoi ni ttaka ma te lopo tama naa ma ki hano koi no seai. ¹³ Tevana iaa naa tama e tauhia

laatou aku taratara no tae ki te hakaoti ana raa ma ki hakassaoria TeAtua. ✧ ¹⁴ Teenaa naa tama

te lotu raa ma ki hakaea te Lono Taukareka i te Nohorana te Lani inaa kina katoa iloto te maarama nei, ki llono naa kanohenua hakkaatoa aa laatou ku lotu, aa teenaa ko te saaita te hakaoti ana te maarama nei ku pakuu iho.

Te mee hakamataku e seu henua
(Mk 13.14-23; Lk 21.20-24)

15 “Kootou ma ki kkite ‘te mee hakamataku e seu henua’ teelaa ni tarataraina Daniel te pure TeAtua. Te mee naa ma ki tuu mai i te kina e tapu.” (Te tama e ppau naa taratara nei ki hakataakoto hakaraaoui iloo ki iloa ia i te mee nei!)[☆] 16 Teenaa naa tama e nnoho iloto Judea raa ki ffuro no mmuni i naa mouna vaaroto. 17 Te tama e noho i te taffuu tana hare raa ma ki see hai saaita ki tere ki loto tana hare no too ake ana hekau. 18 Te tama e heheuna i ana tori raa ki see ahe no too ake tana kkahu.[☆] 19 Naa aso naa ma ki hakallika iloo i naa tinae ma naa haahine e anaana naa tamalliki laatou koi punaammea! 20 Kootou taku ki TeAtua ki see ssura naa vana nei i te ssao te laki aa i se aso te Sabat! 21 E kaamata mai iloo i te saaita TeAtua ni penapena te kerekere nei no tae mai ki te ssao nei, see hai haaeo e tae ki naa haaeo teelaa ma ki ssura i naa aso naa. Aa see hai haaeo hoki ma ki ssura peenaa i muri.[☆] 22 Tevana iaa te kooina naa aso naa haaeo naa ni tukua iho TeAtua ki laro; ki mee ma Ia ni see mee tana vana naa raa, see hai tama ma ki ora. Te kooina naa aso naa ni tosia mai a Ia ki see tammaki i aa Ia e mee ki ora ana tama ni hakamaattino. 23 “Ki mee maa se tama e mee atu, ‘Ttoka mai, teenei te Mesaea!’ ka mee atu hoki peelaa, ‘Ttoka atu, teelaa ia!’ Kootou see hakannoo atu. 24 I te aa, e mee naa Mesaea hakallesi ma naa pure hakallesi ma ki hakassura atu iloto kootou. Naa tama naa ma ki ppena te lopo

[☆] 24.15 Dan 9.27; 11.31; 12.11 [☆] 24.18 Lk 17.31 [☆] 24.21 Dan 12.1; Rev 7.14

vana nnui ka hakassura te kau mirakol ki hurisia naa manava naa tama iloo TeAtua ni hiri, tevana iaa naa tama naa ma ki hai no naennae. ²⁵ Kootou hakannoo hakaraaoi iloo! Nau nei ku oti te hakaapo atu hakaoti, i te ssao naa seki pakuu mai are.

²⁶ “Ki mee ni tama e taratara atu peelaa, ‘Ttoka atu, a Ia ku noho iloto mouku!’, kootou see oo atu ki te kina naa; aa ki mee maa laatou e mee atu, ‘Ttoka mai, teenei a Ia e mmuni i te kina nei!’, kootou see hakannoo atu. ²⁷ I te aa, Ttama te Henua raa ma ki au pee ko naa llama te uila raa i te lani, e kaamata i te anake no hakasopo i te laki.✧

²⁸ “I naa kina te haitino te tama e mate e moe raa, teenaa naa manu kaittäma raa ma ki neva vaaruna.✧

Ttama te Henua raa ma ki au
(Mk 13.24-27; Lk 21.25-28)

²⁹ “I muri naa haaeo naa raa, te laa raa ma ki hano no pouuri, te marama raa ma ki see tii, naa hetuu ma ki maaoha mai i te lani, aa naa mee haimmahi i te lani ma ki uettia no see ttaka tonu ki naa kina laatou.✧ ³⁰ I te saaita naa, te hakailoa te Tama te Henua raa ma ki hakasura ake i te lani, teenaa naa tama hakkaatoa i te maarama nei ma ki ttani i naa ttoka laatou i naa au te Tama te Henua vaaruna naa uruaoa te lani ma naa mahi TeAtua.✧ ³¹ Te puu e lasi raa ma ki tani, teenaa a Ia ma ki heunatia a Ia ana ensol raa ki oo ki naa henua hakkaatoa

✧ **24.27** Lk 17.23-24 ✧ **24.28** Lk 17.37 ✧ **24.29** Is 13.10; 34.4; Ezek 32.7; Joel 2.10,31; 3.15; Rev 6.12-13 ✧ **24.30** Dan 7.13; Zech 12.10-14; Rev 1.7

i te kerekere nei no hakkutu iho ana tama hakkaatoa ni hakamaattino i te maarama nei.

Kootou mmata i naa somo te laakau 'fig'

(Mk 13.28-31; Lk 21.29-33)

³² “Kootou hakatuu ake i naa somo te laakau ‘fig’. Saaita naa laa te laakau naa e kaamata te mattiri ake ana lau raa, kootou e illoa maa te ssao te ua raa ku taupiri.

³³ Saaita kootou ku kkite i naa hakassura iho naa vana nei, kootou ku illoa maa te Tama te Henua ku taupiri koi ki au. ³⁴ Nau e kauatu te taratara maaoni nei: Saaita naa vana nei katoa ma ki ssura raa, naa tama koi ora i te saaita nei seki mmate are. ³⁵ Te lani ma te kerekere ma ki oti ku seai; aku taratara raa iaa ma ki takkoto no takkoto hakaoti.

See hai tama e iloa i te ssao Ttama te Henua ma ki au

(Mk 13.32-37; Lk 17.26-30,34-36)

³⁶ “See hai tama e illoa ma te laa ko te aso hea aa ma te saaita hea naa vana nei ma ki ssura. Naa ensol te lani raa iloo see illoa, aa te Ttama TeAtua raa hoki see iloa; te Tamana raa koi e iloa. ³⁷ Te ssao te Tama te Henua ma ki au raa ma ki mee ma ko te ssao Noah.✧ ³⁸ I te ssao Noah raa, te henua ni nnoho koi no kkai ka unu, aa naa taanata ma naa haahine raa e aavanavvana no tae iloo ki te aso Noah ni kake ki loto te vaka e lasi. ³⁹ Naa tama naa hakkaatoa ni see illoa ma se aa ma ki mee, teenaa no taea ake iloo laatou te ttai ni hakaffuta raa no mallemo laatou.

“Te ssao te Tama te Henua ma ki au raa ma ki tiputipu peenaa.✧ ⁴⁰ Te takarua taanata

✧ 24.37 Gen 6.5-8 ✧ 24.39 Gen 7.6-24

ma ki heheuna hakapaa i naa verena laaua: te tanata tokotasi ma ki toa, aa telaa tanata ma ki tiiake ka noho. ⁴¹ Te takarua haahine ma ki haikai hakapaa: te ffine tokotasi ma ki toa, aa telaa ffine ma ki tiiake ka noho.

⁴² “Kootou nnoho tanattana, i kootou see illoa i te aso TeAriki kootou raa ma ki au. ⁴³ Ki mee te tama e mee tana hare raa ni iloa i te ssao te tama kailaarao raa ma ki uru ake raa, a ia ni see lavaa te tiiake tana hare raa ki vaasia.

⁴⁴ “Teena kootou hoki ki nnoho tanattana, i te Tama te Henua raa ma ki hakasura iho i te ssao kootou e nnoho see illoa atu kiasa Ia.✧

Te parapol i naa poe e lua

(Lk 12.41-48)

⁴⁵ “Te poe e atamai aa e lono te taratara raa, teena ko te tama ni tukua tana hakamau raa ki roorosi naa mee i tana hare. A ia naa e tukua hoki ki vaevae ake naa tuuhana kaikai aaraa poe te hakamau raa i naa aso laatou e tukua ki too kaikai. ⁴⁶ Te poe naa ma ki hiahia iloo ki mee maa tana hakamau raa e au ki hare no kite i ana vana e mee naa!

⁴⁷ Maaroni iloo, nau e vanaatu ki kootou: te poe naa ma ki tukua tana hakamau raa ki roorosi i ana hare ma ana kerekere hakkaatoa.

⁴⁸ “Aa ki mee maa teena se poe e hakallika, a ia ma ki noho no maanatu maa tana hakamau raa ma ki hakatuai, ⁴⁹ teena a ia ma ki huri no taia a ia aaraa poe te hakamau laatou, aa a ia hoki ma ki sare unu peena ma naa tama e unu sara. ⁵⁰ Teena te hakamau raa ma ki ahe ake i te aso tana poe naa ku see iloa atu kiasa ia. ⁵¹ Te hakamau raa ma ki mee pakavaina

✧ **24.44** Lk 12.39-40

a ia te poe naa no kerekereia ki hano
 no hakallono isu ma naa tama e kaikailua.
 Teenaa ko te kina naa tama naa ma ki ttani
 ka kakarati naa niho laatou.

25

Te parapol i te taka sinahuru taupu

¹ “I te ssao naa, te Nohorana te Lani raa
 ma ki mee ma ni taupu e sinahuru
 ni too naa lamu karu ka oo no mee
 ki mmata i te taupeara e mee ki aavana.✧

² Ttakarima i naa taupu naa ni tama
 e sosorina vvare, aa telaa takarima iaa
 e atammai. ³ Naa taupu e sosorina vvare naa
 ni too ake naa lamu laatou, tevana iaa laatou
 ni see hai sunu hoki ni ppiki ake, ⁴ aa naa taupu
 e atammai raa iaa ni ppiki ake naa huaarani sunu
 ma naa lamu karu laatou. ⁵ Te taupeara e mee
 ki aavana raa ni nnase te hanake, teenaa
 naa taupu naa ni laavea te turemoe no mmoe
 maaoni iloo.

⁶ “I te tuaapoo raa, te tama raa ku varo ake,
 ‘Te taupeara raa ku tae mai! Kootou oomai
 no mmata iaa ia!’ ⁷ Naa taupu naa ni massike
 no lellere iloo ki hakaura naa lamu laatou.
⁸ Teenaa ki ffuri naa taupu e sosorina vvare raa
 no mee ake ki telaa takarima, ‘Kaumai ni sunu
 maa naa lamu maatou; naa lamu maatou nei
 ka mmate, i laatou ku pakuppaku.’ ⁹ Naa taupu
 e atammai raa ki mee ake, ‘Seai! Naa sunu
 maatou nei see tau te vvae ma taatou
 hakkaatoa. Kootou oo no taavi mai ni sunu
 ma kootou.’ ¹⁰ Teenaa oo iloo te takarima

✧ 25.1 Lk 12.35

e sosorina vware naa no taavi naa sunu laatou. Te saaita laatou ni oo raa, te taupeara e mee ki aavana raa ku tae ake. Naa taupu ni nnoho ma naa lamu laatou e ura raa ni massike atu no uru hakapaa iloo laatou ma te taupeara raa ki loto te hare te kaikai naa. Teenaa ppui iloo te tootoka.

¹¹ “Teenaa ttae ake iloo te takarima ni oo no taavi sunu. Naa taupu naa ni ttae ake no pakuukuu iloo i te tootoka raa ka varo atu ki hare, ‘Te ariki, te ariki! Taaraki mai te tootoka raa ki uru atu maatou ki hare!’

¹² Te taupeara raa ki mee ake, ‘Nau see iloa i kootou.’” ✧

¹³ Jesus ki hakaoti ake ana taratara, “Kootou nnoho tanattana, i kootou see illoa i te aso TeAriki kootou raa ma ki au.

Te parapol i naa poe e toru
(Lk 19.11-27)

¹⁴ “I te ssao naa raa, te Nohorana te Lani raa ma ki mee ma se tanata hakamaatua ni hano ki te henua e mmao; a ia ni aru ake ki naa tama e heheuna iaa ia raa no kauake ana mane ki oo laatou no heheunatia i tana saaita e hano.

¹⁵ Te tanata naa ni hakatuu ake i naa tiputtipu naa tama naa no vaevae atu ana mane: te tama mua raa a ia ni kauake naa simata e rima, telaa tama e kauake ia naa simata e lua, aa telaa tama e kauake ia te simata tokotasi. Teenaa masike iloo ia no hano. ¹⁶ Ttama mua raa ni too ana simata e rima naa no heheunatia no lavaa te ffuti ana simata e rima hoki. ¹⁷ Ttama ni too ana simata e lua raa ni ffuti hoki ana simata e lua. ¹⁸ Ttama ni too tana simata raa iaa

ni hano no kerī te rua raa no tanu naa mane tana hakamau.

¹⁹ “Ku rooroa ake iloo raa, te hakamau naa tama naa ni ahe ake no mee ki hakatonu ana mane naa. ²⁰ Ttama e heheuna ni too naa simata e rima raa ni too ake naa mane tana hakamau naa hakapaa ma ana simata e rima ni ffuti. A ia ki mee ake, ‘Te ariki. Koe ni kaumai naa simata e rima, aa teenei aku simata e rima ni lavaa te ffuti.’

²¹ Tana hakamau raa ki mee ake, ‘Taukareka, koe se tama e taukareka e hakannoo ki aku taratara. Koe ni roorosi hakaraaoi iloo ki naa tamaa mane aaku ni kauatu. Aa teenei koe kutukua a nau ki roorosi koe i naa mane tammaki. Kau no hakahiahia ma nau!’

²² “Te tama ni too ana simata e lua raa ni hanake no mee ake ki te hakamau laatou, ‘Te ariki, koe ni kaumai naa simata e lua, aa teenei aku simata e lua ni ffuti.’

²³ Tana hakamau raa ki mee ake, ‘Taukareka, koe se tama e taukareka e hakannoo ki aku taratara. Koe ni roorosi hakaraaoi iloo ki naa tamaa mane aaku ni kauatu. Aa teenei koe kutukua a nau ki roorosi koe i naa mane tammaki. Kau no hakahiahia ma nau!’

²⁴ “Teena hanake iloo te tama ni too tana simata raa no mee ake, ‘Te ariki, nau ni matakū iaa koe se tama e haaeo. Naa mee aaraa tama e tuku raa, koe e too, aa naa mee aaraa tama e tori raa, koe e vasi. ²⁵ Nau ni matakū iaa koe, teena hano iloo nau no tanumia oo mane nei iloto te kerekere. Mmata mai, teenei oo mane ni kaumai kiaa nau.’

²⁶ “Tana hakamau raa ki mee ake, ‘Ttama e sosorina hakallika e matanaena! E aa? Koe ni see iloa maa nau maraa e too aku mee

ni see tuku, aa maa nau e vasi aku mee ni see tori? ²⁷ Ai koe ni see heheunatia ai koe naa mane naa? Ki mee raa nau ni hakaaha mai aku mane naa hakapaa ma naa tamaa mane aa ni lavaa te ffuti i taku saaita ni ahemai.' ²⁸ Teenaa huri iloo ia no mee ake ki naa tama e ttuu i te kina naa, 'Too naa mane raa iaa ia no kauake ki te tama ni lavaa ana simata e sinahuru.' ²⁹ Te hakamau raa ki mee ake, 'Naa tama e illoa te roorosi hakaraaoi ki aku mee ni kauake ki laatou raa, nau ma ki kauake hoki aaraa mee ki hakapaa atu ki naa mee e nnoho maa laatou; aa naa tama see illoa te roorosi hakaraaoi ki aku mee ni kauake raa, teenaa naa tamaa mee e nnoho maa laatou naa ma ki toa hakkaatoa nau.✧ ³⁰ Kootou oo mai no toa te tama e matanaenae nei no peesia ki te poouri ana i haho; tana kina ma ki moe no kakarati ana niho.'✧

Te Hakatonu TeAtua

³¹ "Te saaita Ttama te Henua ma ki au ma se Tuku ma ana ensol raa, a Ia ma ki noho i aruna tana nohorana maatua.✧ ³² Naa tama i naa henua hakkaatoa ma ki kkutu atu i mua aana. Teenaa naa tama naa ma ki vaaea a Ia no hakattuuria ki naa vasi e lua, e mee pee ko te tama e roorosi naa sipsip e vvae ana sipsip raa i ana gout. ³³ Naa tama e ttonu naa ora laatou raa ma ki ttuu ki tana vasi hakamaatau, aa aaraa tama iaa ma ki ttuu ake i tana maavii. ³⁴ Teenaa te Ttuku raa ma ki mee ake ki naa tama e ttuu ake ki tana maatau, 'Oo mai, kootou naa tama e haia hakaraaoina taku Tamana. Kootou oomai no nnohoria te nohorana teelaa ni tukua atu

✧ **25.29** Mt 13.12; Mk 4.25; Lk 8.18 ✧ **25.30** Mt 8.12; 22.13; Lk 13.28 ✧ **25.31** Mt 16.27; 19.28

TeAtua maa kootou i te mahaa mai ana te maarama nei. ³⁵ I taku saaita ni hiikai raa, nau ni hanaia kootou; i taku saaita ni hiiunu raa, nau ni hakaunumia kootou ki te vai; niaaina maa kootou ni see illoa iaa nau raa, nau ni hakauruhia atu kootou ki loto naa hare kootou. ³⁶ I taku saaita ni taka hua raa, nau ni hakataraina kootou; i taku saaita ni maki, kootou ni anaana mai kiaa nau, aa i taku saaita ni moe i te hare karapusi raa, kootou ni asi ake kiaa nau.'

³⁷ "Teena naa tama e ttonu naa ora laatou raa ki mee ake, 'TeAriki, i te saaita hea maatou ni kkite maa koe ni hiikai raa ooatu iloo maatou no hanaia koe? Aa i te saaita hea maatou ni kkite maa koe ni hiiunu raa ooatu iloo maatou no hakaunumia koe?' ³⁸ I te saaita hea maatou ni kkite maa koe se horau no oo atu maatou no toa koe ki naa hare maatou? Aa i te saaita hea hoki maatou ni kkite iaa koe e taka hua no oo atu maatou no hakataraina koe?' ³⁹ I te saaita hea maatou ni kkite maa koe ni maki aa maa koe ni moe i te hare karapusi no oo atu maatou no asi atu kiaa koe?' ⁴⁰ Te Ttuku raa ki hakahe ake, 'Nau e vanaatu ki kootou, i naa saaita kootou ni hakasura te tiputipu nei ki naa tamavare i taku haanauna nei raa, kootou naa e mee mai kiaa nau.'

⁴¹ "Te Ttuku raa ma ki huri atu ki naa tama e ttuu ki tana maavii raa no mee ake, 'Kootou hakattaha iaa nau, kootou e takkoto ilaro naa haaeo TeAtua! Kootou oo ki te ahi e ura see mate, te kina e tukua mai maa Satan ma ana ensol. ⁴² I taku saaita ni hiikai raa nau ni see hanaia kootou; taku saaita ni hiiunu raa nau ni see hakaunumia kootou. ⁴³ I taku saaita ni hanatu iaa nau ni see hai kina ki noho raa,

nau ni see hakauruhia kootou ki loto naa hare kootou, aa i taku saaita ni taka hua raa, nau ni see hakataraina kootou; i taku saaita ni maki aa ni moe iloto te hare karapusi raa, kootou ni see oomai no asi iaa nau.'

⁴⁴ "Teena naa tama naa ma ki mee ake kiaa Ia, 'TeAriki, i te saaita hea maatou ni kkite maa koe ni hiikai ka hiiunu, aa sei ma koe ni au ki naa hare maatou, aa sei ma koe ni taka hua, aa sei ma koe ni maki, aa sei ma koe ni moe iloto te hare karapusi, aa maa maatou ni see tokonaki atu kiaa koe?'

⁴⁵ Te Ttuku ma ki mee ake, 'I naa saaita kootou ni see fiffai maa kootou e tokonaki ki naa tamavare koi raa, teena kootou ni see fiffai maa kootou e tokonaki mai kiaa nau.'

⁴⁶ Teena te kaavena naa ma ki kaavea ki oo no hakallono kite isu peenaa, aa naa tama e ttonu naa ora laatou iaa ma ki too te ora e ora hakaoti."☆

26

Jesus ku tarataraina ki taia

(Mk 14.1-2; Lk 22.1-2; Jn 11.45-53)

¹ Te saaita Jesus ni oti te akonaki ake naa taratara nei hakkaatoa raa, a Ia ki mee ake ki ana disaipol, ² "Kootou e illoa maa iloto koi naa aso e-lua raa, teena ko te aso te Kaikai te Pasova, aa te Tama te Henua raa ma ki hookina ki naa tama raa ki tuukia ki te kros."☆

³ Teena naa maatua hakamaatua ma naa tama hakamaatua naa Jew raa ki kkutu hakapaa i te hare Kaiapas, te Maatua Hakamau, ⁴ no taratara ki tauhia seemuina laatou Jesus

no taia ki mate. ⁵ Naa tama naa ni tuku laatou taratara peelaa, “Taatou ki see tauhia taatou ttama naa i te ssao te kaikai, i naa tama raa ma ki ffuri mai no hakatautau ma taatou.”

*Jesus e aamosia ki te kaakaa manoni i Bethany
(Mk 14.3-9; Jn 12.1-8)*

⁶ Te saaita Jesus ni noho i Bethany raa, a Ia ni noho i te hare Simon, te tama ni laavea te leprosi i mua. ⁷ I tana saaita ni noho

ka kai raa, te ffine tokotasi ni uru ake ma te huaarani ‘alabaster’ e utu ki te kaakaa manoni e taavi mmaha no nnini ki aruna te pisouru Jesus.✧ ⁸ I te saaita naa disaipol raa ni kkite

i tana vana ni mee raa, laatou ni lloto iloo ka taratara peelaa, “Te kaakaa nei e nnini pakavaina ttama nei ki aa? ⁹ Te kaakaa nei ni taukareka iloo ki kauake ki tauia se tama aa ku kauake naa mane raa ki naa tama see hai mee. Teenei ko naa kaakaa e taavi mmaha raa iloo!”

¹⁰ Jesus ni iloa i naa taratara naa tama naa e hai, teenaa mee ake iloo Ia, “Te ffine nei e hakameia kootou i te aa? Teenei se vana taukareka iloo te ffine nei e mee kiaa nau.

¹¹ Naa tama see hai mee raa ma ki nnoho lokoi ma kootou, aa nau ia ma ki see noho ma kootou i naa saaita hakkaatoa.✧ ¹² Taku haitino ni aamosia te ffine nei ki te kaakaa manoni, teenaa i taku saaita ma ki tanumia raa, taku haitino ku oti te aamosia hakaoti. ¹³ Aa

teenei nau ku kauatu te taratara maaoni nei: I naa kina hakkaatoa te Lono Taukareka nei e tarataraina iloto te maarama nei raa, te vana te ffine nei ni mee kiaa nau nei ma ki tarataraina

hoki, teenaa te henua ma ki mannatu ake kiaa ia.”

Judas e hiihai maa ia e hakaari ake Jesus ki naa hakamau

(Mk 14.10-11; Lk 22.3-6)

¹⁴ Teenaa te disaipol tokotasi, tana inoa ko Judas Iscariot, ni hano ki naa maatua hakamaatua raa no mee ake, ¹⁵ “Ki mee maa Jesus e hakaarina atu nau ki kootou, se aa kootou ma ki kaumai?” Naa tama naa ki ttau ake naa mane siliva e matatoru no kauake iloo kiaa ia.☆ ¹⁶ Anaa teenaa tokatoka iloo Judas se saaita ma ana e lavaa ki hakaarina ake Jesus ki naa tama naa.

Te Kaikai te Pasova

(Mk 14.12-21; Lk 22.7-13,21-23; Jn 13.21-30)

¹⁷ I te aso mua te Kaikai te Haraoa See hai Iis raa, naa disaipol raa ni oo ake ki Jesus no vasiri ake, “Maatou ki oo no mee mai te kaikai te Pasova raa i hea?”

¹⁸ Jesus ki mee ake, “Koorua ooatu ki te tanata tokotasi iloto te matakaaina naa no vanaake kiaa ia, ‘Ttisa raa e mee maa, Taku sao ni tukua mai raa ku tae; maatou ma aku disaipol raa ma ki kkai te kaikai te Pasova raa i too hare.’ ”

¹⁹ Naa disaipol raa ni oo no mee pee ko Jesus ni vanaake, araa mee mai hakaoti iloo te kaikai te Pasova.

²⁰ I te poo raa Jesus ni noho ma ana disaipol raa ki kkai.

²¹ I te saaita laatou ni nnoho ka kkai raa, Jesus ki mee ake ki laatou, “Nau ku taratara atu ki kootou: se tama tokotasi

☆ 26.15 Zech 11.12

i kootou ma ki hakattaki mai naa hakamau raa no tauhia nau.”

²² Ana disaipol raa nillee hakaoti naa mouri laatou, teenaa te tama koi ki huri atu no vasiri peelaa, “Koe e taratara raa ko ai? Ko nau?”

²³ Jesus ki mee ake, “Tama e ttoko tana haraoa raa hakapaa ma nau iloto te peesini raa, teenaa ko ia. ✧ ²⁴ Ttama te Henua raa ma ki mate pee ko naa taratara iho te Laupepa Tapu; tevana iaa nau e aroha iloo i te tama ma ki mee tana vana tipua ki Ttama te Henua! E taukareka iloo maa te tama naa ni see haanauria mai!”

²⁵ Araa Judas ku mee ake, “Te Tisa nei, koe e taratara raa ko ai, ko nau?”

Jesus ki mee ake, “Teenaa koi koe e taratara naa.”

Te Kaikai Hakaoti TeAriki

(Mk 14.22-26; Lk 22.14-20; 1 Cor 11.23-25)

²⁶ Te saaita laatou ni kkai raa, Jesus ni too te haraoa raa no taku ki TeAtua. Teenaa ttohi iloo te haraoa raa no kauatu ki ana disaipol, no taratara ake peelaa, “Too te haraoa nei no kkai. Teenei ko taku haitino.”

²⁷ A Ia ki too hoki te kap raa no taku ki TeAtua, araa kauake hoki ki naa tama naa no mee ake: ²⁸ “Teenei ko taku ttoo teelaa e pesi ki uiia naa haisara te lopo tama. Te purepure hoou TeAtua e mee maa te ssao nei e hakattino ki taku ttoo nei. ✧

²⁹ Nau e kauatu te taratara maaoni nei: nau ma ki see lavaa hakaoti te unu te wain nei,

ki tae iloo ki taku saaita ma ki unu te wain hoou i te Nohorana TeAtua.”

³⁰ Ki oti raa hua iloo laatou te mako te lotu tokotasi, teenaa oo iloo laatou ki te Mouna naa Oliv.

Jesus e taratara maa Peter ma ki huu maa ia see iloa iaa Ia

(Mk 14.27-31; Lk 22.31-34; Jn 13.36-38)

³¹ Jesus ki mee ake ki ana disaipol, “I te poo nei raa kootou hakkaatoa ma ki ffuro ka tiiake nau. E mee pee ko naa taratara te Laupepa Tapu raa peelaa, “Te tama e roorosi i naa sipsip raa ma ki taia TeAtua, teenaa ana sipsip raa ma ki masseu huri.”[☆] ³² Tevana iaa i taku saaita ku oti te hakamasikeria mai i te mate raa, nau ma ki hano imua kootou ki Galilee.”[☆]

³³ Teenaa ki mee ake Peter ki Jesus, “Niaaina maa naa tama nei hakkaatoa ma ki ffuro iaa koe raa, koe ma ki see lavaa nau te tiiake!”

³⁴ Jesus ki mee ake, “Nau ku kauatu te taratara maaoni nei: I te saaita te rua te moa i te tahaata nei seki ttani raa, koe ma ki vana oo saaita iloo e toru maa koe see iloa iaa nau.”

³⁵ Peter ki hakaaha ake, “Niaaina maa nau e taia no mate hakapaa ma koe raa, nau ma ki see lavaa iloo te pesi se taratara maaku peenaa!”

Teenaa aaraa disaipol hoki ni ppesi naa taratara laatou peenaa.

Jesus e taku iloto Gethsemane

(Mk 14.32-42; Lk 22.39-46)

[☆] 26.31 Zech 13.7 [☆] 26.32 Mt 28.16

³⁶ Teenaa masike iloo Jesus no hano ma ana disaipol raa ki te kina e ttpa ma ko Gethsemane, araa mee ake iloo Jesus ki laatou, “Kootou nnoho ake i te kina nei ki hano nau no taku mai i te kina raa.” ³⁷ A Ia ki too Peter, James, aa ko John ka oo laatou; tana manava ni puni hakaoti i tana aroha, ³⁸ teenaa a Ia ki mee ake ki naa tama naa, “Nau ka mate koi i te aroha e takoto i taku manava nei. Kootou nnoho ka roorosi i te kina nei.”

³⁹ A Ia ni sare ki mua hakamaarie no pesi iloo no moe i te kerekere ka taku ki TeAtua: “Abba. Taku Tamana! Naa mee hakkaatoa e hainauhie iaa koe. Hanaa naa mmaha nei iaa nau. Tevana iaa koe see tuku mai ki taku hiihai, nau e tuku atu koi ki too hiihai.”

⁴⁰ A Ia ni ahe no kite i te takatoru disaipol raa e mmoe mannuu. Teenaa ffano iloo Ia ki Peter no mee ake, “Kootou takatoru ni see lavaa peehea te ara ake ma nau se tamaa saaita koi? ⁴¹ Kootou nnoho ka roorosi, aa kootou ku taku ki see usuhia kootou ni vana e hakallika. Naa hakataakoto kootou e makkaa, kootou iaa e tino mmate.”

⁴² Araa Jesus ku ahe hoki no taku, “Taku Tamana, ki mee maa koe iloo e hiihai maa nau ki hakallono isu, nau e tuku atu koi ki too hiihai.” ⁴³ Jesus ni ahe atu hoki no kite i naa mmoe mannuu naa tama naa; naa tama naa ni see lavaa iloo te tallaki naa karamata laatou.

⁴⁴ Jesus ni ahe hoki no taku pee ko mua i te ttoru ana saaita. ⁴⁵ Ki oti raa ahe ake iloo Ia ki ana disaipol raa no mee ake, “E aa? Kootou koi mmoe iloo ka hakamalolloo? Kootou mmata! Te ssao Ttama te Henua ki hookina ki naa tama

e hakallika raa ku tae mai. ⁴⁶ Kootou massike, taatou ki oo. Te tama e mee tana vana hakallika naa ku tuu mai!”

Jesus ku tauhia

(Mk 14.43-50; Lk 22.47-53; Jn 18.3-12)

⁴⁷ I te saaita Jesus koi tuu ka taratara raa, Judas ku tae ake. Judas naa se disaipol i te taka sinahuru maa ttakarua disaipol e ttaka ma Jesus. A ia ni hanake ma te kaavena ni heunatia ake naa maatua hakamaatua raa ma naa tama hakamaatua naa Jew. Naa tama naa ni oo ake ma naa hana laatou.

⁴⁸ Judas ni vanaake hakaoti ki naa tama raa peela, “Taku tama ma ki vaisioni raa, teenaa ko te tama kootou e ssee. Kootou tauhia ttama naa.”

⁴⁹ Judas ni hanatu tonu ki Jesus no mee ake, “Rabai, te laoi TeAtua ki noho ma koe!” araa vaisioni iloo ki Jesus.

⁵⁰ Jesus ki mee ake, “Naasoa, hakavave no mee too vana ni au no mee naa!”*

Teena oake iloo naa tama naa no tauhia laatou Jesus. ⁵¹ Te tama tokotasi i naa tama e ttuu i te kina naa ni ffana tana komu taa tama raa no tuutia a ia te kautarina te poe te Maatua Hakamau raa no motu hakaoti. ⁵² Teena ki mee ake Jesus kiaa ia,

“Tuku too komu naa. Naa tama e hetaa ma naa komu raa ma ki taaiia ki te komu. ⁵³ E aa, koe e maanatu maa nau see lavaa te kannaa ki taku Tamana raa ki kkave mai ni kaavena ensol e sinahuru maa rua no tokonaki mai

* **26.50** Naasoa, hakavave no mee too vana ni au no mee naa! e mee hoki maa Naasoa, koe e-aa i te kina nei?

kiaa nau? ⁵⁴ Aa ki mee maa nau ni hiihai ki tokonaki mai taku Tamana, naa taratara te Laupepa Tapu raa ma ki ttino peehea?"

⁵⁵ Teenaa ki huri Jesus no taratara ake ki naa tama e kikutu i te kina naa, "Ai kootou e oomai ai ma naa hana kootou naa no mee ma ki tauhia nau, e mee pee ko nau se tama e hakappore? I te kau aso nau ni noho ka akonaki te henua iloto te Hare Tapu raa, kootou ni see anaana ma ki oomai no tauhia nau. ✧ ⁵⁶ Tevana iaa naa vana nei ni ssura ki ttino naa taratara te Laupepa Tapu."

Teenaa naa disaipol raa ni tiiake laatou Jesus no massike katoo no ffuro.

Jesus e tuu i mua te Kansol

(Mk 14.53-65; Lk 22.54-55,63-71; Jn 18.13-14,19-24)

⁵⁷ Jesus ni taakina naa tama naa ki te hare Kaiapas, te Maatua Hakamau. Teenaa naa tisa naa Loo aa ma naa tama hakamaatua naa Jew raa e kikutu i te kina naa. ⁵⁸ Peter ni hanake vaamuri, tevana iaa a ia ni see hakataupiri ake; a ia ni taakai ake iloo i te mataahare te hare te Maatua Hakamau. A ia ni uru atu no noho iloo ma naa wasi raa ki mmata ia ma se aa ma ki mee ki Jesus.

⁵⁹ Naa maatua hakamaatua raa ma naa tama katoo te Kansol raa ni sessee ni vana e ssara ki hakapperu atu ki Jesus, ki lavaa te taia laatou Jesus ki mate. ⁶⁰ E tammaki naa tama ni oo ake no mee naa taratara hakallesi laatou maa ni vana hakallika Jesus ni mee, tevana iaa te Kansol raa ni see hai vana ni illoa

✧ **26.55** Lk 19.47; 21.37

ki mee. Teenaa massike iloo te takarua taanata no taratara ake ki te Kansol raa peelaa,
 61 “Te tama nei ni taratara peelaa, ‘Nau e lavaa te seua a nau te Hare Tapu TeAtua nei ki laro, aa iloto naa aso e toru nau ku hakamasike hoki ki aruna.’”☆

62 Te Maatua Hakamau raa ni masike ki aruna no mee ake ki Jesus, “Koe see hai taratara i naa taratara naa tama nei e mee iaa koe?”
 63 Jesus ni tuu seemuu koi.

Te Maatua Hakamau raa ki mee ake hoki, “Iloto te inoa TeAtua e ora koe ki kaumai se taratara maaoni ki mee ma koe ko te Mesaea, te Tama TeAtua.”

64 Jesus ki mee ake, “Uee, tevana iaa nau e vanaatu ki kootou hakkaatoa: e kaamata i te saaita nei kootou ma ki kkite i te Tama te Henua enoho i te vasi hakamaatau TeAtua Haimahi aa e au vaaruna naa uruaoa te lani!”☆

65 Te Maatua Hakamau raa ni huri no ssaе lokoі tana kkaһu ka mee peelaa, “Taatou ku see toomai hoki ni tama ki kaumai ni taratara ma laatou! Kootou ku oti te llono i naa taratara ttama nei maa ia ko TeAtua! 66 Kootou e mannatu ma ttama nei ki haia peehea?”

Naa tama naa ki mee ake, “Ttama naa e tau te taia ki mate.”☆

67 Teenaa ffuri atu iloo naa tama naa no sasaavarea ana karamata ka patupatua tana pisouru; naa tama ni papaakia laatou tana pisouru raa ni taussua atu peelaa,☆

68 “Te Mesaea nei, taratara mai ma teenei ko ai ttama e lliki iaa koe!”

☆ 26.61 Jn 2.19 ☆ 26.64 Dan 7.13 ☆ 26.66 Lev 24.16

☆ 26.67 Is 50.6

Peter e huu maa ia see iloa i Jesus

(Mk 14.66-72; Lk 22.56-62; Jn 18.15-18,25-27)

⁶⁹ I te saaita naa raa Peter e noho i te mataahare i haho, teenaa hanake iloo te ffine tokotasi inaa haahine e heheuna i te Maatua Hakamau raa kiaa ia no mee ake, “Koe hoki se tama e taka ma Jesus, te tama i Galilee!”

⁷⁰ Tevana iaa Peter ni huu imua naa tama katoo e ttuu i te kina naa; a ia ni mee ake peela, “Nau see iloa i too mee e taratara naa.” ⁷¹ Araa hano iloo ia no tuu i te kina te tootoka. Telaa ffine e heheuna hoki i te kina naa ni toka atu no kite iloo iaa ia, teenaa a ia ki mee ake, “Ttama nei ni taka ma Jesus, te tama i Nazareth.”

⁷² Peter ni huu hoki no mee ake, “Nau see iloa i ttama naa!”

⁷³ See rooroa koi raa, naa tama e ttuu i te kina naa ni ffuri atu katoo no mee atu kiaa ia, “Teinei se vana maaoni! Koe hoki e hai i naa tama naa; koe naa e taratara iloo pee ko naa tama naa!”

⁷⁴ Teenaa ki mee ake Peter, “Nau e taratara maaoni iloo. Nau see iloa i te tama naa, aa ki mee ma nau e hakareeresi, TeAtua ki tuku mai ana haaeo kiaa nau!”

Saaita naa lokoi, te moa raa ku tani. ⁷⁵ Teenaa maanatu ake iloo Peter i naa taratara ake Jesus kiaa ia peela, “Saaita te moa te tahaata seki ttani raa, koe ma ki taratara oo saaita iloo e toru maa koe see iloa iaa nau.” Teenaa hano iloo ia no tani i haho.

27

Jesus ku toa kimua Pilate

(Mk 15.1; Lk 23.1-2; Jn 18.28-32)

¹ I te tahaata raa, naa maatua hakamaatua aa ma naa tama hakamaatua naa Jew raa ni taratara hakapaa ki tukua laatou Jesus ki mate. ² Teenaa saisaitia iloo laatou naa rima Jesus ki naa seni raa no taakina ki Pilate, te hakamau te kaaman Rome e roorosi i te kina naa.

*Te mate Judas
(Acts 1.18-19)*

³ I te saaita Judas, te tama ni taakina ake ia naa hakamau no tauhia Jesus, ni lono maa Jesus ku tukua ki taia raa, a ia ki too naa mane siliva e mata toru raa no hakaaha ake ki naa maatua hakamaatua raa ma naa tama hakamaatua naa Jew. ⁴ Teenaa a ia ni mee ake ki laatou, “Nau ni hakasara taku vana i TeAtua; nau ni mee taku vana hakallika ki te tama ni sei iloo tana sara, aa teinei ttama naa ku mee ki taia ki mate!”

Naa tama naa ki mee ake kiaa ia, “Te mee naa e aa i maatou? Teenaa se vana aau ni ssee soko kkoe.”

⁵ Teenaa huri atu iloo Judas no pesi atu naa mane siliva raa kiloto te Hare Tapu, araa hano iloo no llava ua soko ia.

⁶ Naa maatua hakamaatua raa ni too naa mane naa ka taratara peelaa, “Naa mane nei see lavaa taatou te tukua hakapaa ma naa mane te Hare Tapu, i naa Loo taatou raa e ppui te mee nei. I te aa, i teinei ni mane ni taavi te tama ki mate.” ⁷ Teenaa tuku iloo laatou taratara ki too laatou naa mane naa no tauia te kerekere e ttapa ma ko te Kerekere te Ppota, ki mee ma se kava naa horau. ⁸ Teenaa ko te vana

te kerekere naa e taapaa ma ko 'te Kerekere te Ttoo' i naa aso nei.✠

⁹ Teenaa naa taratara TeAtua ni tarataraina Jeremiah raa ni ttino maaoni:

“Naa tama naa ni too te mata toru mane siliva,
te kooina te kanohenua Israel ni tuku
ki taavi ki taia te tama naa ki mate,

¹⁰ no taavi te kerekere te ppota,
ki tautari ki naa taratara TeAtua ni kaumai
kiaa nau.”✠

Pilate e vasiria a ia Jesus

(Mk 15.2-5; Lk 23.3-5; Jn 18.33-38)

¹¹ I te saaita naa raa, Jesus etuu imua Pilate, te hakamau te kaaman Rome. Teenaa Pilate ki vasiri ake kiaa Ia, “Koe naa ko te tuku naa Jew?”

Jesus ki hakaaha ake, “Teenaa koe e mee mai naa.” ¹² Tevana iaa i te saaita Pilate ni kauake naa taratara naa maatua hakamaatua aa ma naa tama hakamaatua naa Jew e mee iaa Ia raa, Jesus ni tuu seemuu koi.

¹³ Teenaa ki mee ake Pilate kiaa Ia, “Koe see lono i naa taratara hakallika naa tama naa iaa koe?”

¹⁴ Tevana iaa Jesus ni seai iloo se taratara ni hakaaha atu, teenaa ni oho ai te hakamau naa.

Jesus ku tukua ki taia ki mate

(Mk 15.6-15; Lk 23.13-25; Jn 18.39—19.16)

¹⁵ I naa setau hakkaatoa, i te ssao te Kaikai te Pasova raa, Pilate maraa e ffana se karapusi tokotasi; se tama e hiihai ai naa Jew ki hanaa.

¹⁶ Te saaita naa raa, teelaa se karapusi

tokotasi e ilotia te henua hakkaatoa, tana inoa ko Barabas. ¹⁷ Teenaa i te saaita te henua ni kkutu ake raa, Pilate ni vasiri ake ki laatou, “Ko ai te karapusi kootou e fiffai maa nau ki ffana no kauatu ki kootou? Kootou e fiffai ki kauatu nau Jesus Barabas? Seai? Nau ki kauatu Jesus, te tama e ttapa ma ko te Mesaea?” ¹⁸ Pilate ni iloa maa Jesus ni hookina ake naa tama hakamaatua naa Jew raa i laatou ni manava haaeo ia ia.

¹⁹ I te saaita Pilate ni noho i tana kina e hakannoo ki naa koti raa, tana aavana raa ni kkave ake tana taratara peelaa: “Koe seai too vana e mee ki te tama see hai sara naa; nau ni miti hakallika iloo i te tama naa i te poo.”

²⁰ Naa maatua hakamaatua ma naa tama hakamaatua naa Jew raa ni usuhia laatou naa tama e kkutu i te kina naa ki vanaake ki Pilate ki hanaa Barabas aa ku tukua Jesus ki mate. ²¹ Teenaa Pilate ki vasiri ake ki naa tama, “Ko ai te tama i te takarua nei ki hanaa atu ki kootou?”

Naa tama raa ki varo ake, “Hanaa mai Barabas.”

²² Araa Pilate ku vasiri ake, “Kootou e fiffai maa te tama etaapaa kootou ma se tuku naa Jew nei ki haia a nau peehea?”

Naa tama naa ki varo atu, “Tuukia ttama naa ki te kros!”

²³ Araa Pilate ku vasiri ake hoki, “Aiaa? Teenei se ssara peehea ttama nei ni mee?”

Naa tama naa ni tanitani varo atu vaaruna iloo, “Tuukia ttama naa ki te kros!”

²⁴ I te saaita Pilate ni kite maa naa tama raa ma ki see lavaa iloo te hakannoo, ka massike te henua no hetaa huri raa, a ia ki huihui ana rima i mua naa karamata naa tama raa

hakkaatoa ka taratara ake ki laatou, “Kootou see tuku mai te ssara te tama nei kiaa nau. Teenei ni vana kootou e mee soko kootou!”[☆]

²⁵ Te henua hakkaatoa ni hakatoo atu peela, “Tuku mai te ssara ttama naa ki maatou ma naa tamalliki maatou!”

²⁶ Teenaa Pilate ki tiiake atu Barabas ki naa tama naa; a ia iaa ku vanaake ki ana soldia raa ki sarua Jesus aa ku taakina no tuukia ki te kros.

Naa soldia raa e tautaussua i Jesus

(Mk 15.16-20; Jn 19.2-3)

²⁷ Jesus ni taakina naa soldia Pilate raa ki loto te hare Pilate, teenaa kkutu atu hakkaatoa naa soldia raa i ana vasi. ²⁸ Naa tama naa ni hanaa laatou naa kkahu Jesus raa no hakao ake te kkahu e mmea kiaa Ia. ²⁹ Teenaa penapena iloo laatou hau ki te laakau tuitui no hakaoria ki tana pisouru, aa te tokotoko raa e hakappikitia laatou ki tana rima; araa ttuu iloo ki naa turi laatou no taratara taussua kiaa Ia, “Te Ttuku naa Jew!” ³⁰ Naa tama naa ni ffuri atu no sasaavarea Ia, araa too iloo te laakau raa no lliki ki tana pisouru. ³¹ Te saaita naa tama naa ni oti te tautausuaina laatou Jesus raa, uiia iloo laatou te kahu maatua raa no hakao atu hoki ana kkahu raa kiaa ia. Teenaa taakina iloo laatou ki toa no tuukia ki te kros.

Jesus ku tuukia ki te kros

(Mk 15.21-32; Lk 23.26-43; Jn 19.17-27)

³² I te ara raa, naa tama naa ni ttiri te tanata haka Sairin, tana inoa ko Simon. Teenaa tauhia iloo laatou te tama naa no haia

[☆] **27.24** Deut 21.6-9

ki amo ake te kros Jesus. ³³ Naa tama naa ni oo no ttae ki te kina e ttpa ma ko Golgota, teenaa ko te taratara e mee maa, 'Te Kina te Ivi te Pisouru Tama'. ³⁴ I te kina naa raa, naa soldia raa ni mee ma ki kauatu te wain e hakauru ma te marasini e mmara, araa nei Jesus ni see unumia a Ia te wain naa i tana saaita ni oti te mmitia a Ia.✠

³⁵ Araa teenaa, tuukia iloo laatou Jesus ki te kros ka mee laatou taffao ki naa tamaa hatu ki vaaea laatou ana hekau ni hakao.✠ ³⁶ Ki oti raa nnoho iloo naa tama naa ka roorosi kiaa Ia. ³⁷ Naa taratara nei ni sissia laatou ki te ppaa no tuukia ki aruna tana kros: "TEENEI KO JESUS, TE TUKU NAA JEW." ³⁸ Teenaa tuukia iloo laatou te takarua e kailallao i naa vasi Jesus; te tama i tana maatau, aa telaa tama i tana maavii.

³⁹ Naa tama ni llaka ake vaararo no ttoka atu i naa tautau mai Jesus raa ni ffuri atu no mee naa taratara hakallika laatou i Jesus:✠ ⁴⁰ "Koe ni mee maa te Hare Tapu nei ma ki seua a koe aa ku hakatuuria hoki koe iloto naa aso e toru! Hakasao soko koe ki mee maa koe ko te Tama TeAtua! Kau ki laro te kros!"✠

⁴¹ Naa maatua hakamaatua ma naa tisa naa Loo, aa ma naa tama hakamaatua naa Jew raa ni hakaere katoa iaa Ia peleaa, ⁴² "Aaraa tama ni hakassaoria a ia, aa tana tino iaa see lavaa te hakasao soko ia! E aa? Teenei seai ko te tuku Israel? Ki mee maa ia e au ki laro i te kros i te saaita nei raa, teenaa maatou ma ki illoa maa ia se tuku maaoni! ⁴³ A Ia e taaohi manava i TeAtua aa e hai maa ia

✠ **27.34** Ps 69.21 ✠ **27.35** Ps 22.18 ✠ **27.39** Ps 22.7; 109.25

✠ **27.40** Mt 26.61; Jn 2.19

ko te Tama TeAtua. Aa teenei taatou ku mmata ki mee maa TeAtua ma ki au no hakasaoria ia!"☆

⁴⁴ Naa tama kailallao teelaa ni tuukia hakapaa ma Jesus raa ni ffuri atu hoki no sasaakiria Ia.

Te mate Jesus

(Mk 15.33-41; Lk 23.44-49; Jn 19.28-30)

⁴⁵ Te saaita te mee raa ni tae ki te laaraatea raa*, te henua ni pouuri no tae iloo ki te ttoru i te laasuru. ⁴⁶ I te ttoru te laasuru raa, Jesus ni tanitani varo peelaa, "*Eli, Eli, lema sabaktani?*" te taratara e mee maa, "Taku Atua, taku Atua, nau ni tiiake ai koe?"☆

⁴⁷ Naa tama ni ttuu ka llono i ana tanitani varo raa ni taratara peelaa, "Te tama naa e kakannaa ki Elijah!" ⁴⁸ Teenaa tere ake iloo te tama tokotasi i laatou no hakapara te tapaa maro raa ki te wain e mmara no saisai ki te mata te laakau. Teenaa usu atu iloo ki naa maaisu Jesus ki unu.☆

⁴⁹ Naa tama e ttuu i te kina naa ki mee ake, "Ttari ki mmata taatou ma ki mee ma Elijah e au no hakasaoria ttama nei!"

⁵⁰ Teenaa Jesus ki kappisi hoki ana varo no pesi tana maanava hakaoti.

⁵¹ Te maro etautau iloto te Hare Tapu raa ni saaea iloto ttonu, e kaamata mai i aruna no hakasopo ki laro. Te kerekere raa ni rue, naa hatupaa ni maffaa,☆ ⁵² naa taaruma raa ni kareva ka ttuu tallaki, aa te lopo tama TeAtua teelaa ni mmate raa ni hakamassikeria no ora.

⁵³ Naa tama ni mmate raa ni massike mai

☆ **27.43** Ps 22.8 * **27.45** telaaraatea: teenaa te saaita te peeloo te kkai ☆ **27.46** Ps 22.1 ☆ **27.48** Ps 69.21 ☆ **27.51** Ex 26.31-33

i naa taaruma laatou, aa i te saaita Jesus ni hakamasikeria raa, naa tama naa ni oo ki te Henua e Tapu; te kina te lopo tama ni kkite laatou.

⁵⁴ I te saaita te hakamau naa soldia aa ma naa soldia e ttuu maa ia raa ni llono i naa rue te mahuke, ka kkite hoki i naa vana ni ssura naa raa, naa tama naa ni mattaku hakallika iloo. Naa tama naa ni taratara peela, "Tama nei maaoni ko te Tama TeAtua!"

⁵⁵ E tammaki naa haahine ni ttuu ake i te kina naa; naa tama naa ni ttuu ake hakammao ka ttoka. Teenaa ko naa haahine ni oo ake hakapaa ma Jesus i Galilee ka tokonaki kiaa Ia. ⁵⁶ E ffai iloto naa haahine naa raa, teelaa ko Mary Magdalene, Mary te tinna James laaua ma Joseph, aa ko te aavana Sebedii.*

Te haitino Jesus ku toa no tanumia

(Mk 15.42-47; Lk 23.50-56; Jn 19.38-42)

⁵⁷ I te laasuru raa Joseph, te tama hai mee i Arimatia, ku tae ake; a ia naa se disaipol hoki Jesus. ⁵⁸ Joseph ni hano ki Pilate no mee ake iaa ia e mee ma ki too te haitino Jesus. Teenaa vanaake iloo Pilate ki ana soldia raa ki kauake te haitino Jesus ki Joseph. ⁵⁹ Teenaa hano iloo Joseph no too te haitino Jesus ni mmini ki te maro makkini hoou. ⁶⁰ Araa toa iloo ia te haitino Jesus no ponotia ki loto tana kava ni keru hoou. Ki oti raa hakatipe atu iloo te hui te hatu raa no ppui i te mata te kava, araa hano iloo ki tana hare. ⁶¹ Mary Magdalene laaua ma te ffine e taapaa hoki maa ko Mary raa iaa ni nnoho i te kina naa ka ffuri atu ki te kava.

* 27.56 Lk 8.2-3

Naa wasi e roorosi te kava

⁶² I te ssoa te aso raa, teenaa ko te Sabat. Teenaa naa maatua hakamaatua ma naa Faarisi raa ni oo no mmata i Pilate no mee ake, ⁶³ “Te hakamau nei, maatou e illoa maa i te saaita te tama e taratara kailaarao nei koi ora raa, a ia ni pesi tana taratara peelaa, ‘Nau ma ki hakamasikeria i te mate imuri naa aso e toru.’[☆] ⁶⁴ Heunatia oo soldia raa ki oo no roorosi hakaraaoi iloo i te kava ki lava iloo naa aso e toru, teenaa ki see lavaa ana disaipol raa te oo no huuina laatou te haitino te tama naa aa ku oo no hakaea ki te heuna maa te tama naa ni hakamasikeria i te mate. Teenaa naa taratara hakallesi naa tama naa ma ki mee raa ma ki hakallika iaa i naa taratara te tama naa ni hai imua.”

⁶⁵ Teenaa Pilate ki mee ake, “Kootou too ni wasi ka oo ma kootou, aa kootou ku mmata ki roorosi hakaraaoi iloo naa tama naa i te kava.”

⁶⁶ Teenaa oo iloo naa tama naa no hakammau hakaraaoi iloo te kava raa ka tuku laatou hakailona, araa hakanoho iloo laatou naa wasi i te kava raa ki noho ka roorosi.

28*Jesus e hakamasikeria i te mate**(Mk 16.1-10; Lk 24.1-12; Jn 20.1-10)*

¹ I te saaita te aso te Sabat ni laka raa, Mary Magdalene lauaa ma telaa ffine e ttpa hoki ma ko Mary raa ni oo no asi ki te kava.

² Te mahuke e lasi raa ni hakateki no rue i te saaita naa lokoi; teenaa te ensol TeAtua raa ni au i te lani no hakatipe iloo te hatu e ppui

[☆] **27.63** Mt 16.21; 17.23; 20.19; Mk 8.31; 9.31; 10.33-34; Lk 9.22; 18.31-33

i te mata te kava raa hakavasi no noho ia i aruna. ³ Te ensol naa ni hakasura ake pee ko naa kkemo te uila, aa ana hekau e hakao raa e makkini hua iloo. ⁴ Naa soldia e roorosi i te kava naa ni ppore i naa mattaku laatou, teenaa naa tama naa ni mmoe pee ko naa tama ku mmate.

⁵ Te ensol raa ki mee ake ki naa haahine: “Koorua see mattaku. Nau e iloa i koorua e ssee i Jesus, te tama ni tuukia ki te kros.

⁶ Ttama naa ku see moe i te kina nei; ttama naa ku oti te hakamasikeria i te mate, e mee pee ko Ia ni taratara. Koorua uru mai no mmata i tana kina ni moe. ⁷ Aa koorua oo hakavave i te saaita nei lokoi no taratara ake peela ki ana disaipol, ‘Jesus ku oti te hakamasikeria i te mate. A Ia ku hano ki Galilee imua kootou; kootou ma ki llave iaa Ia i te kina naa!’ Hakamaarona lokoi ki aku taratara ni kauatu nei.”

⁸ Te takarua naa ni mee ma e mattaku, tevana iaa laaua ni fiafia iloo i te vana laaua ni kkite naa. Teenaa massike iloo te takarua haahine naa i te kava no ffuro ki oo no taratara ake ki ana disaipol.

⁹ Ttakarua naa ni hakatekia i Jesus ku tuu ake imua laaua; Jesus ki mee ake, “Te aso taukareka.” Ttakarua naa ni oo atu kiaa Ia no taaohi iloo ki ana vae no lotu kiaa Ia. ¹⁰ Jesus ki mee ake, “Koorua see mattaku. Koorua oo no taratara ake ki aku taaina raa ki oo ki Galilee; nau ma ki mmata i laatou i te kina naa.”

Naa taratara naa soldia ni roorosi i te kava

¹¹ I te saaita naa haahine naa ni ffuro ka oo raa, aaraa soldia teela naa ni roorosi i te kava raa ni ahe

ki Jerusalem no taratara ake ki naa maatua haka-
maatua raa i naa vana ni mee i-te kava. ¹² Teenaa
ki kkutu naa maatua hakamaatua ma naa tama
hakamaatua naa Jew raa no taratara i te vana
laatou ki mee; naa tama naa ni kauake te hui
te mane ki naa soldia raa ¹³ no taratara ake pee-
laa, “Kootou oo no hakatere te lono raa maa
naa disaipol Jesus raa ni oo atu i te poo no huuina
tana haitino i te saaita kootou ni mmoe man-
nuu. ¹⁴ Ki mee maa te taratara nei e tae ki Pilate,
kootou see mannatu, maatou ma ki taratara ake
i kootou e taratara maaoni.”

¹⁵ Naa soldia raa ni too naa mane naa
no mee iloo laatou vana naa. Aa teenaa
ko te taratara e tere vaaroto naa Jew no tae mai
ki te aso nei.

Jesus ku hakasura ake ki ana disaipol

*(Mk 16.14-18; Lk 24.36-49; Jn 20.19-23; Acts
1.6-8)*

¹⁶ Te sinahuru maa ttama tokotasi
i naa disaipol Jesus raa ni oo ki te tamaa mouna
i Galilee Jesus ni taratara ake ki laatou.✧

¹⁷ I te saaita naa tama naa ni kkite i Jesus raa,
laatou ni ffuri kato no lotu kiaa Ia, niaaina
maa aaraa tama ilaatou ni mamannatu
tammaki. ¹⁸ Jesus ni hakkuu atu ki laatou

no mee ake, “Naa mahi kato i te lani ma
te kerekere nei ku oti kato te uiia mai TeAtua
kiaa nau. ¹⁹ Kootou oo ki naa kanohenua

kato iloto te maarama nei no hurisia
naa manava naa tama naa ki tautari mai laatou
kiaa nau. Hakaau tapuria naa tama naa iloto
te inoa te Tamana, te Tama TeAtua, aa iloto

✧ **28.16** Mt 26.32; Mk 14.28

naa mahi TeAitu Tapu.☆ 20 Kootou akonaki atu
naa tama naa ki illoa i aku taratara hakkaatoa
ni kauatu. Teena nau ma ki ttaka hakapaa
taatou no tae iloo ki te hakaoti te maarama nei.”

**Na Taratara TeAtua i naa taratara Takuu
The New Testament in the Takuu language of North
Solomons Province, Papua New Guinea
Nupela Testamen long tokples Takuu long Niugini**

Copyright © 2009 Translation Committee of Takuu, Mortlock Community

Language: Takuu

Translation by: Translation Committee of Takuu, Mortlock Community

Contributor: Isles of the Sea

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2022-04-15

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 21 Feb 2024 from source files dated 13 Dec 2023

78ef068e-b7cb-5f13-bf46-55a4db12e0f1